

MEMÒRIA FINAL

1. INTRODUCCIÓ

“Le discours proverbial, dans ses antinomies apparentes, résume sans doute l’histoire de l’humanité.”
Marc Soriano

1.1. Antecedents del tema objecte del treball

Existia ja per part meua una familiaritat forjada al llarg dels anys amb el tema d'estudi, com explico tot seguit. Per aquesta raó arribat el moment vaig considerar interessant proposar la realització d'aquesta selecció de proverbis catalans amb els equivalents en diverses llengües europees, com a eina pensada per a facilitar la tasca dels ensenyants de l'àrea de llengües, principalment estrangeres; tot i que no de manera exclusiva.

El tema constitueix al meu entendre un recurs pedagògic mitjançant el qual es pot aconseguir el triple objectiu especificat en el següent punt 1.3:

- la motivació de l'aprenentatge;
- la innovació i la millora dels recursos didàctics;
- la innovació i la millora de la pràctica docent de les llengües.

La idea sorgia com a continuació natural del treball previ realitzat amb anterioritat, que es concretava ja en el dut a terme en quatre moments successius, amb motiu, respectivament, de:

- la traducció dels *Fabliaux* (1981-1982),
- la traducció de *Gargantua i Pantagruel* (1983-1985),
- la participació en el 61è Seminari de Donaueschingen del CDCC del Consell d'Europa (1993),
- i la redacció del diccionari danès-català (1999-2002)¹.

1.1.1 En efecte, la concessió pel Ministeri de Cultura l'any 1981 d'un ajut a la creació literària per a la traducció dels *Fabliaux* medievals francesos² va representar per a mi entrar en contacte per primera vegada amb la riquesa paremiològica continguda en diversos reculls de *fabliaux*³. Va representar el descobriment d'un món de proverbis producte d'una llarga tradició, no únicament derivada de la tradició greco-llatina sinó també d'altres més antigues, com ara l'oriental, de la riquesa de les quals les llengües europees actuals mantenen ben vives i presents moltes reminiscències.

1.1.2 Més endavant, la traducció per part meua de *Gargantua i Pantagruel*, la primera en català d'ambdues obres, va permetre de seguir en contacte amb la riquesa paremiològica recollida pel geni de Rabelais, seguidor també de la tradició còmica dels *fabliaux*. Rabelais, com els *fabliaux*, beu de fonts paremiològiques similars.

---

¹ A hores d'ara (finals d'octubre de 2003) en fase de realització molt avançada.

² Vegi's BOE del 8 de desembre de 1981.

³ El recull de Montaiglon et Raynaud (1872-1890) i les adaptacions dutes a terme abans per Legrand d'Aussy (1829), així com els estudis monogràfics de Nykrog (1957) i Ménard (1983).

La publicació, l'octubre de 1985, de *Gargantua i Pantagruel* coincideix, però, amb la meva incorporació al servei lingüístic del Consell de ministres de la Unió Europea, a Brussel·les.

1.1.3 Retornat de Brussel·les en un primer moment i reincorporat al servei actiu a l'IES Patronat Ribas, la participació a títol personal i en qualitat de coordinador pedagògic del centre en el 61è seminari de Donaueschingen "Educational resources for teaching about Europe in schools", celebrat a l'esmentada localitat alemanya de l'11 al 16 d'octubre de 1993, en el marc de les activitats del CDCC (Conseil de la Coopération Culturelle) del Consell d'Europa, en col·laboració amb l'Acadèmia de Perfeccionament del Professorat de Baden-Württemberg, va permetre de compartir una sèrie de sessions de treball en comú en el marc del programa "Un ensenyament secundari per a Europa", de compartir durant uns dies unes inquietuds comunes al voltant d'aquesta idea promoguda pel CDCC i d'establir uns lligams de treball i d'amistat amb col·legues ensenyants, gestors educatius o inspectors provinents de centres de tota Europa (des de Portugal a Rússia i des de Malta fins a Finlàndia, passant pel cor del vell continent), justament en unes dates en què Alemanya ratificava el Tractat de Maastricht.

Aquell seminari que aplegava ensenyants i formadors va analitzar, en la seva vessant pràctica, una sèrie de mostres de "productes" resultants d'experiències pilot dutes a terme amb anterioritat a diversos centres d'arreu d'Europa i tenia la finalitat de promoure la producció i anàlisi de materials educatius amb "dimensió europea" per tal d'ensenyar la idea d'Europa a l'escola secundària.

En aquest context, l'anàlisi dels treballs ja realitzats amb jocs o amb proverbis per part de participants de diferents llengües va revelar el seu potencial com una molt útil i prometedora eina d'utilització pedagògica. Bona part dels participants vàrem coincidir a considerar que era molt interessant tractar de potenciar els esforços en aquest sentit.

Subsegüentment, des de la funció de la coordinació pedagògica del centre, i en contacte amb diversos col·legues de l'àrea, vàrem iniciar els passos per organitzar un altre seminari que tractés del tema "Paths over frontiers and borders in Europe" amb la idea de potenciar els recursos transversals amb dimensió europea, i entre ells els paremiològics. La meva reincorporació als serveis de la Comissió Europea el febrer de 1995 no va permetre'm en aquell moment de tirar endavant amb la idea, que va quedar en suspens.

1.1.4 Fins a l'actualitat recent, en què, retornat de Brussel·les definitivament (maig de 1998), la redacció del diccionari danès-català per a l'Enciclopèdia Catalana, i en concret la inclusió de fraseologia en les diferents entrades, em proporcionava una talaia privilegiada des de la qual em vaig decidir a reemprendre l'activitat d'observació i estudi de la riquesa paremiològica que posseeixen les llengües -i cultures- europees.

1.2. Explicació del tema

D'acord amb el projecte aprovat⁴, es tractava de procedir en una primera fase, per una banda, a la localització dels diferents reculls de proverbis (de proverbis catalans, de proverbis castellans, de proverbis francesos i de proverbis anglesos); i, en una segona fase, la més laboriosa i específica del tema, de procedir a llur selecció, ordenació i posada en equivalència.

---

⁴ Resolució ENS/2203/2002, de 19.6.2002, publicada en el DOGC núm. 3689 de 31.7.2002

1.3. Objectius que es pretenen assolir

Amb la realització d'aquest projecte de recerca es pretenen tres objectius:

- la motivació de l'aprenentatge;
- la innovació i la millora dels recursos didàctics;
- la innovació i la millora de la pràctica docent de les llengües.

En efecte, amb la realització del projecte he tractat de contribuir a la millora de la pràctica docent en el marc de la classe de llengües, en la mesura en què la selecció duta a terme posa a l'abast la utilització d'un nou recurs: el de les equivalències paremiològiques que el projecte tractava de trobar.

Alhora, també tractava d'innovar i aprofundir en els continguts curriculars, tant pel que fa a l'àmbit conceptual com al dels procediments i al de les actituds.

I en tercer lloc també aspirava a innovar i millorar els recursos didàctics mitjançant l'aportació d'una eina que pogués ser utilitzada de manera més habitual en el marc de l'ensenyament de les llengües.

Dit amb unes altres paraules, el descobriment, en un context d'aprenentatge, de proverbis en una altra llengua constitueix un recurs pedagògic que permet estimular la curiositat i la motivació de l'aprenent i que alhora li permet apropar-se al patrimoni cultural europeu comú tot afavorint la tolerància envers les persones i el respecte envers les cultures.

En conseqüència, posar en equivalència els proverbis catalans amb els d'altres llengües europees representa posar a l'abast dels docents de l'àrea de llengües una eina renovada que no únicament facilita la tasca de l'aprenentatge sinó que a més afavoreix l'adquisició d'actituds de tolerància i respecte envers el patrimoni comú d'àmbit europeu, i per extensió universal.

En definitiva, servir-se d'aquest recurs paremiològic contribueix més que no pas molts discursos polítics a "fer Europa".

1.4. Breu història del gènere i aplicació a l'ensenyament

Els reculls paremiològics constitueixen una riquesa patrimonial de la llengua en què es vehiculen i de la cultura de la qual són l'expressió, i alhora un recurs gairebé inegotable susceptible d'utilització en l'àmbit de l'ensenyament de les llengües.

1.4.1. Breu història del gènere

Des d'una aproximació respectuosa al tema al llarg de tot un curs acadèmic, sense ser-ne un especialista, voldria fer-ne una breu síntesi, com a mitjà d'abordar-ne la comprensió.

Deia Martínez Kleiser (1953) en la introducció al seu monumental refranyer: "Los refranes no gozan de la estimación que merecen". En canvi, Soriano⁵, en el seu estudi publicat a *Encyclopaedia Universalis*, matisa aquesta afirmació tot dient que els

---

⁵ SORIANO, Marc (1995-1996): "Proverbes", pp. 152-154 del volum corresponent, a AUBRY, Alain (ed.) (1995-1996): *Encyclopaedia Universalis*, Paris: Encyclopaedia Universalis. ISBN: 2-85229-290-4 ; 2-85229-287-4

proverbis constitueixen el gènere més paradoxal de la literatura oral, per diversos motius. En destacaria tres:

- tot i ésser un dels més antics, és un dels que millor ha resistit a l'erosió del temps;
- tot i ésser difícil de delimitar (dites, locucions populars, expressions proverbials, frase fetes, adagis, sentències, refranys, màximes, aforismes...), el proverbi popular encara es pot reconèixer;
- ha estat un dels més recollits, il·lustrats, explicats o desenvolupats, i en altres moments, segons les èpoques, un dels més menyspreats i fins i tot combatuts.

Si se'n vol fer la història (seguim Soriano), se'n troben antecedents de prestigi ja des de la Bíblia (*Llibre dels proverbis*) fins als compiladors renaixentistes i en particular Erasme (amb els seus volums comentats dels *Adagiorum Collectanea*), que hi veu "antics testimonis que tothom coneix, restes de l'antiga filosofia [...] tallades com pedres precioses, llenguatge que el poble comparteix amb els lletrats".

Anteriorment, ja la civilització greco-romana (que els havia transmès des d'Orient) fa palès el lligam dels proverbis amb els altres gèneres de la literatura oral, especialment els contes d'animals. Sovint, per exemple, les *Faules* d'Esop acaben els relats amb una fórmula lapidària que en resumeix l'argument i proposa una moralitat. Aquesta fórmula lapidària, la parèmia (terme grec, per cert) pren volada i s'utilitza de forma independent. No cal dir gaire més: l'auditori ja sap de què va la història.

Aquesta fórmula serà seguida després a l'Edat Mitja, on els proverbis són gairebé omnipresents a la literatura, per exemple en els *Fabliaux*, entre d'altres. Més tard trobem el primer precedent de compilador en la figura del marquès de Santillana (1398-1458) i el de l'inventor en la figura de Rabelais (*Gargantua*, XI). Shakespeare n'és també usuari conspicu.

Posteriorment, els proverbis experimenten una progressiva davallada literària fins a la seva "resurrecció" amb el desvetllament a Europa de les nacionalitats i amb el romanticisme. A Catalunya tenim, per exemple, la tasca ingent d'un nacionalista romàntic com fou Sebastià Farnés, feliçment recuperada gràcies a la tasca dels editors de la també enorme *Paremiologia catalana comparada* (vegi's la Bibliografia) o ja més recentment la dels folkloristes Valeri Serra i Boldú (1875-1938) i Joan Amades (1890-1969).

Sigui com sigui, el cert és que, possiblement com a resultat d'aquest desvetllament de les nacionalitats, avui dia podem trobar nombrosos reculls en cada una de les llengües que volguem estudiar. El català no és cap excepció i disposa d'elements importants que en faciliten l'estudi, com es pot veure a la bibliografia. En canvi no conec gairebé cap recull que aplegui proverbis en varies llengües, tret del treball de Sevilla i Cantera (1998).

Producte d'aquella onada romàntica –seguim de nou Soriano– són una sèrie d'obres que seran redescobertes al segle xx per cineastes com Eric Rohmer, que entre 1981 i 1988 aplega un conjunt de sis films amb el títol genèric de *Comédies et proverbes*.

Després de la Segona Guerra Mundial, i amb el sorgiment de les ciències humanes i el progrés de la interdisciplinarietat, la paremiologia s'esforça per esdevenir una ciència i tracta d'analitzar l'estructura interna dels proverbis o la funció que han exercit o exerceixen en una societat donada. S'han fet diversos intents d'explicació lògic-semàntica: la de Permiakov (1968)⁶, el qual conclou que tots els proverbis recopilats no són més que variants que corresponen a un centenar de situacions que poden ser

---

⁶ PERMIAKOV, G. L. (1968): *Choix de proverbes et dictons des peuples d'Orient*, Moscou.

classificades segons quatre variants “lògico-semàntiques”; Kuusi⁷, que pertany a l'escola dels grans folkloristes finlandesos, proposa (1972) vint-i-un esquemes semàntics fonamentals que es basen en les oposicions un/dos, un/molts i un/tots. Posteriorment Richard (1979)⁸ ha tractat de traduir el llenguatge natural dels proverbis al llenguatge simbòlic, com a supòsit previ indispensable per a qualsevol tipologia dels proverbis. La recerca més ambiciosa de tipus antropològic, i també la més reeixida, segons Soriano, és la que Loux (1978)⁹, en col·laboració amb Richard, va dedicar als proverbis relatius al cos, la salut, la malaltia, la vida i la mort.

Es pot dir que avui els proverbis gaudeixen d'una bona salut i s'accepta de manera generalitzada que una font de generació dels proverbis es troba en la creació d'eslògans associats als processos socials reivindicatius¹⁰.

Conclou Soriano la seva síntesi històrica dels proverbis tot dient que pertoca als etnòlegs, als historiadors i als sociòlegs de dir-nos com s'ha elaborat l'univers dels proverbis. Apunta per a acabar que la contradicció existent entre determinats proverbis probablement no fa altra cosa que reflectir la història de la humanitat.

1.4.2. Aplicació a l'ensenyament

Segons Ridout i Witting (1967), els proverbis han tingut una llarga i honorable història a l'aula. Ja al segle X s'utilitzaven proverbis a Anglaterra com a mètode més brillant d'ensenyament del Llatí. I als segles XIX i XX varies generacions van veure com s'esperava d'elles que milloressin intel·lecte i escriptura gràcies al mètode de copiar proverbis en el quadern. Segons ells, els proverbis més freqüents formen part de l'educació de tot nen angloparlant (1967), tot reconeixent-se'n la utilitat en l'educació moderna, on s'hi recorre amb profusió per a les classes d'Anglès: “Degut a la seva naturalesa generalitzada, poden ser utilitzats per a ensenyar paràfrasi i comprensió, juntament amb el significat de la il·lustració i la generalització.” (1969: 17).

Els mateixos autors també apunten que com a resultat de la seva aplicació per extensió, i fins i tot metafòrica, molts proverbis aparentment molt diferents pel que fa a l'enunciat tenen en el fons significacions molt properes. Això es presta perfectament a ser aprofitat com a material educatiu, com per exemple proposant una serie per tal de fer-ne agrupaments per parelles.

Un exercici més avançat, proposen, consisteix a emparellar proverbis contradictoris i tractar d'explicar-ne l'aptesa per a diferents circumstàncies.

1.4.3. Sugeriments d'utilització pedagògica

Per bé que inicialment no estava previst en el projecte, permeteu-me de suggerir, a manera de recordatori, unes pistes sobre els diferents usos pedagògics que es pot fer dels proverbis. Considero que de fet són una part important de cara a donar difusió al treball realitzat.

---

⁷ KUUSI, Matti (1957): “Parömiologische Betrachtungen”, *F.F.C.*, núm. 132, Helsinki.

----- (1970): “Ovambo Proverbs with African Parallels”, *F.F.C.*, núm. 208, Helsinki.

⁸ RICHARD, P. (1979): “Utilisation des langages symboliques dans l'analyse des données textuelles”, *Ethnologie française*, t. IX, n° 3.

⁹ LOUX, F., i RICHARD, P. (1978): *Sagesses du corps*, París.

LOUX, F. (1979): *Pratiques et savoirs populaires. Le corps dans la médecine traditionnelle*, París.

¹⁰ Qui passi pel lateral de la Ronda de Dalt, en direcció Besós, en una paret que fa cantonada amb el capdamunt del carrer Anna Piferrer pot llegir: *Obre els ulls, tanca la tele*.

Es basen en la reflexió següent: en la mesura que el destinatari d'aquesta eina és l'alumnat de secundària (i també primària), està clar que els interlocutors "mitjancers" són els professors. I en aquest punt no m'agradaria ser excloent: si per una banda és evident que per la matèria dels proverbis (la llengua) els "mitjancers" directes són els professors de les diferents àrees de llengua, de manera indirecta també ho són els de ciències socials i, probablement empesos per una sana curiositat intel·lectual, els d'altres àrees de treball que vulguin servir-se'n de manera interdisciplinària.

1.4.3.1. Entre llengües:

- comparació de proverbis a fi d'exemplificar-ne els diversos aspectes;
- ús de diccionaris de traducció o de vocabularis (bilingües o plurilingües) que comparin les diverses llengües d'aprenentatge.

1.4.3.2. A cada llengua:

Realitzar activitats de reforç dels procediments, tant del tipus de manipulació de la informació com de producció de missatges escrits i/o orals, o bé de recollida d'informació i consulta.

1.4.3.2.1. De manipulació de la informació

- trobar paraules clau;
- trobar possibles sentits figurats a un mateix proverbi (paràfrasi);
- en una sèrie de proverbis –del mateix tema o de diferents temes– amb les corresponents explicacions, fer casar les parelles; es pot recórrer a proverbis d'un mateix tema o bé de temes diferents (consultar índex temàtic);
- tècniques d'ampliació (anàlisi) dels proverbis.

1.4.3.2.2. De producció de missatges escrits i/o orals

- donar les paraules clau desordenades i fer construir un proverbi;
- donar la primera part i fer dir la segona;
- trobar equivalents en llenguatge col·loquial (per exemple, *Si no et mola, suda com a exemple col·loquial de [Si no t'agrada, no t'hi casis](#));*
- trobar equivalents en un registre més sostingut.

1.4.3.2.3. De recollida d'informació i/o consulta

- trobar proverbis en suports tradicionals (antologies, reculls, etc) i altres menys convencionals (per exemple, cinema, entrevistes a televisió, internet).

Aquestes activitats procedimentals podran proposar-se individualment o per grups.

En resum, doncs, es tracta de posar a disposició del professorat una eina més, entre d'altres, que pretén potenciar l'ús de la llengua per part dels alumnes de l'educació secundària obligatòria, i també dels d'educació primària. Que hi prenguin gust i que això els ajudi en la seva motivació (vegi's l'annex 1 on s'exposen els fonaments curriculars de les àrees de llengües).

1.5. Agraïments

1.5.1. Retrospectius

En primer lloc, el meu agraïment va al Departament d'Ensenyament: a la Subdirecció General de Formació Permanent, que mitjançant la llicència retribuïda atorgada ha fet possible les condicions materials que m'han permès de dedicar un any a la recerca. Vull fer esment especial de Josep Puig, per la seva dedicació al seguiment; a Montserrat Grau i a Ferran Sánchez Agustí, també "llicenciosos" de la mateixa promoció, pels respectius i útils suggeriments bibliogràfics; i a Joan Prats, que em va

facilitar la consulta de la *Paremiologia catalana comparada*, que, d'ençà de la seva publicació ha esdevingut un bé escàs i rar.

A continuació hi ha tot un seguit de persones a qui també vull expressar el meu agraïment, per motius diversos. Ha estat molt bonic de veure com moltes persones del meu entorn familiar o professional, persones de diferents procedències, i amb diferents punts de vista i interessos, m'han prestat un ajut desinteressat que considero inestimable. Per ordre cronològic, de primer al Dr. Joan A. Argenter, catedràtic de Lingüística de la UAB, per acceptar d'acollir el projecte i seguir-ne la supervisió; a Mercè Guilló (i en la seva persona a tota la resta del grup de les "escolanetes de Virtèlia" i els seus respectius "escolanets"), per ser la primera persona a facilitar-me documentació (en forma de reculls) en català i castellà; a Ramon Pujol, vell amic i també "paremiologiaferit", per la seva orientació entusiasta i per la documentació facilitada (també en forma de reculls) en anglès i castellà bàsicament. Al meu cosí Carles Pastor, compositor de lletra i música d'havaneres, per la paciència amb què ha sofert el fet d'haver d'ajornar a l'any vinent a causa de la recerca les habituals trobades estiuenques (...[y te diré quién eres](#)). I a Rodolf Gimeno, col·lega en les tasques associatives del món de la traducció, que em va facilitar la seva interessant memòria de llicenciatura ([vegi's la bibliografia](#)).

A Manel Pagès, Núria Pinós, Luis Rodríguez Lajo i Merche Rosell, a Felicidad Aubet i a la família Gineste pel seu caliu amical, recolzament afectiu i efectius encoratjament i contribucions. A Francesc Granell, a més de facilitar-me dos preciosos reculls en castellà (un exemplar de l'edició *princeps* de l'Sbarbi i el facsímil de la primera edició del Martínez Kreisler), pels seus útils consells sobre l'estructura de la introducció. I també a tota una colla d'amics llatinoamericans amb qui vaig tenir ocasió de conversar sobre el projecte i que també van aportar útils contribucions.

I finalment (*last but not least*) als meus dona i fills, i també dins el meu cercle familiar a les veteranes Neus i Isabel Demestre Arderiu (que fan freqüentar la venerable institució de l'Institut-Escola), tots els quals m'han donat el seu suport incondicional en viure de prop l'entorn més directe de la recerca, a la qual han contribuït amb comentaris molt assenyats. En destaco dos: un sobre els proverbis genuïnament catalans (*Brams d'ase no puguen al cel*) i un altre sobre l'evolució actual del llenguatge col·loquial juvenil ([Si no et mola, suda](#)).

1.5.2. Prospectius

Des d'ara agraeixo molt profundament tot suggeriment que bonament se'm vulgui fer (msanc347@pie.xtec.es) per part dels usuaris.

2. TREBALL DUT A TERME

2.1. DISSENY DEL PLA DE TREBALL

Com explico de manera sintètica en el punt 1.2 anterior, es tractava de procedir en una primera fase, per una banda, a la localització dels diferents reculls de proverbis (de proverbis catalans, de proverbis castellans, de proverbis francesos i de proverbis anglesos); i, en una segona fase, la més laboriosa i específica del tema, de procedir a llur selecció, ordenació i posada en equivalència.

En el projecte havia quedat plasmat en la següent previsió:

FASES	ACCIONS	DURADA
Recerca	Localització de proverbis: - explotació dels recursos en línia - explotació dels recursos bibliogràfics	1,5 mesos
	Selecció i ordenació de proverbis catalans	1,5
	Selecció i ordenació de proverbis castellans	1,5
	Selecció i ordenació de proverbis anglesos	1,5
	Selecció i ordenació de proverbis francesos	1,5
	Posada en equivalència	1,5
		9 mesos
Divulgació dels resultats	Elaboració d'una base de dades amb 100 proverbis catalans i els seus equivalents en ES, EN i FR	3 mesos
	TOTAL	12 mesos

2.2. METODOLOGIA EMPRADA

Ha consistit efectivament en els passos següents:

- de primer, delimitació de l'objecte d'estudi;
- de segon, anàlisi dels currículums d'ESO de llengua i llengües estrangeres;
- definició dels criteris de selecció;
- a continuació, selecció dels proverbis catalans i l'elaboració del corpus dels proverbis catalans;
- en paral·lel, l'elaboració de l'arxiu "Varia", que ha servit de calaix de sastre on guardar el material útil que sorgia de manera no buscada a cada moment;
- selecció dels equivalents de cada parèmia en castellà, francès i anglès i alhora incorporació d'aquests proverbis al corpus de proverbis catalans;
- finalment, elaboració de l'índex de paraules clau, de l'índex temàtic, i alhora establiment dels hipervincles;
- en paral·lel també, l'elaboració de la memòria.

2.2.1. Delimitació de l'objecte d'estudi

O, dit en altres paraules, localització i recopilació del material de base; en concret, dels diferents reculls de parèmies, tant en suport paper com en suport electrònic. En suport paper, reculls unilingües (tant en català, com en castellà, en francès i en anglès), per una banda, i seleccions bilingües o plurilingües, per l'altra. En suport electrònic, localització d'enllaços a diversos reculls paremiològics.

Val a dir que, en aquesta tasca de localitzar els proverbis, no ha estat difícil arribar al material de base. Aquesta facilitat de localització es deu als diferents reculls publicats, molt nombrosos en cada llengua, i als diferents reculls parcials que es poden localitzar per internet. Vegi's detall en els punts 2.2.4 i 2.2.6.

2.2.2. Anàlisi dels currículums de llengua i de llengües estrangeres d'ESO¹¹

Una vegada localitzat i recopilat el material de base, és a dir, els reculls, i abans de començar la selecció pròpiament dita dels proverbis catalans vaig procedir a analitzar els currículums de llengua i de llengües estrangeres d'ESO per tal de proporcionar un

¹¹ http://www.xtec.es/estudis/eso/04_Doc_curriculum/01_llengua_eso.pdf
http://www.xtec.es/estudis/eso/04_Doc_curriculum/02_llengua_estrangeres_eso.pdf

cos teòric en què recolzar la utilització pedagògica dels proverbis des d'un punt de vista metodològic (vegi's Annex I).

2.2.3. Definició dels criteris de selecció i, en paral·lel, elaboració de la introducció

A l'hora d'aplicar els criteris de selecció definits en el projecte aprovat ([vegi's el punt 2.1](#)), es plantejaven varies qüestions de tipus pràctic.

Si ja estava decidida prèviament l'extensió del corpus (limitada a cent proverbis i els seus equivalents), quedaven encara oberts altres aspectes: com seleccionar els proverbis?, com agrupar els proverbis per temes?, com presentar-los en el corpus? (o, millor dit, com s'hi podria accedir una vegada elaborat el corpus?)

2.2.3.1. Com seleccionar els proverbis?

En primer lloc, a l'hora de seleccionar-los es fa evident que cal precisar el que s'entén per proverbi. Aquesta qüestió es planteja, d'una manera o d'una altra, en tots els pròlegs als diferents reculls (vegi's definicions de proverbi en l'Annex II).

Després d'analitzar els pròlegs (per cert, ben aclaridors tant de la intenció com de la metodologia dels autors), en funció de totes les definicions vaig optar per diferenciar els proverbis de les altres parèmies, tot deixant de banda les locucions com les defineixen Raspall i Martí (2001)¹², i seleccionar-los en funció d'un criteri semàntico-formal: només els proverbis amb estructura binària i amb ensenyament.

És a dir, seleccionar aquelles parèmies que des del punt de vista formal tenen una estructura bimembre; i, des del punt de vista semàntic, van més enllà dels refranys – que segons Calvo Sotelo (1993) es limiten a la constatació dels fets–, i contenen un consell o una advertència¹³. Per tant tampoc no he seleccionat expressions proverbials del tipus *Com més serem, més riurem*, ja que, malgrat tenir una estructura binària, no contenen aquell consell o advertència que al meu entendre –seguint sempre la definició de Calvo Sotelo– caracteritza el proverbi.

En la redacció inicial de la introducció, doncs, i de comú acord amb el supervisor, quedava decidit que la selecció dels 100 proverbis catalans i els seus equivalents en castellà, francès i anglès es faria atenent als següents criteris:

- freqüència d'ús, per tal de reflectir la realitat paremiològica, per una banda, i esperant per l'altra que, degut precisament a la seva freqüència d'ús, no resultaran estranys a les orelles dels alumnes de secundària, que és el públic en qui vàrem pensar a l'hora de fer-ne la tria;
- proximitat (ni que sigui relativa) al destinatari final;
- no abstracció dels proverbis, sinó més aviat centrats en la realitat, inclús pintorescs, és a dir, que tinguessin un accentuat caràcter particularista (per exemple, relatiu a l'agricultura, com és el cas de la parèmia [Amb temps i palla maduren les nespres](#))¹⁴;
- presentació dels proverbis per ordre alfabètic i numerats (vegi's Annex III);

¹² *Diccionari de frases fetes*, Barcelona: Edicions 62 [obra editada inicialment el 1984 integrada dins el volum *Diccionari de locucions i de frases fetes*, dins la col·lecció "El Cangur"].

¹³ Escriu Calvo Sotelo en el seu pròleg a la segona edició del *Refranero General Ideológico del Español*: "El refrán es un dicho que se limita *stricto sensu* a afirmar una realidad evidente. *En abril, aguas mil* no exige ninguna explicación. El proverbio completa la simple constatación de un hecho, con un consejo, una advertencia, que la redondea. *Quien ama el peligro perece en él* añade, por tanto, un plus al simple encadenamiento de hechos en que consiste un refrán."

¹⁴ Per què aquest criteri? Perquè proverbis com aquest permeten tractar a classe determinats aspectes de la realitat agrícola, per exemple, o determinat tipus de vocabulari, i fins i tot determinats aspectes de la història de la civilització.

- elaboració del llistat temàtic també ordenat alfabèticament (vegi's Annex IV);
- elaboració del llistat català de paraules clau ordenat alfabèticament (vegi's Annex V).

I el criteri potser més definitori d'aquest treball és precisament que la parèmia tingui equivalent en castellà, francès i anglès. Això no ho he aconseguit amb tots els proverbis preseleccionats. Aquesta és la raó que en el recull no hi siguin inclosos alguns proverbis molt genuïns. Qualsevol suggeriment al respecte per part dels usuaris serà molt benvingut (msanc347@pie.xtec.es).

2.2.3.2. Com agrupar els proverbis per temes?

Pel que fa als temes, com explicaré més endavant ([vegi's el punt 2.3](#)), quan vaig començar la selecció vaig adonar-me de l'enorme varietat i diversitat d'agrupació possible dels proverbis en temes: el ventall abasta dels setanta-quatre temes en què Gimeno (1995) els agrupa, als cent quinze de Sevilla i Cantera (1998), els cent trenta de Bofill (2002) o les més de dues mil entrades temàtiques de Martínez Kleiser.

Això va fer que em decidís d'agrupar-los inicialment en temes "naturals" (vida, mort, salut, etc.) amb la idea in mente de més endavant fer-ne una simplificació a només quatre grans àmbits temàtics que contindrien els altres:

- SER (tarannà o manera de ser),
- SENTIR (manera de sentir),
- ESTAR, MOURE'S, RELACIONAR-SE (treball, amistat, amor),
- ACTUAR (entorn de temps, espai i circumstàncies);

que de fet volia reduir a dos:

- TARANNÀ I CREENCES (o LA PERSONA)
- TRACTE I ENTORN (o LA SEVA CIRCUMSTÀNCIA).

O, dit d'una altra manera: SER i ESTAR.

Aquest intent ambiciós queda en cartera, pendent de la possibilitat d'un estudi ulterior més aprofundit en un altre marc ([vegi's les conclusions en el punt 4](#)).

D'altra banda, i tenint en compte el nombre limitat dels proverbis seleccionats, he prescindit d'il·lustrar l'evident masclisme dels refranys (a títol de mostra, n'escullo un de prou "descafeïnat": *Col i dona tot l'any és bona*) i, en general, el tractament gens "políticament correcte" d'aspectes relacionats amb la dona. He seleccionat de preferència els proverbis que posen de relleu aspectes procedimentals i de valors, com ara l'esforç personal, la constància, la perseverança, la tolerància, etc. (vegi's el llistat per temes de l'Annex IV).

Ara bé, val a dir que l'agrupació temàtica de les parèmies va molt lligada amb la presentació que se'n fa o la forma d'accés que s'hi dona.

2.2.3.3. Com presentar-los en el corpus? (o, millor dit, com s'hi podria accedir una vegada elaborat el corpus?)

De fet, se solen presentar de diverses maneres, i no únicament per temes. Se'ls pot trobat agrupats per capítols o senzillament per ordre alfabètic. I, habitualment, solen estar numerats.

Tenim també diversos exemples d'ordenació per capítols: dels deu d'Acerete (1967) als tretze de Parés (1999), que de fet són molts més si també hi contabilitzem els subtemes. Un altre tipus de presentació prescindeix de l'ordenació per capítols i fa una ordenació alfabètica dels proverbis pel primer substantiu, adjectiu o verb. És el cas de Farnés o bé Ridout & Witting (vegi's Bibliografia).

La decisió que vaig adoptar finalment va venir donada en funció dels destinataris finals, tenint en compte que les memòries de les llicències es penjen d'internet i es consulten en línia. És a dir, que, més que la presentació, es tractava de tenir molt en compte la manera de buscar-los¹⁵. Des d'aquest punt de vista, l'ordenació alfabètica es revelava com la més adequada per a una presentació accessible en línia.

En la reunió de seguiment del mes de febrer es va fer palès que una presentació alfabètica no requeria necessàriament una presentació en suport cedé, com era prevista en el projecte aprovat. D'altra banda, en ser molt més complicada tècnicament que d'altres opcions, em requeria uns coneixements que no estava en situació de poder adquirir dins un temps limitat. El bon seny aconsellava, doncs, de fer una presentació dels proverbis ordenats alfabèticament amb remissions fetes mitjançant hipervincle, en llenguatge htm, molt més fàcil d'utilitzar.

2.2.4. Selecció dels proverbis catalans i elaboració del corpus

Per a la selecció dels corpus he seguit tres reculls de base, principalment:

- els *Cinc mil refranys catalans i frases fetes, populars*; de la Llibreria-Editorial Millà;
- la "desmesurada" *Paremiologia catalana comparada*, de Sebastià FARNÉS, en edició de 1992 a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall, amb la col·laboració de Josep M. Pujol;
- i el també monumental i rigorós *Tots els refranys catalans* d'Anna Parés (vegi's Bibliografia).

També m'ha servit per a la sistematització dels camps temàtics el *Diccionari de sinònims Franquesa* (vegi's la Bibliografia).

La selecció ha estat feta aplicant els criteris indicats més amunt (punt 2.2.3.1). D'aquesta manera he procedit a integrar-los en un corpus, que descriu més avall (vegi's el punt 3.2).

En paral·lel, com indico en el punt 2.2.5 següent, anava recollint en un arxiu denominat "Varia" totes aquelles informacions addicionals no buscades de manera específica.

Les dificultats trobades han vingut bàsicament de l'enormitat de la informació que contenen els vuit volums de la *Paremiologia catalana comparada*.

2.2.5. En paral·lel, elaboració de l'arxiu "Varia" (o calaix de sastre dels proverbis)

L'arxiu "Varia" m'ha servit efectivament de calaix de sastre informàtic on poder guardar tot aquell material útil que sorgia de manera no buscada mentre seleccionava els proverbis catalans.

Unes vegades, tot associant-hi mentalment altres proverbis castellans, francesos o anglesos. En altres ocasions la nova informació que se'm posava a l'abast arribava de paraula). En aquest segon supòsit, m'he servit d'un "quadern de camp" on poder

---

¹⁵ Per tal d'exemplificar la dificultat de la cerca, s'ha dit que la classificació per matèries "resulta complicada y enojosa para quien la traza y mucho más para el que luego ha de comprenderla antes de ponerse a buscar lo que quiere" (Maldonado, 1960: 10 *in fine*).

anotar manualment aquests nous proverbis –en absència de l'ordinador– i a continuació transcriure'ls d'allà a l'arxiu "Varia".

2.2.6. Selecció dels equivalents de cada parèmia en castellà, francès i anglès i alhora incorporació d'aquests proverbis al corpus de proverbis catalans

Una vegada completat un corpus provisional de més de tres-cents proverbis catalans, he procedit a la trobada de les equivalències en castellà, francès i anglès.

Per a aquest treball m'he servit d'una sèrie d'obres (reculls o diccionaris), dels quals m'ha estat decisiva l'ajuda dels respectius índexs temàtics o de paraules-clau.

En castellà, com a recull de base he utilitzat el també desmesurat *Refranero general ideològic español* de Martínez Kreisler (1989), tot i tenir present també l'existència d'altres reculls com el de Sbarbi (1943), el de Maldonado (1960), el d'Acerete (1967) o el de Campos i Barella (1993). Com a diccionari bilingüe, el *Diccionario de refranys català-castellà castellà-català*, d'Anna PARÉS (1997).

En francès, el *Dictionnaire de proverbes et dictons* de MONTREYNAUD, Florence; PIERRON, Agnès; i SUZZONI, François, (1993) i el bilingüe *Diccionario general español-francés français-espagnol*, de GARCÍA-PELAYO Ramón, i altres (2003).

En anglès, el monumental, malgrat la "concisió", *Concise Oxford Dictionary of Proverbs* de Simpson (1982) i, sobre tot, el molt útil *English Proverbs Explained*, de Ridout i Witting (1969), amb les seves explicacions dels proverbis i els útils comentaris sobre la història dels proverbis.

Com a reculls bilingües o plurilingües, m'he servit de la breu selecció bilingüe anglès-castellà feta per Gimeno amb la seva tesina de llicenciatura *Proverbios ingleses. Análisis y traducción* (1995) i de la plurilingüe de Sevilla i Cantera (dirs.) amb els seus *877 refranes españoles con su correspondencia catalana, gallega, vasca, francesa e inglesa* (1998), que no coneixia abans d'emprendre la selecció, però que m'ha estat molt útil, com també m'ha estat útil i encoratjadora la consulta ràpida i puntual¹⁶ del *Diccionario de proverbios (alemão, francês, inglês, português)* de QUINTÃO DUARTE SILVA, Helena Maria, i QUINTÃO, José Luís (1990).

En suport electrònic, he utilitzat una sèrie d'enllaços diversos, d'utilitat també diversa, que han servit bàsicament per a contrastar ocasionalment algunes variants dels proverbis (vegi's la Bibliografia).

Mitjançant l'anàlisi de totes aquestes fonts he pogut aplegar la informació pertinent, que ha estat obtinguda de manera fragmentària fins a completar de mica en mica el recull provisional.

Simultàniament, he procedit a les corresponents remissions, per exemple entre proverbis semblants (vegi's el punt 3.2.2).

La dificultat, no cal dir-ho, ha vingut donada per la proximitat del treball i per la necessitat imperiosa de mantenir una sistemàtica estricta. Alhora, des del punt de vista personal, he estat gratificat amb l'enorme satisfacció de la feina feta.

---

¹⁶ Trobat per pur atzar a la biblioteca del Romansk Institut de la KUA (Universitat de Copenhague, campus d'Amager), el vaig poder consultar en un parell de curtes sessions de treball. Actualment està exhaurit.

2.2.7. Finalment, elaboració de l'índex de paraules clau, de l'índex temàtic, i alhora establiment dels hipervincles

Ha estat el remat final per tal de completar el treball i augmentar-ne la potencialitat d'accés.

2.2.8. En paral·lel també, elaboració de la memòria final

Aquesta ha estat la part més difícil, la d'explicitar allò que tens tan clar al cap. Per la meva experiència de traductor i revisor puc dir que acostuma a passar que la persona que escriu té molt clar al cap el que vol dir, però de vegades oblida explicitar determinats pressupòsits que ja dona per sabuts. No cal dir que és millorable. Per tant, agrairé tots els suggeriments que se'm vulgui fer (msanc347@pie.xtec.es).

2.3. DESCRIPCIÓ DELS RECURSOS UTILITZATS

Veure els apartats anteriors i següents.

3. RESULTATS OBTINGUTS

3.1. Aquesta memòria dona compte de la recerca realitzada durant el curs acadèmic 2002-2003, gràcies a una llicència retribuïda concedida per Resolució ENS/2203/2002, de 19 de juny de 2002 (DOGC núm. 3689 de 31.7.2002) per tal de dur a terme el treball "Elaboració d'un recull de proverbis en diverses llengües europees, amb l'establiment de les corresponents equivalències, per a la seva utilització com a recurs pedagògic a la classe de llengües estrangeres."

3.2. Presentació del resultat

En el corpus d'aquest treball (vegi's annexos) es recullen, numerats, en ordenació alfabètica fonètica (que no té en compte separació del proverbi en paraules), cent vint-i-tres (123) proverbis catalans i els seus equivalents en castellà, francès i anglès (en alguns casos també en llatí o, rarament, en algun altre idioma com l'alemany o l'italià), juntament amb una breu explicació adreçada al lector i un recordatori d'orientació pedagògica. Hi incloc un índex de paraules clau i un altre de temes que remetent als respectius proverbis.

Cada fitxa consta, doncs, dels possibles tretze camps següents:

- proverbi català (eventualment, amb comentari en lletra cursiva)
- variants
- proverbis de sentit proper inclosos en la selecció
- paraules clau
- adscripció temàtica
- explicació i possible aplicació en sentit figurat
- proverbi castellà (eventualment, amb comentari en lletra cursiva)
- proverbi francès (eventualment, amb comentari en lletra cursiva)
- proverbi anglès (eventualment, amb comentari en lletra cursiva)

- proverbi en altres llengües (llatí i altres)
- proverbi bíblic
- proverbi se sentit contrari
- recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica

Els nou primers camps, excepte el tercer –proverbis de sentit proper inclosos en la selecció–, hi són en totes les fitxes. Els tres següents –proverbis en altres llengües, proverbis bíblics i antònims– només es donen en alguns casos comptats. L'últim camp –el recordatori de suggeriment pedagògic– també és present en tots els proverbis.

3.2.1. Proverbi català

Indica entre claudàtors la font de procedència. El possible comentari en lletra cursiva que acompanya el proverbi està tret de la font utilitzada a l'hora de fer la recerca

3.2.2. Variants

Just a continuació del proverbi que constitueix l'entrada, s'inclouen les variants més properes, ordenades cronològicament segons la font publicada (que s'indica també entre claudàtors). N'hi ha tants com m'ha estat possible de recollir. He pensat que aquestes variants, juntament amb els corresponents comentaris dels estudiosos que els han publicat, enriqueixen la visió de conjunt de les parèmies i alhora donen més idees sobre la seva utilització. Valia la pena, doncs, donar-los a conèixer i donar així una major difusió als fruits de la recerca.

3.2.3. Proverbis de sentit proper inclosos en el recull

Indiquen també la font entre claudàtors. Mitjançant hipervincle remetent al lloc del text on tenen entrada pròpia i es poden consultar.

3.2.4. Paraules clau

Són els substantius, verbs, adjectius i pronoms, o fins i tot adverbis o conjuncions (en posició inicial), que formen part del proverbi. Permeten localitzar-lo a través de l'índex d'aquestes paraules clau que s'inclou en l'Annex V¹⁷.

3.2.5. Adscripció temàtica

Les paraules recollides en aquest apartat remetent a l'índex temàtic, on es poden trobar agrupats –i per on també podem accedir– als diferents proverbis.

3.2.6. Explicació i possible aplicació en sentit figurat

Tracta de sintetitzar el sentit habitual o més generalitzat de cada proverbi.

3.2.7. Proverbi castellà (eventualment, amb comentari en lletra cursiva)

Amb la font indicada entre claudàtors. Pel que fa als comentaris, vegi's el punt 1.3.2.

3.2.8. Proverbi francès (eventualment, amb comentari en lletra cursiva)

Amb la font indicada entre claudàtors. Pel que fa als comentaris, vegi's el punt 1.3.2.

3.2.9. Proverbi anglès (eventualment, amb comentari en lletra cursiva)

Amb la font indicada entre claudàtors. Pel que fa als comentaris, vegi's el punt 1.3.2.

3.2.10. Proverbi en altres llengües (llatí i/o altres)

Amb la font indicada entre claudàtors. Pel que fa als comentaris, vegi's el punt 1.3.2.

3.2.11. Proverbi bíblic

---

¹⁷ Això es refereix a la versió en paper, ja que, en la versió accessible en línia, òbviament les paraules clau es poden trobar molt fàcilment mitjançant la funció de cerca.

També trobareu en aquesta selecció alguns proverbis procedents de la Bíblia (per exemple, [Amb la mesura amb què mesureu, se us mesurarà.](#))

3.2.12. Proverbi de sentit contrari

Pel que fa a la varietat d'experiències reflectides pels proverbis, no ens ha d'estranyar que trobem proverbis contradictoris, ja que en definitiva, com es diu en el pròleg de *Cinc mil refranys catalans i frases fetes, populars*, "tot és segons el color del cristall amb què hom mira". Així passa per exemple amb *Lluny dels ulls, a prop del cor*, per una banda, i *El que els ulls no veuen, el cor no en dol*, per l'altra. O també amb [Ajuda't, que ajudat seràs](#), per una banda, i [No per molt matinejar, amaneix més prest el dia](#), per l'altra.

3.2.13. Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica

Al final de cada fitxa s'inclou un enllaç que remet al punt [1.4.3](#) (vegi's més amunt).

3.3. Abreviatures emprades

A les fitxes es troben les següents abreviatures de les fonts més utilitzades:

BM:	MONJOS DE MONTSERRAT (1986): <i>La Bíblia</i>
CODP:	SIMPSON, John (1982): <i>Concise Oxford Dictionary of Proverbs</i>
CYBERMAG:	<i>Cybermagazine</i>
DG ¹⁸ :	GARCÍA-PELAYO, Ramón, i altres (2003): <i>Diccionario general Español-Francés Français-Espagnol</i>
EPE:	RIDOUT, Ronald, i WITTING, Clifford (1967): <i>English Proverbs Explained</i>
F:	FARNÉS [I BADÓ], Sebastià (1992): <i>Paremiologia catalana comparada</i>
HIRSCH:	HIRSCH, E.D. et al. (2002): <i>The New Dictionary of Cultural Literacy</i>
KOCHER:	KOCHER, Henerik: <i>Frases llatines</i>
LEM:	LLIBRERIA-EDITORIAL MILLÀ (1965): <i>Cinc mil refranys catalans i frases fetes, populars</i>
MS:	Marqués de Santillana (vegi's Acerete a la Bibliografia)
MK:	MARTÍNEZ KREISLER (1989): <i>Refranero general ideológico español</i>
P:	PARÉS I PUNTAS, Anna (1999): <i>Tots els refranys catalans</i>
P 1997:	PARÉS I PUNTAS, Anna (1997): <i>Diccionari de refranys...</i>
PÀMIES:	PÀMIES, Víctor: <i>Paremiologia catalana</i>
S&C:	SEVILLA & CANTERA (1998): <i>877 refranes españoles...</i>

Com es veu, les referències utilitzades són de dos tipus: cognom sencer o abreviatura pròpiament dita. Si es tracta d'un cognom sencer fan referència a reculls que es troben a l'espai virtual.

Pel que fa als números que segueixen les abreviatures, remetent habitualment al número del proverbi o a la pàgina de la font d'on estan extrets (eventualment precedits del número del capítol).

4. CONCLUSIONS

---

¹⁸ Les referències remetent a les pàgines centrals d'aquesta obra, no a les pàgines d'introducció.

Després de fer palès de nou el meu agraïment al Departament d'Ensenyament, en primer lloc cal advertir que el recull és una selecció (els criteris de la qual ja han estat exposats en el punt 2.2.3 anterior). No és doncs aliena a la subjectivitat que caracteritza tota selecció. En aquest sentit, com ja dic més amunt, he seleccionat preferentment proverbis que posin de relleu aspectes procedimentals i de valors, com ara l'esforç personal, la constància, la perseverança o la tolerància.

A continuació he de dir que el recull se m'ha quedat "curt" (ho aclareixo tres paràgrafs més avall).

Pel que fa a la valoració, puc dir que, fins allà on en tinc constància, les seleccions plurilingües d'aquestes característiques eren gairebé inèdites en l'àmbit pedagògic¹⁹. En això rau una de les característiques novedoses que penso que té el recull: l'aportació en forma de recull plurilingüe.

L'altra possible novetat consisteix en l'agrupament temàtic practicat, que m'ha obligat a una reflexió constant sobre el contingut semàntic dels proverbis. També en aquest aspecte trobo que el repte de la continuïtat es encoratjador.

Aquesta és la raó per la qual en acabar aquesta memòria estigui plantejant-me la continuïtat del recull. Aquesta continuïtat pot ser de diferents maneres: quantitativa (augmentar el nombre de proverbis seleccionats o bé ampliar el nombre de llengües objecte de la selecció) o temàtica.

Espero, doncs, que aquest treball no s'acabarà aquí. Les pistes de treball són diverses: a més de la ja esmentada de treballar l'agrupament temàtic dels proverbis, una és un projecte de recull semblant en totes les llengües oficials de la Unió Europea²⁰ (a partir de maig de 2004, i en un futur proper, a les actuals onze llengües de treball de la Unió Europea²¹ s'aniran afegint dotze més²²); un altre projecte possible consisteix a realitzar una selecció també plurilingüe únicament d'aquells proverbis que tenen documentat un proverbi contradictori (en aquest sentit voldria esmentar a títol anecdòtic, però significatiu, la classe impartida –la meitat del temps a favor d'una teoria lingüística i l'altra meitat a favor d'una teoria diametralment oposada– pel recordat professor Marsà²³: "Ustedes ya son universitarios: investiguen."). Si d'aquí en surt una tesi doctoral, tindrà un nou motiu d'agraïment al Departament per haver-hi donat l'empenta inicial.

Es tracta en definitiva d'un tema molt "agraït", que capta tot seguit l'atenció de interlocutor i que per tant pot tenir una excel·lent acollida en les aules de classe. Aquest recull vol ser-hi justament una finestra oberta a la interdisciplinarietat, en la mesura en què vol obrir pistes a d'altres camps del coneixement al seu usuari. Tinc l'esperança que ho serà el professorat de secundària de les àrees de les llengües i de les ciències socials, a més dels qui, provinents d'altres àrees, tinguin la sana curiositat de fer-hi una incursió. Els desitjo tot el profit i gaudi que atresoren els proverbis. I tota la sort del món en la seva utilització.

---

¹⁹ Excepte els reculls de Sevilla & Cantera (1998) i el més recent de Conde Tarrío (2001).

²⁰ Així mateix, un projecte d'aquestes característiques tindria molt sentit que fos acollit per una iniciativa o institució de tipus cultural.

²¹ Alemany, anglès, castellà, danès, finès, francès, grec, italià, neerlandès, portuguès i suec.

²² Búlgar, eslovac, eslovè, estonià, hongarès, letó, lituà, maltès, polonès, romanès, turc i txec.

²³ Autor, d'altra banda, d'un molt útil *Diccionario normativo y guía práctica de la lengua española*, Barcelona: Ariel, Ariel lingüística, 1986.

5. RELACIÓ DELS MATERIALS CONTINGUTS EN ELS ANNEXOS

Annex I:	Cos teòric motivador de la utilització pedagògica dels proverbis (fonaments curriculars i de cooperació lingüística a escala comunitària)
Annex II:	Definicions de proverbi
Annex III:	Corpus
Annex IV:	Índex temàtic
Annex V:	Índex de paraules clau

6. BIBLIOGRAFIA COMENTADA

AARNE, Antti, i THOMPSON, Stith (1995): *Los tipos del cuento folklórico. Una clasificación*, vol. CXIV, núm. 258, Helsinki: Academia Scientiarum Fennica [traducció de la comunicació núm. 3 (en alemany, per AARNE, Antti, de 1910) i de la comunicació núm. 184 (en anglès, per THOMPSON, Stith), augmentada, de 1961].

ISBN: 951-41-0774-8

Coneguda classificació dels contes folklòrics del món. No conté les referències bibliogràfiques de l'edició anglesa de 1961 a partir de la qual s'ha fet la traducció.

ACERETE, Julio C. (1967): *Proverbios, adagios y refranes del mundo entero*, Barcelona: Bruquera.

Dipòsit legal B 32.649-1967

Té un cos de proverbis dividit en deu capítols (El Amor; Los Animales; El Hombre y la Mujer; La Moral y la Justicia; El Mundo del dinero; Los Sentimientos; El Vicio y la Virtud; La Vida y la Muerte; Sabiduría popular; Cajón de sastre), cadascun d'ells amb proverbis de diferents països. Segueix una bibliografia.

ALBERTARIO, A. i FESLIKENIAN, F.: *Proverbios chinos para meditar*, Barcelona: De Vecchi.

ARITZETA, M: *Diccionari de termes literaris*

BASSOLS I PUIG, Margarida (ed.) (1994): *Endevinaller*, València: Tres i Quatre

BERTRAM, Anne (1993): *NTC's Dictionary of Proverbs and Clichés*, Illinois: National Textbook Company.

BOFILL, Francesc (2002): *L'art de la ment: proverbis, cites i aforismes contundents de tothom, d'arreu i de tots els temps*, Barcelona: Mediterrània. ISBN: 84-8334-402-5 [ref. Grau, Montse]

"Tria estructurada de refranys, cites i aforismes de totes les èpoques i cultures, sobre temes ben diversos, ordenada alfabèticament i amb suggestives il·lustracions."

Índex temàtic de 115 temes:

adaptabilidad	ahorro	ambición	amistad
amor	apariencias	apreciación	aprendizaje
aprovechamiento	arrogancia	autoridad	autosuficiencia
avaricia	belleza	bienes	bondad
calidad	causa-efecto	compañías	confianza

conflictividad	conformismo	conocimiento	consentimiento
constancia	contradicción	costumbre	creencia
crítica	curiosidad	desgracia	destino
destreza	deuda	diligencia	discreción
educación	enemistad	enfermedad	envidia
error	escarmiento	esfuerzo	esperanza
exceso	experiencia	falsedad	familia
felicidad	fortuna	franqueza	hambre
herencia	hipocresía	hogar	imperfección
imposición	imprevisto	incompatibilidad	indiferencia
influencia	ingratitude	injusticia	inteligencia
interés	intromisión	inutilidad	irreversibilidad
justificación	maldad	matrimonio	memoria
meteorología	miedo	muerte	necedad
negocios	opinión	oportunidad	osadía
paciencia	peligro	pereza	perjuicio
picaresca	placer	poder	precipitación
preferencias	presunción	promesa	proporción
providencia	prudencia	reciprocidad	recompensa
regalo	reposo	reputación	resignación
responsabilidad	saciedad	salud	seguridad
solidaridad	sufrimiento	superioridad	superstición
tiempo	torpeza	vecindad	vejez
venganza	vigilancia	voluntad	

BRANDENBERGER, Erna (Hg.): *Refranero español. Spanische Sprichwörter*, Munic: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1994

[<http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Proverbios%20y%20refranes/Proverbios-Eingangsseite/Proverbios-refranes-dichos.htm>]

Hi defineix *adagio*, *aforismo*, *dicho*, *máxima*, *proverbio*, *refrán* i *sentencia*. Fa la història del gènere en castellà.

BOTET, Renat (1998): *Proverbis-Proverbes. Català-Francès / Français-Catalan*, Perpinyà: El Trabucaire.

CAMPOS, Juana G., i BARELLA, Ana (2002): *Diccionario de refranes Espasa*, Madrid: Espasa Calpe.
ISBN: 84-2395-984-8

CHEN P., Berta Alicia: *Dictionary of Proverbs and Sayings. Proverbs and Sayings in English and their equivalent translations and/or interpretations in Spanish*, ISBN: 9962-810-00-0
[accessible en línia]:

CONDE TARRÍO, Germán (2001): *Diccionario de refráns*, Vigo: Galaxia.
ISBN: 84-8288-448-4

(gallec-castellà-francès, amb traducció i/o transposició). Conté 1120 ítems (entrades) i un bon nombre d'entrades (temes), llistades en índex i també un índex temàtic (conceptes, mots, etc.). El volum està prologat per Julia Sevilla Muñoz i l'autor és Germán Conde Tarrío. (, 2001). Entén el refrany com un "termo paremiològic anónimo, popular, breve, cunha linguaxe metafòrica e non exenta nalguns casos de certa xocosidade, que basea a súa sabedoría nunha experiencia que se considera contrastada o que lle dá un carácter sentencioso, e que se axuda dunha serie de elementos mnemotécnicos para facilitar a súa memorización" [sembla referir-se, més

que no pas al "terme", més aviat a la "noció" de refrany). Entén el terme també com un "arquilexema" que es refereix a totes les altres "famílies paremiològiques". Distingeix aquesta taxonomia: A) formes cultes: proverbi - adagi - màxima - apotegma - precepte - aforisme - sentència - axioma - divisa; B) formes populars: dita - dialogisme.

CORREAS, Gonzalo (1992 [1626]): *El vocabulario de refranes y frases proverbiales*, Madrid: Visor, edició facsímil, xxvi + 662 pàgines, pròleg de Miguel Mir, edició de Víctor Infantes

ISBN: 84-7522-496-2

CYBERMAGAZINE

<http://www.cybermag.4t.com/index.html> (proverbis en anglès i en francès)

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT, Secretaria General (2001): *Identificació de les competències bàsiques en l'ensenyament obligatori* (CD-ROM), Barcelona: Generalitat de Catalunya

[accessible en línia; veure annex I]

DOVAL, Gregorio (1994): *Diccionario general de citas*, Madrid: Del Prado

— (1995): *Del hecho al dicho*,

— (1996): *Florilegio de frases envenenadas*,

— (1996): *Diccionario de expresiones extranjeras*, [ISBN: 84-7838-889-3]

— (1997): *Refranero temático español*, Madrid: Del Prado

FARNÉS [I BADÓ], Sebastià (1992): *Paremiologia catalana comparada, I*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: Columna Edicions (amb el patrocini del Departament de Cultura, l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Barcelona), ISBN: 84-7809-428-8 (obra completa: 84-7809-427-X)

Té una nota preliminar dels editors. En ella:

- fan una ressenya bibliogràfica de l'autor: Sant Feliu de Codines 1854 – Barcelona 1934; advocat, periodista (*Diari Català, La Renaixença, L'Arc de Sant Martí, La Veu de Catalunya*), professor de taquigrafia, teòric del nacionalisme català i sobretot folklorista (publicà rondalles i narracions populars catalanes; en destaca la *Paremiologia Catalana Comparada*);
- comenten la dedicació durant molts anys de Farnés a l'edició de la *Paremiologia Catalana Comparada* a partir de la coneixença d'un *Diccionario catalán-castellano* publicat el 1847 que duia en apèndix una *Colección de refranes catalanes con su correspondencia castellana*;
- fan la història de la publicació, el 1913, d'*Assaig de paremiologia catalana comparada*, amb les parèmies ordenades alfabèticament per substantius o verbs ("abarcar" – "amic");
- en recullen la definició de *parèmia*: "Les diferències que hi ha entre referta, dita o ditxo, refrany, adagi, proverbis, màximes, sentències, aforismes, modismes, frases proverbials, seri allarg enumerar-les. Una paraula sola les abraça totes: parèmia; d'aquí la veu "paremiologia" per indicar tot això que en podríem dir art retòric del poble, veritable cultura nacional.";
- donen compte de la interrupció de la publicació, que ells reprenen amb el material de l'autor, conservat intacte gràcies a la seva néta, M. Aurèlia Campmany i Farnés;
- expliquen la metodologia de publicació: respecte de la metodologia de l'autor, normalització de l'ortografia, respecte de l'estil i del pròleg;
- comenten les fonts de l'autor: orals (a Arbúcies, Sant Feliu de Codines, Barcelona i Canet de Mar) i escrites (3.500 títols, avui a la Facultat de Lletres de Tarragona):
  - = reculls paremiològics i lexicogràfics i periòdics,
  - = fonts literàries;
- comenten la comprovació de les fonts;

- descriuen l'article original, que consta de:
  - = la parèmia que l'encapçala,
  - = la secció DOC, on figuren les variants catalanes i la bibliografia, distribuïda per variants,
    - = les parèmies d'altres llengües,
    - = la secció VEGI'S, amb indicació de la resta de parèmies que completen la informació, ja sigui per analogia, contradicció o simple referència,
    - = explicacions o comentaris de l'autor o de les obres consultades i cites literàries que contenen refetes d'alguna variant de la parèmia que l'autor va considerar que no eren pròpiament;
- expliquen l'article publicat, on:
  - = han numerat les parèmies,
  - = han destacat la variant escollida (amb ortografia i morfologia catalanes normativitzades),
  - = han respectat ortografia i morfologia de la resta de variants,
  - = han ordenat cronològicament l'apartat DOC,
  - = han millorat l'apartat VEGI'S subratllant amb majúscules la paraula clau de la parèmia,
    - = han normativitzat la llengua dels comentaris, tot respectant l'estil,
    - = manifesten sentir-se hereus d'una gran tasca: "que es faci pública una obra que, en el pensament explícit del seu autor, és patrimoni d'una nació, la catalana, i de la humanitat sencera".

Té un pròleg de l'autor. En ell:

- reivindica el patrimoni espiritual dels catalans;
- es mostra satisfet d'haver treballat no a la conquesta d'un ideal sinó per refer i reconstituir el patrimoni: insatisfet de no haver-hi dedicat més temps i satisfet d'haver contribuït a la reacció de la nació catalana i del català: "Hem triomfat.";
- agraeix les fonts i informants de les seves parèmies:
  - = la seva mare ("[parèmia] recollida de viva veu a Sant Feliu de Codines"),
  - = les troballes que va fer al "magatzem" de casa seva: el *Diccionario redactado en vista de cuantos se han publicado hasta el día, por D. y M., con un Apéndice de una numerosa colección de refranes catalanes con su correspondencia castellana* que va trobar (461 refranys), el *Diccionario catalán castellano con una colección de 1670 refranes*, del P. M. Fray Magín Ferrer, de 1854, i el *Diccionario de refranes catalanes y castellanos*, de D.J.A.X i F., de 1831 ("col·lecció modestíssima"),
  - = les publicacions que va anar aplegant, com ara la *Col·lecció de Refranys*, de Saura, l'*Aforística Catalana* de la segona època del *Gay Saber*, el *Calendari Català*, d'en Briz, i la col·lecció del *Calendari dels Pagesos*, de l'editor Llorenç;
- explica les dificultats del mètode alfabètic per l'augment de la seva col·lecció;
- parla dels encoratjaments i estímuls que rep arran d'entrar a la *Renaixensa* (1880), com ara la *Revue des langues romanes* o bé Andreu Balaguer i Merino ("tot un món a descobrir!");
- explica el mètode que emprà:
  - I cada proverbi una papereta a part,
  - II aplegar i registrar totes les variants d'un mateix proverbi,
  - III prendre nota del lloc on s'ha trobat la dita o refrany i, si hi és, el nom del citador que li doni autoritat,
  - IV el lloc o comarca de les recollides a viva veu,
  - V acompanyeu cada referta de les dades que trobeu referents a ella, per poder-ne estudiar son origen i sa història, com intentà fer-ho en Bastús en sa obra *La Sabiduría de las naciones*,
  - VI Qualsevol classificació és bona; però em sembla la més pràctica la que estableix l'ordre alfabètic pel primer *substantiu*, *adjectiu* o *verb*,

- VII Tota dificultat l'ha de resoldre el mateix col·leccionador. La *col·lecció* ve a ésser un magatzem de molts articles, ben endreçat i ordenat,
- = tot rebutjant el *Diccionario de la Lengua Castellana* i en canvi acceptant l'autoritat del *Diccionari Català* d'en Marian Aguiló;
  - explica les aportacions posteriors:
    - = la *Col·lecció inèdita* de l'amic Adalvert,
    - = el *Método Práctico Racional* que li fa a mans el seu amic Ramon Torelló i Borràs,
    - = el *Diccionari Català-Castellà* d'en Saura, que li fa a mans l'amic Joan Sardà,
    - = *La sabiduría de las naciones*, d'en Bastús, que li regala el doctor Joaquim Salaric;
  - apunta que els paremiòlegs espanyols són catalans;
  - aspira a publicar un *Corpus Paremiològic de la Llengua Catalana* amb 50.000 parèmies;
  - enumera els reculls de Ferran Núñez (*Refranes o Proverbios en castellano*), Josep Cortils i Vieta (*Ethologia de Blanes*) i Constantí Llombart (*Calendari del Rat Penat*);
  - parla de la llibreria "L'Arxiu", d'en Joanet Batlle, on conseguí, per préstec, compra o donació, una sèrie de reculls (21,1-2):
    - = *Refranys de la llengua catalana*, de Mossèn Ramon Font,
    - = el *Llibre de Bons Amonestaments*, de Fran Anselm Turmeda,
    - = *Aforismes Catalans*, d'en Carles Amat,
    - = *Quatre-cents aforismes catalans*, d'en Joan Carles Amat,
    - = la *Rondalla de rondalles* de València,
    - = la *Rondaia de Rondaies*, d'en Tomàs Aguiló, de Mallorca,
    - = *Adages i Refranys*, d'en Carles Ros,
    - = *Col·lecció de Proverbis i Calendari del Rat Penat*, d'en Constantí Llombart,
    - = els *Refranys* de l'edició del *Diccionari valencià* de l'Escrig,
    - = la *Col·lecció de refranys mallorquins* d'en Figuera,
    - = la *Col·lecció de refranys del Rosselló* d'en Bergnes,
    - = *Aforismes i Proverbis*, de n'Antoni Bulbena;
  - també parla d'altra bibliografia que omplí la seva frbre d'investigació (21,2 i 22,1):
    - = *Adages i Refranys, Encisam, Tipos*, etc., de Mossèn Joaquim Martí i Gadea, rector de Mislata,
    - = *Comèdia Eufrosina* i *Comèdia Ulysippo*, de Jordi Ferreira de Vasconcellos,
    - = *Colección de Refranes y locuciones familiares de la lengua castellana con su correspondencia latina*, de F.V. i M.B.,
    - = les col·leccions castellanques de Sbarbi, Quevedo, Feijoo, Cervantes, Mateo Alemán, Espinel, Cresppo, etc. i la políglota *Diccionario Citador*,
    - = parèmies castellanques i franceses de Núñez Taboada, Sobrino, Anglada i Llausàs, etc.,
    - = *Proverbi scelti*, de Pitré;
    - = *Adagios*, d'en Girbal,
    - = col·lecció castellana de Juan Yriarte, amb correspondències llatines,
    - = *Dictionarium*, d'en Pere Torra, català i llatí;
  - més recentment integraren la seva col·lecció (22,1-2):
    - = *Paremiologia Comarcana*, de Josep Esteve i Seguí,
    - = els treballs floklòrics interessantíssims de l'infatigable Cels Gomis, els del doctor Oleguer Miró i Borràs, els d'en Serra i Boldú, Serra i Pagès, d'en Josep Coroleu, d'en Frederic Rahola, d'en Narcís Oller, d'en Josep Maria Batista i Roca,
    - = la magnífica col·lecció *Espurnes de la llar*, del tortosí Frederic Pastor i Lluís,
    - = l'*Aforística* i el *Folklore*, de mossèn Jacinto Verdaguer,
    - = la *Col·lecció* d'en Pau Servat,
    - = *Frases Populares catalanes*, d'en Sebastià Giralt,
    - = *Rondaies mallorquines*, de mossèn Antoni Maria Alcover,

- = *Rondaies del Vallespir*, de mossèn Casaponce,
- = *Folklore menorquí*, del doctor Francesc Camps i Mercadal,
- = *Col·lecció Políglota*, de mossèn Rul·lan,
- = el *Quixote* en mallorquí, “traducció rublerta de parèmies vulgars de l’illa daurada”,
- = les col·leccions manuscrites que generosament el Batlle li va deixar copiar (22,2),
- = obres catalanes on s’esmenten parèmies: Emili Vilanova, Robert Robert, Albert Llanes, Frederic Soler (Pitarra), Conrad Roure, Pous i Pagès, Conrad Colomer, Joan Maragall, Ramon i Vidales, Ramon Ramon, Gaya i Tomàs, Vicenç Garcia (Vallfogona), Riera i Bertran, Eduard Aués, Josep Feliu i Codina, Ruyra, Pons i Massaveu, Carta i Vidal, en Gaietà i l’Eduard Vidal i Valenciano, Francesc de Sales Vidal, Terenci Thos i Codina, Martí Genís i Aguilar, etc.;
- hi troba a faltar parèmies de Alacant, Castelló de la Plana i el Maestrat; Tarragona, Falset, Gandesa i el Priorat; les valls pirinenques i Eivissa (22,2 i 23-1);
- considera la *Col·lecció* un producte de la nacionalitat catalana (23,1);
- diu que l’estudi de les parèmies té un caire patriòtic en el cas del català: el d’eina al servei de la llibertat (23,1-2);
- accepta d’integrar les diferents parles i varietats, tot plantejant els límits territorials del català i de la nació catalana (24,2);
- també defensa que afirmar l’existència de l’idioma català equival a afirmar l’existència de la cultura catalana (24,2);
- afirma que la qüestió del llenguatge és una qüestió de cultura més que una qüestió política (24,2);
- considera el català, transsumpte fidel del llatí i del grec, fruit de l’esponerós arbre de la civilització mediterrània (25,1);
- defineix el contingut de la cultura popular (25,2);
- expressa interès a recollir cada variant “per petita que sia”, tot defensant la tesi que “l’estudi de paremiològic de Catalunya fóra l’estudi de l’ànima catalana” (26,1);
- expressa interès a comparar l’esperit de “la nostra nació” amb el de “les altres nacions ibèriques”: “desitjava que [aquest estudi] em digués que els tirans eren d’un altre llinatge, d’una altra raça” (26,2);
- apunta les raons de la riquesa paremiològica del català (26,2):
  - I la diversitat de cultures que han vingut a educar amb profit el nostre poble,
  - II la diversitat de temperaments que formen els climes i les activitats: marina, muntanya, serralades plana; camp, taller, tragí, comerç,
  - III la diversitat de dialectes en l’idioma nacional;
- dóna les gràcies als seus informants i manifesta el plaer de sentir “grillar la *ceba col·leccionista*” (27,1);
- distingeix dos tipus de riqueses (materials i espirituals) i dos tipus de rics (rics i savis) en funció del dualisme de l’home (cos i esperit) (27,1-2): *No tan sols de pa viu l’home i El bon aliment fa el bon enteniment*;
- conclou que les parèmies són la riquesa de Catalunya, ja que “assenyalen amb tota precisió la unitat de l’esperit de la nació catalana” (29,1);
- recull la definició de refrany de Camps i Mercadal, “el savi paremiòleg menorquí”: “Refrany vol dir pensament, sentència, veritat, transmesos de boca en boca per es poble. Els refranys d’un poble inclouen sa manera de pensar, de sebre. Diríem que en ells hi queda es poble estampat, que s’hi veu sa fesomia com dins un mirai.” (30,1);

Hi segueix una bibliografia (pàgines 31-188).

A continuació segueix l’imponent corpus de parèmies en vuit volums.

FARNÉS Sebastià (1993): *Paremiologia catalana comparada. Volum II*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: Columna Edicions

FARNÉS Sebastià (1994): *Paremiologia catalana comparada. Volum III*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: Columna Edicions

FARNÉS Sebastià (1995): *Paremiologia catalana comparada. Volum IV*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: Columna Edicions

FARNÉS Sebastià (1996): *Paremiologia catalana comparada. Volum V*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: coedició Columna Edicions i Diputació de Barcelona

FARNÉS Sebastià (1997): *Paremiologia catalana comparada. Volum VI*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: Columna Edicions

FARNÉS Sebastià (1998): *Paremiologia catalana comparada. Volum VII*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: Columna Edicions

FARNÉS Sebastià (1999): *Paremiologia catalana comparada. Volum VIII*, edició a cura de Jaume Vidal Alcover, Magí Sunyer i Josep Lluís Savall (amb la col·laboració de Josep M. Pujol), Barcelona: Columna Edicions, ISBN: 84-8300-173-X

FRANQUESA I LLUELLES, Manuel (1998): *Diccionari de sinònims Franquesa*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana
ISBN: 84-412-0002-5
Útil a l'hora de determinar la divisió per temes.

GARCÍA-PELAYO, Ramón, i altres (2003 [Larousse, 1993]): *Diccionario general Español-Francés Francés-Español*, Barcelona: Spes, ISBN: 84-8016-245-7
Obra de consulta que conté locucions i proverbis francesos amb equivalents castellans, i locucions i refranys castellans amb equivalents francesos

GARCÍA YEBRA, Valentín (1984): *Teoría y práctica de la traducción*, Madrid: Gredos
[<http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Proverbios%20y%20refranes/Proverbios-Eingangsseite/Proverbios-refranes-dichos.htm>]: parla sobre designació, sentit i significats

GRACIÁN, Baltasar: *El arte de la prudencia. Aforismos*,
www.weblioteca.com.ar/occiden/bgracian4.htm

GRACIÁN, Baltasar: *Oráculo manual*
[<http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Proverbios%20y%20refranes/Proverbios-Eingangsseite/Proverbios-refranes-dichos.htm>]

HILDEBRANDT, Marta: *Diccionario de peruanismos*, Lima: Biblioteca Nacional

HIRSCH, E.D. et al. (2002): *The New Dictionary of Cultural Literacy*, Third Edition, Edited by E. D. Hirsch, Jr., Joseph F. Kett, and James Trefil. Copyright © 2002 by Houghton Mifflin
Edició en línia: (www.bartleby.com/59)

HIRSCH, E. D. (Eric Donald) et al. (2002): *The New Dictionary of Cultural Literacy*, Third Edition, Edited by E. D. Hirsch, Jr., Joseph F. Kett, and James Trefil. Boston: Houghton Mifflin Company.
ISBN: 0-618-22647-8

GIMENO, Rodolf (1995): *Proverbios ingleses. Análisis y traducción*, tesina de llicenciatura a la UAB

Recull diverses definicions:

Refrán: dicho agudo y sentencioso de uso común. (DRAE)

Proverbio: sentencia, adagio o refrán. (DRAE)

Dicho: aquel conjunto de palabras con que se expresa oralmente un concepto cabal. (DRAE)

Segons Calvo Sotelo, "El refrán es un dicho que se limita *stricto sensu* a afirmar una realidad evidente. *En abril, aguas mil* no exige ninguna explicación. El proverbio completa la simple constatación de un hecho, con un consejo, una advertencia, que la redondea. *Quien ama el peligro perece en él* añade, por tanto, un plus al simple encadenamiento de hechos en que consiste un refrán."

Proverb: short well-known saying usually in popular language.

Agrupació dels proverbis en 75 temes:

Acción	Amabilidad	Ambición	Amistad
Amor	Apariencia	Bien	Cambios
Cantidad	Coincidencia	Compra	Conducta
Consecuencia	Consejo	Constancia	Coraje
Decepción	Desgracia	Destino	Diligencia
Dinero	Eficiencia	Ejemplo	Elección
Envidia	Error	Estupidez	Experiencia
Fama	Familia	Fe	Felicidad
Finalidad	Fortuna	Ganancia	Gustos
Hábito	Hipocresía	Idiosincrasia	Ignorancia
Justicia	Ley	Lucha	Mal
Muerte	Naturaleza humana	Necesidad	Obstinación
Paciencia	Pasado	Peligro	Pérdida
Pobreza	Poder	Posibilidad	Precaución
Prisa	Reciprocidad	Reputación	Riesgo
Sabiduría	Salud	Secreto	Seguridad
Similitud	Sociedad	Superstición	Tamaño
Tiempo	Tolerancia	Trabajo	Vejez
Venganza	Verdad	Vida	

IRIBARREN, José María (1955): *El porqué de los dichos*, [esmentat per Calvo Sotelo a Martínez Kreisler: "... cuyo ensayo cubre magistralmente un hueco de nuestra cultura"]

KOCHER, Henerik:

<http://www.geocities.com/hkocher/maximasH.htm>

Frases llatines

LIBRERIA-EDITORIAL MILLÀ (1965): *Cinc mil refranys catalans i frases fetes, populars*, Barcelona: Millà, col. "Biblioteca popular catalana Vell i Nou, núm. 3.

Dipòsit legal: B.11137-1965

Recull folklòric

Índex:

Pròleg editorial [a continuació]

Del menjar i del beure

L'amor, les dones i el matrimoni

Els fills, la llar i els amics
El diner i el treball
Remeis casolans i consells higiènics
Refranys referents als pobles de Catalunya
El Calendari amb refranys
Bèsties i animals en el refranyer català
Consells i advertiments als pagesos
Meteorologia popular
Refranys del mar
Preocupacions i superticions del poble
Refranys de tota mena
Frases fetes i modismes populars de la llengua catalana

[No té bibliografia]

“En tots els pobles del món no hi ha ofici, ni sector social, ni familiar, que no tingui un refranyer més o menys copiós. Pel que fa a Catalunya, si tenim en compte la gran abundor que n’ existeixen, un recull perfecte de tots resulta cosa difícil i gairebé impossible de realitzar, com és ara en el present treball, on hem procurat agrupar-los per temes, cosa certament laboriosa, puix que hi ha refranys que tenen diversos sentits i hom dubta dintre quin tema situar-los.

Si al refranyer de la Catalunya estricta afegíssim els de les altres terres de parla catalana —Rosselló, Provença, València, Balears i Sardenya—, aquesta recopilació aconseguiria proporcions extraordinàries.

Cal aclarir que en el refranyer de Catalunya, com en qualsevol altre, hi ha refranys que es contradiuen uns amb altres; això és una demostració d’aquella veritat que va dir el poeta: que en aquest món «tot és segons el color del cristall amb què hom mira».

També convé dir que, en virtut de rivalitats comrcals, existeixen alguns refranys creats amb la finalitat de posar en relleu els suposats defectes dels pobles veïns i dels seus habitants. No cal dir que en recollir tals refranys en aquestes pàgines, estem molt lluny d’acceptar els conceptes pejoratius que els tals refranys esmenten sobre les localitats i habitants que al·ludeixen. Els recollim pel fet que, malintencionats o no, són refranys i, per tant, objecte del nostre modest treball de recopilació.

Finalment, hem de remarcar que, a causa del vell origen del nostre refranyer, la seva majoria estan expressats en un llenguatge arcaic i amb una sintaxi i un lèxic incorrectes, o sigui, amb el català d’abans. En transcriure’ls ara en les següents pàgines, hem procurat, però, redactar-los en un català adient amb l’actual, respectant, en el possible, el sabor que tenen de cosa creada pel poble. Creiem modestament que el present recull no haurà estat cosa baldera i que un dia no llunyà serà profitós par a un treball més complet, acurat i científic.”

MALDONADO, Felipe C.R. (1960): *Refranero clásico español y otros dichos populares*, Madrid: Taurus, Colección “Ser y Tiempo” (Temas de España) 12.

Dipòsit legal: M. 10316-1960.

Introducció,

A la introducció:

- defineix el refrany (“ese dicho sentencioso, aunque no siempre agudo como pretende la definición académica”);
- repassa l’origen dels refranys clàssics (“no tienen origen conocido”);
- en pondera les virtuts (“como los organismos vivos, se van adaptando a la lengua y circunstancias de los tiempos que atraviesan”);
- en segueix la procedència (proverbis vulgars llatins, sentències bíbliques o tradició oral)
- glossa l’afecció recopiladora, que es remunta al marquès de Santillana (1398-1458). “La nómina de paremiólogos que le sigue es larguísima; descuellan Pedro Vallés, el comendador griego Hernán Núñez, a quien se debe el primer acopio considerable, con sus ocho mil y pico refranes de muy distintas procedencias

regionales y aun extranjeras, que glosa a menudo, Sebastián de Horozco, el cual también se dedicó a comentarlos, pero agregando el artificio del verso, el sevillano Juan Mal de Lara, que ilustró su recopilación con abundantes citas clásicas de literatos e historiadores griegos y latinos a las que a veces agregó saladísimos cuentecillos y anécdotas de su tiempo, y el humanista Gonzalo Correas, quien hizo la recopilación más cuantiosa, llenándola de comentarios éticos y filológicos, aunque tampoco regatea las historietas que amenizan el texto. Sucesivamente se ocuparon en estas tareas de la recopilación, entre otros, Sebastián de Covarrubias y Orozco, Juan Sorapán de Rieros, Jerónimo Martín Caro y Cejudo, etc., hasta llegar en nuestros días a las nutridas colecciones publicadas por don José María Sbarbi y don Francisco Rodríguez Marín”;

- aclareix que la selecció que ofereix (agrupament) es basa en els refranys de Santillana, Vallés, Hernán Núñez i Gonzalo Correas;
- destaca les qualitats de vigència de les expressions, la força expressiva, capacitat d'evocació, de sana llicó moral;
- aclareix que manté frases fetes que no són refranys “por respeto a su lozana vejez y por lo curiosa que resulta esa perenne frescura”;
- explica que inclou les edicions utilitzades, que n'ha modernitzat l'ortografia, puntuació i algunes formes antiquades, i que afegeix la versió moderna d'alguns;
- explica també que “la más importante innovación que se ha introducido es el índice final de palabras clave”, tot descartant la classificació per matèries, que “resulta complicada y enojosa para quien la traza y mucho más para el que luego ha de comprenderla antes de ponerse a buscar lo que quiere”.

Les edicions utilitzades són (textualment):

- Íñigo López de mendoza, Marqués de Santillana, *Obras*, edic. J. Amador de los Ríos, Madrid, 1852. La primera edició de su colección de refranes se publicó en Sevilla, 1508. Puede verse, además, la edición de U. Cronan, en *Revue Hispanique*, XXV (1911), página 134.
- Blasco de Garay, *Cartas en refranes*, Madrid, 1956; edición de la Sociedad de Bibliófilos Españoles, segunda época, XXXI, al cuidado de don Joaquín del Val. La primera edición apareció en toledo, 1541.
- Pedro Vallés, *Libro de refranes. Copilado por el orden del A.B.C.*, Zaragoza, Juana Milian, 1549, primera edición. Hay edic. facsímil, tirada de 100 ejemplares, por cuenta de Melchor García Moreno, Madrid, Imprenta Alemana, 1917.
- Hernán Núñez, *Refranes o proverbios en romance*, Salamanca, Juan de Cánova, 1555, primera edición.
- Juan de Mal Lara, *La Philosophia Vulgar*, Sevilla, Hernando Díaz, 1568, primera edición.
- Sebastián de Horozco, *Teatro Universal de los Proverbios*, Madrid, Tipografía «Revista de Archivos», 1915, primea y única edición del manuscrito, inédito hasta esa fecha.
- Gonzalo correas, *Vocabulario de refranes*, Madrid, Tipografía «Revista de Archivos», 1924; segunda edición, que preferimos a la primera (Madrid, 1906), donde se respetó la caprichosa ortografía de Correas.”

MARTÍNEZ KREISLER, Luis (1989): *Refranero general ideológico español*, Madrid:

Hernando [edició facsímil de la de 1953]

ISBN: 84-7155-306-6

En el pròleg a la segona edició, Joaquín Calvo Sotelo situa l'origen de la riquesa paremiològica en el predomini de la vida agrícola. Es pregunta sobre l'origen, que atribueix en la seva majoria a autors anònims. Parteix de la base que “el folklore, tanto de las canciones como de los refranes, ha sido fruto individual y no colectivo”; y vaticina que “el ámbito del folklore propiamente dicho, tanto musical como poético, se reducirá muchísimo en el futuro” perquè ara no es produeix “la inexistencia de sociedades de autores perceptoras de derechos”.

Diu que “los refranes son el fruto de dos elementos fecundadores: la experiencia, de una parte, y, de la otra, el ingenio. Lo que suele ayudarles a cristalizar es la rima.”

Recull diversos sinònims de refrany: “proverbio, aforismo, máxima, apotegma, adagio, sentencia...”, que reuneix en gènere proper a tots ells: “el dicho”.

Segons el DRAE, “Dicho es aquel conjunto de palabras con que se expresa oralmente un concepto cabal.”

Segons ell, “El refrán es un dicho que se limita *stricto sensu* a afirmar una realidad evidente. *En abril, aguas mil* no exige ninguna explicación.” En canvi “El proverbio, completa la simple constatación de un hecho, con un consejo, una advertencia, que la redondea. *Quien ama el peligro perece en él* añade, por tanto, un plus al simple encadenamiento de hechos en que consiste un refrán.”

Afirma que “su zona de influencia se reduce” i s’interroga sobre la seva utilitat, que defineix com a “sustentadora de tesis”.

MONJOS DE MONTSERRAT [versió dels textos originals i notes pels] (1986 [1970]): *La Bíblia*, Andorra: Editorial Casal i Vall (quarta edició),
Dipòsit legal: AND. 69 - 1986

MONTREYNAUD, Florence; PIERRON, Agnès; i SUZZONI, François (eds.) (1997 [1993]): *Dictionnaire de proverbes et dictons*, “Les usuels du Robert”, Paris: Le Robert, ISBN: 2-85036-461-4

MONTREYNAUD, Florence, i MATIGNON, Jeanne: *Dictionnaire de citations du monde entier*. “Les Usuels du Robert”, Paris: Le Robert.
ISBN: 2-85036-622-6

NAVARRO, Fernando (2002): *Parentescos insólitos del lenguaje*, Madrid: Ediciones del Prado, “Palabras Mayores”

NOGUÉS, Xavier (1990 [6a edició de la de 1919]): *La Catalunya pintoresca*, (50 dibuixos fets per Xavier Nogués (“Babel”) de dites, proverbis i locucions), amb text de Francesc Pujols. Barcelona: Salvat Papasseit Llibreters.

OSTER, Pierre: *Dictionnaire de citations françaises*, “Les Usuels du Robert”, Paris: Robert.
ISBN: 2-85036-454-1

PÀMIES, Víctor: *Paremiologia catalana*
<http://perso.wanadoo.es/victor.pamies/Paremiol.htm#Inici>

PARÉS I PUNTAS, Anna (1997): *Diccionari de refranys català-castellà castellà-català*, Barcelona: Edicions 62, col·lecció “El Cangur”, núm. 240

PARÉS I PUNTAS, Anna (1999): *Tots els refranys catalans*, Barcelona: Edicions 62, ISBN: 84-297-4519-X.

Té un pròleg de Francesc Vallverdú:

- l’obra es basa en un diccionari castellà-català de refranys, de la mateixa autora;
- utilitza per primera vegada “Paraula donada és paraula sagrada”;
- recull la definició que Fabra feia de refrany (que considerava sinònim de proverbí): “Màxima, dita, d’ús popular, antiga, especialment que conté un ensenyament”;
- recull la definició de l’Encyclopaedia Britannica: “dita concisa i sentenciosa d’ús popular, que sovint expressa idees arrelades o creences”;
- recull la definició del *Diccionari de termes literaris*: “dita popular que fixa d’una manera tradicionalment codificada una pauta de vida, una creença, una dada d’experiència”;

- diu que Maria Conca, “una de les més acreditades paremiòlogues en el nostre domini lingüístic, considera encertat d'utilitzar com a sinònims *refrany*, *proverbi* i *parèmia*”;
- recull la definició que de parèmia dóna el *Diccionari de termes literaris* de Margarida Aritzeta: “Denominació general que reben diversos tipus d'expressions d'ús popular de tipologia confusa, que expressen d'una manera objectiva pensaments, pautes de vida, sentències, etc. (...) Inclou els tipus següents: adagi, aforisme, apotegma, dita, màxima, proverbi, refrany, sentència”;
- recull la definició que de refrany dóna el Termcat [“que el Diccionari de l'Institut ha recollit quasi al peu de la lletra”]: “oració completa i independent que, en sentit directe o al·legòric, i generalment de forma sentenciosa i el·líptica, expressa un pensament a manera de judici en què es relacionen almenys dues idees”;
- esmenta el precedent dels proverbis de la Bíblia, on vol “apuntar l'indici del trajecte multiseccular que poden haver recorregut molts proverbis”;
- compara els 600 de la Bíblia amb els més de 26.000 del llibre;
- dóna compte de la classificació en tretze capítols (amb un pes abassegador del pas del temps);
- els relaciona amb els Proverbis de l'Antic Testament:
  - = El prometre és núvol i el donar és pluja (*Pr* 25, 14);
  - = De l'amic pren el consell i de l'enemic guarda't d'ell (*Pr* 27, 6).

Té una introducció de l'autora:

- encapçalada per la definició que de refrany fa en Joan Amades: “El refrany ve a ésser un llibre de saviesa obert a tothom, que abraça, gairebé, tots els temes de la vida diària, que condensa idees, sentiments, consells i normes de captivament i que ofereix les més variades opcions a qui vulgui extreure'n experiències i ensenyament”;
- hi explica la divisió en capítols (13), apartats i subapartats:
  - I El temps meteorològic (El cel, El sol, Els llamps i els trons, Els vents, L'arc de sant Martí, La lluna i les fases, La pluja i Altres);
  - II El calendari (Les hores, El dia i la nit, La setmana, Els mesos, Les estacions, L'any i El temps cronològic);
  - III La dona i l'home (La dona, L'home i El cos i les seves parts);
  - IV L'amor i l'amistat (L'amor i el matrimoni, Els parents, Els amics i Els enemics)
  - V Les relacions familiars i la llar (La família i la gent i La casa);
  - VI La vida, la mort i la salut (La vida, La mort, La salut, Les malalties, Els consells de salut i Els metges);
  - VII Els aliments (El menjar i El beure);
  - VIII Els oficis (El treball; Els amos, els criats i els mossos; Els barbers; Els caçadors; Els forners; Els mariners i els pescadors; Els moliners; Els pastors; Els sabaters; Els sastres; L'estaments eclesiàstic; L'estament jurídic; La pagesia i les feines del camp; Les filadores; Altres oficis);
  - IX Els sentiments i les creences (Els sentiments i la moral, Déu i el cel, El diable i l'infern);
  - X El diner i el joc (El diner, la riquesa i la pobresa, El joc);
  - XI Els animals (Animals de càrrega i de tir; Els ocells; Els peixos; Cabres, ovelles i ramats; Insectes i bestioles; Galls i gallines; Gossos i gats; Altres animals);
  - XII La geografia (Gentilicis, Viles, ciutats i països, i L'espai geogràfic);
  - XIII Referències diverses (Els refranys amb nom de persona, Els objectes, La flora, Vària);
- hi explica els signes emprats i la metodologia utilitzada:
  - = els refranys estan numerats, ordenats alfabèticament i, sempre que és possible, amb algun comentari sobre el significat,
  - = els refranys de sentit equívoc duen un asterisc,
  - = entre parèntesi figura la zona de procedència;
- hi expressa agraïments;

- hi recull la bibliografia utilitzada.

PEY i ESTRANY, Santiago (1980: 5a [1970]) : *Diccionari de sinònims i antònims*,
Barcelona: Teide.

ISBN: 84-307-7329-0

D'utilitat per a la classificació dels proverbis en els diferents temes.

PIERRON, Agnès (1997): *Dictionnaire des dictons: Saints du calendrier, Faune et flore, Éléments et météores dans les dictons météorologiques*, Col. "Culture générale" núm. 7007, Allier (Bèlgica): Marabout

QUINTÃO DUARTE SILVA, Helena Maria, i QUINTÃO, José Luís (octubre de 1990: 2a [1983]): *Diccionario de proverbios (alemão, francês, inglês, português)*, Lisboa: Escher Publicações.

© 1989 [no té ISBN]

Índex:

Nota explicativa (p. 7)

Provérbios alemães e respectiva correspondência F-I-P (p. 17)

Tradução mais o menos literal dos p. a. (p. 31)

Provérbios franceses e respectiva correspondência A-I-P (p. 41)

Tradução mais o menos literal dos p. f. (p. 59)

Provérbios ingleses e respectiva correspondência A-F-P (p. 73)

Tradução mais o menos literal dos p. i. (p. 99)

Provérbios portugueses e respectiva correspondência A-F-I (p. 119)

Significado de algumas palavras que aparecem nos provérbios portugueses (p. 157).

La nota explicativa diu literalment:

"Os provérbios são a expressão da sabedoria que o povo colhe da experiência. Porque resumem a arte de viver no mundo, há utilidade de os conhecermos. Embora alguns foquem exclusivamente uma ou outra civilização, determinados hábitos e costumes, e, portanto, não tenham correspondência nos vários países, a maioria dessas máximas, colhidas do autodidactismo popular, encontra-se mundialmente expressa.

Esta obra contém os provérbios alemães, franceses, ingleses e portugueses mais conhecidos. A fim de se tornar mais fácil a sua consulta, apresentam-se os seguintes esclarecimentos:

- 1) As siglas mencionadas têm as seguintes correspondências: A, F, I, P
- 2) Em toda a obra se respeitou a ordem alfabética. Por essa razão os provérbios alemães aparecem em primeiro lugar, seguidos dos franceses, ingleses e, por fim, dos portugueses. Assim:
Provérbios alemães (página 19 à página 30)
Provérbios franceses (43 à 58)
Provérbios ingleses (75 à 98)
Provérbios portugueses (121 à 155)
- 3) Os provérbios encontram-se numerados a partir de 1, com base na ordem alfabética.
Provérbios alemães (1 ao 262)
Provérbios franceses (1 ao 399)
Provérbios ingleses (1 ao 635)
Provérbios portugueses (1 ao 944)
- 4) Sempre que possível, cada um dos provérbios está seguido da correspondência nas outras três línguas. Assim, por exemplo: o provérbio alemão n° 14 *Armut ist keine Schande* está seguido do F.292 (*Pauvreté n'est pas vice*). I.423 (*Poverty is no crime*) e do P.671 (*Pobreza não é vileza*).

- 5) A obra contém um aditamento que auxilia a interpretação, pois, além do significado de algumas palavras pouco usadas que aparecem nos provérbios portugueses, apresenta a tradução, mais ou menos literal, dos vários provérbios alemães, franceses e ingleses para a língua portuguesa.”

RASPALL, Joana, i MARTÍ, Joan (2001): *Diccionari de frases fetes*, Barcelona: Edicions 62 [editada inicialment el 1984 integrat dins el volum *Diccionari de locucions i de frases fetes*, dins la col·lecció “El Cangur”]

ISBN: 84-297-4937-3

Repertori alfabètic de 4.528 frases fetes catalanes.

Com diuen els autors, “aquelles formes estereotipades i invariables que sovint equivalen a un verb simple i que no són sempre fàcils de traduir a altres llengües”.

Expressions com

agafar els trastets (= anar-se'n),

haver-n'hi per a llogar cadires (= ser insòlit)

o *tornar la pilota* (= revenjar-se) en són algunes d'elles.

Té un índex de paraules clau.

RIBES, Jean (1990): *Records del temps passat – Souvenirs du temps passé*.

RIDOUT, Ronald, i WITTING, Clifford (1969): *English Proverbs Explained*, London: Pan Books Ltd. [330 02328 4] [la primera edició el 1967 és feta a Heinemann Educational Books Ltd.]

SBARBI, José María (1943): *Gran diccionario de refranes*, Buenos Aires: Joaquín Gil.

[edició prínceps]

SEVILLA, Julia, i CANTERA, Jesús (dir.) (1998): *877 refranes españoles con su correspondencia catalana, gallega, vasca, francesa e inglesa*, Madrid: Ediciones Internacionales Universitarias

ISBN: 84-89893-30-6

A la introducció:

- s'explica el contingut del llibre: “una selecció de paremias espanyolas con su correspondencia en otras lenguas: catalán, gallego, vasco, francés e inglés”;
- s'explica el que entenen per parèmies: “enunciados sentenciosos breves y memorizados por una comunicad de hablantes”, tot matisant que agrupen un gran nombre de tipus, entre els quals destaquen els refranys, les frases proverbials, les sentències i les màximes;
- s'explica que s'han limitat als refranys, és a dir, les parèmies d'ús popular que es caracteritzen per una estructura bimembre i la presència d'elements mnemotècnics (*de tal palo, tal astilla*). Són anònims la majoria, però alguns són d'origen conegut (proverbis llatins o sentències bíbliques);
- s'explica que també recullen algunes frases proverbials, d'estructura més senzilla (*no hay que mentar la soga en la casa del ahorcado; la avaricia rompe el saco*) i dialoguismes o refranys dialogats (*Dijo el escarabajo a sus hijos: “venid acá, mis flores”*);
- es justifica la selecció de 877 parèmies per qüestió d'espai;
- s'explica la presentació de les parèmies: numerades, ordenades alfabèticament i glossades (explicació del significat, utilitzant de vegades d'altres parèmies); a continuació vénen les possibles variants, sinònims o contraris, i finalment la correspondència en català, gallec, basc, francès i anglès;
- dóna l'autoria de l'obra, “gracias al esfuerzo conjunto de cinco paremiólogos”:

- Mercedes Burrel Arguis (professora d'E.O.I.), encarregada de les llengües catalana i anglesa,
  - Germán Conde Tarrío (Universitat de Santiago de Compostela), responsable de la llengua gallega principalment, amb notables aportacions en francès,
  - Javier Calzacorta Elorza (Universitat de Deusto i Acadèmia de la Llengua Basca) responsable de la llengua basca,
  - Jesús Cantera Ortiz de Urbina i Julia Sevilla Muñoz (Universitat Complutense de Madrid), encarregats d'elaborar el corpus de parèmies castellanques amb significat, variants, sinònims i contraris; recerca de les correspondències franceses i coordinació i supervisió;
  - s'expliquen els criteris de selecció de les correspondències: en cas d'absència, es recorre a una traducció no literal; se selecciona una sola, excepte en tres casos:
    - i) existència d'una provera en la forma i una altra provera en el significat,
    - ii) existència d'una de caràcter genèric i una altra de caràcter concret,
    - iii) correspondència amb alguna de les parèmies sinònimes;
  - modernització de la grafia;
  - sistema de referències creuades entre les parèmies: sinònims, variants, contraris, etc. Les precedides d'asterisc tenen entrada pròpia;
  - anuncien un índex temàtic i un de paraules clau;
  - han utilitzat fonts orals i escrites en la recerca de correspondències:
    - i) entre les primeres esmenten Maria Conca i Josep Guia (València), Xesús Fero (Santiago de Compostela), Julia Muñoz (Toledo), Margarita Llavador (Barcelona) i Gotzon Gárate (Bilbao),
    - ii) les escrites apareixen a la bibliografia;
  - expliquen els mèrits de l'obra;
  - anuncien que la selecció de 877 és un avançament d'una obra més àmplia.
- Segeuixen el corpus, l'índex temàtic, les referències bibliogràfiques i l'índex de paraules clau.

Índex temàtic de 115 temes:

adaptabilidad	ahorro	ambición	amistad
amor	apariencias	apreciación	aprendizaje
aprovechamiento	arrogancia	autoridad	autosuficiencia
avaricia	belleza	bienes	bondad
calidad	causa-efecto	compañías	confianza
conflictividad	conformismo	conocimiento	consentimiento
constancia	contradicción	costumbre	creencia
crítica	curiosidad	desgracia	destino
destreza	deuda	diligencia	discreción
educación	enemistad	enfermedad	envidia
error	escarmiento	esfuerzo	esperanza
exceso	experiencia	falsedad	familia
felicidad	fortuna	franqueza	hambre
herencia	hipocresía	hogar	imperfección
imposición	imprevisto	incompatibilidad	indiferencia
influencia	ingratitude	injusticia	inteligencia
interés	intromisión	inutilidad	irreversibilidad
justificación	maldad	matrimonio	memoria
meteorología	miedo	muerte	necedad
negocios	opinión	oportunidad	osadía
paciencia	peligro	pereza	perjuicio
picaresca	placer	poder	precipitación
preferencias	presunción	promesa	proporción
providencia	prudencia	reciprocidad	recompensa
regalo	reposo	reputación	resignación

responsabilidad	saciedad	salud	seguridad
solidaridad	sufrimiento	superioridad	superstición
tiempo	torpeza	vecindad	vejez
venganza	vigilancia	voluntad	

SIMPSON, John (1982): *The Concise Oxford Dictionary of Proverbs*, Oxford: Oxford University Press

És una obra abreujada de l'ODEP (*The Oxford Dictionary of English Proverbs*) estàndard.

Recull proverbis britànics i americans del segle xx.

Té una bibliografia especialitzada.

En la introducció:

- accepta a proverbis no anglesos, com ara *If you don't like the heat, get out of the kitchen* o *The apple never falls far from the tree*;
  - defineix proverbi ("a traditional saying which offers advice or presents a moral in a short and pithy manner");
  - puntualitza que actualment un proverbi ha de ser expressat amb una frase;
  - classifica els proverbis en tres categories:
    - a) els que tenen forma d'afirmacions abstractes que expressen veritats generals, com p.ex. *Absence makes the heart grow fonder* o *Nature abhors a vacuum*;
    - b) els que utilitzen observacions de la vida quotidiana per a puntualitzar quelcom de molt general, com p.ex. *You can take a horse to the water, but you can't make him drink* o *Don't put all your eggs in one basket*. Són els més *colourful*;
    - c) els que es refereixen a àmbits concrets de saviesa i folklore popular, com p.ex. *After dinner rest a while, after supper walk a mile* o *Feed a cold and starve a fever*. Són molt sovint la pervivència de màximes clàssiques. O bé tenen a veure amb el camp, el temps, etc., com p.ex. *Red sky at night, shepherd's delight; red sky at morning, shepherd's warning* o *When the wind is in the east, it's neither good for man nor beast*;
  - segueixen una sèrie de consideracions històriques
    - = en temps medievals i fins al segle xvii tenien el valor de veritats universals i servien per a confirmar o refutar arguments, amb la possibilitat de trobar-ne de contraris, com p.ex. *Too many cooks spoil the broth* / *Many hands make light work*
Absence makes the heart grow fonder / *Out of sight, out of mind*;
    - = no cessa la creació de nous proverbis, com p.ex.
A change is as good as a rest
A trouble shared is a trouble halved
A watched pot never boils
Garbage in, garbage out
There's no such thing as a free lunch
-
- = continuen constituint la salsa que relliga la parla popular
  - ordenació per ordre alfabètic i sota diferents entrades, com p.ex. *All cats are grey in the dark* o *You cannot put an old head on young shoulders* o *Every picture tells a story*;
  - indicació de l'origen, com p.ex. a *The opera isn't over till the fat lady sings* o a *The family that prays together stays together* o a *It never rains but it pours*;
  - amb explicació del context, com p.ex. a *Possession is nine points of the law* o a *Caesar's wife must be above suspicion* o a *One might as well be hanged for a sheep as a lamb* o a *Handsome is as handsome does*.

FONAMENTS CURRICULARS DE LES ÀREES DE LLENGÜES DE L'ESO I DE COOPERACIÓ LINGÜÍSTICA A ESCALA COMUNITÀRIA

Exposo a continuació el cos teòric que motiva la proposta d'utilització pedagògica dels proverbis, que fonamento en els *currícula* de llengua catalana i castellana i literatura i en el de llengües estrangeres, així com en dues resolucions recents del Consell de la Unió Europea (una, sobre "Cultura i societat del coneixement"; i una altra, sobre la promoció de la diversitat lingüística i l'aprenentatge de llengües en el marc de la realització dels objectius de l'Any Europeu de les Llengües 2001).

En aquests elements que s'hi exposen hi trobo motivada la base fonamentadora –ni de bon tros exhaustiva, òbviament– no únicament dels criteris de selecció dels proverbis sinó també de la pròpia elecció dels proverbis com a eina pedagògica.

1. Currículum de llengua catalana i castellana i literatura

http://www.xtec.es/estudis/eso/04_Doc_currículum/01_llengua_eso.pdf

En la introducció del currículum de llengua es diu el següent: "La finalitat bàsica de l'àrea de llengua catalana i castellana i literatura a l'educació secundària obligatòria és la que afirma que, en acabar l'etapa, els nois i les noies han de ser capaços de comprendre i produir missatges orals i escrits amb propietat, autonomia i creativitat (...)".

En la mateixa introducció es reconeix el següent: "En una societat democràtica, l'educació de les habilitats lingüístiques és essencial i adquireix una importància cabdal per al seu funcionament."

Més endavant, i pel que fa a l'ús de la llengua, "s'insisteix (...) en la potenciació de la competència comunicativa"; i, pel que fa a l'estudi de la llengua, propugna que "cal proposar als alumnes textos i activitats de tipologia diversa, que els obliguin a posar en joc estratègies cognoscitives variades".

I continua la introducció: "És tasca de l'àrea de llengua i literatura potenciar una sèrie de valors i actituds íntimament lligades amb l'entorn lingüístic de l'alumnat. Entre aquestes destaca la conscienciació dels joves estudiants sobre la importància de la llengua no solament per a (...), sinó també per a d'altres múltiples funcions: (...), manifestació de tradició i cultura, classificació anàlisi i interpretació de l'univers sensible i mental."

D'altra banda, exposa, "cal ensenyar la llengua amb les metodologies més adients i complementàries, de tal manera que l'ús que se'n faci en l'aprenentatge siguu iprou àgil i adaptable al món canviant en què viu l'alumnat del segle XXI".

Si ens fixem ara en els objectius generals, aquells que han d'assolir els alumnes en acabar l'etapa, el número 10 consisteix a "Adonar-se que les produccions literàries constitueixen diverses interpretacions del món i de l'individu; afavoreixen el desvetllament de la imaginació i del bon gust estètic, i són un mitjà d'arrelament i participació en la cultura pròpia, i de relació amb altres pobles."

Per la seva banda, el 12 consisteix a "Respectar la pluralitat lingüística i prendre consciència de la riquesa que representa aquesta pluralitat."

Pel que fa a la programació concreta dels cursos de l'ESO, observem que el programa del segon curs de primer cycle tracta, en l'apartat de l'ús de la llengua (dins de Fets, conceptes i sistemes conceptuals), dels "Recursos comunicatius estereotipats", entre es quals es consideren les locucions, modismes, frases fetes si refranys.

I, potser de manera encara més clara, el punt 11 dels objectius terminals és: "Interpretar locucions, modismes i frases fetes d'ús corrent, fent-les servir en missatges orals i escrits propis, quan escaigui." i el 20: Reconèixer i valorar la diversitat lingüística del món actual, amb especial atenció a les llengües de l'Estat espanyol i d'Europa."

* * *

2. Currículum de llengües estrangeres

http://www.xtec.es/estudis/eso/04_Doc_curriculum/02_llengua_estrangeres_eso.pdf

Passant ara a la introducció del currículum de llengua estrangera es diu el següent: "(...) qualsevol llengua és també el mitjà d'expressió d'unes determinades comunitats, de manera que aquest aprenentatge inclou una sensibilització envers el vessant cultural que és inherent a l'idioma."

En la mateixa introducció es reconeix el següent: "L'aprenentatge de l'idioma estranger implica accedir (...) i, finalment, a una cultura vehiculada per aquesta llengua."

Si ens fixem ara en els objectius generals, aquells que han d'assolir els alumnes en acabar l'etapa, el número 5 consisteix a "Mostrar una certa consciència i comprensió de l'organització interna de la llengua estrangera: de l'existència de diferents varietats (dialectes, registres) i d'alguns aspectes formals (lexicosemàntics, gramaticals, fonològics), com a element facilitador de l'aprenentatge."

Per la seva banda, l'11 "Reconèixer la importància que té el coneixement de la llengua estrangera com a mitjà per a una millor comprensió de la llengua i cultura pròpies, i com a llenguatge de comunicació i entesa internacional en un món multicultural."

Pel que fa als continguts procedimentals, i en concret a la reflexió sobre la llengua estrangera i la comunicació, al punt 2.4 es diu: "Descripcions comparatives concretes entre llengües, tant d'elements lingüístics com dels usos socioculturals."

Seguint en els continguts procedimentals, i en concret a les tècniques de treball i estratègies per a l'autonomia de l'aprenentatge, al punt 3.1 Utilització de fonts impreses (diccionaris, índexs, enciclopèdies, llibres de consulta, premsa) i d'altres fonts (orals, audiovisuals, informàtiques i telemàtiques).

Pel que fa als valors, normes i actituds, els proverbis ens serveixen per respectar la pluralitat cultural i valorar la pròpia identitat (punt 2):

2.1 Curiositat envers les altres realitats i interès per conèixer altres maneres de pensar, viure i organitzar la realitat.

2.2 Acceptació de l'alteritat i la diferència.

2.3 Superació dels prejudicis i estereotips sobre les cultures i els pobles.

2.4 Respecte envers els parlants de la llengua estrangera, independentment del seu origen, la seva raça o llengua materna, que propiciï l'apropament i l'eliminació de barreres en la comunicació.

2.5 Respecte crític envers les diferències d'opinió sobre temes d'interès.

2.6 Interès per adquirir una perspectiva més àmplia de la cultura pròpia amb referència a d'altres.

3. Obertura i curiositat intel·lectuals.

3.1 Valoració de l'increment de perspectiva cultural.

3.2 Interès per la producció de nous models lingüístics i de noves possibilitats expressives.

4. Valoració de l'aprenentatge d'una llengua estrangera i dels elements diversos que hi incideixen.

4.1 Esforç personal i responsabilitat.

4.2 Actitud positiva per adquirir autonomia en l'aprenentatge.

4.3 Cooperació i responsabilitat en el treball de grup.

4.4 Hàbit de reflexió lingüística.

4.5 Valoració de la llengua estrangera com a forma d'accedir a la comunicació amb d'altres aprenents de la mateixa llengua estrangera i com a mitjà de comunicació internacional.

A la programació concreta dels cursos de l'ESO, observem que a segon curs de primer cicle, en els continguts relatius als fets, conceptes i sistemes conceptuals, l'apartat 3 tracta de "Llengua i cultura". Podem considerar els proverbis inclosos en aquest apartat concret, ja sigui com aspectes sociolingüístics (sota el registre col·loquial) o bé com elements de la vida quotidiana (articulats com a "punts bàsics de referència relatius a les tradicions, fets històrics, geogràfics i culturals dels països que parlen la llengua objecte d'aprenentatge").

En l'apartat 4 ("Tipologia de situacions i de documents de treball") podem incloure els proverbis com a "Textos i documents, orals, escrits i audiovisuals, amb suports diversificats; principalment textos pedagògics de procedència variada, amb funcions textuais diverses; amb funcions pràctiques, poètiques i lúdiques; cançons tradicionals i modernes".

Pel que fa als objectius terminals, la utilització dels proverbis és susceptible de facilitar l'assoliment dels següents:

"1. Tenir una actitud favorable envers la matèria i escoltar de manera activa i receptiva.

2. Entendre i utilitzar progressivament la llengua estrangera com a llengua vehicular a classe.

5. Utilitzar el context, lingüístic i no lingüístic, com a mitjà per augmentar la comprensió.

17. Elaborar i presentar cartells amb senzills eslògans propagandístics o publicitaris."

Al segon cicle, a la programació de tercer, en els continguts relatius als fets, conceptes i sistemes conceptuals, l'apartat 3 tracta de "Llengua i cultura". Podem considerar els proverbis inclosos en aquest apartat concret com aspectes sociolingüístics ("sensibilitat als registres formal i col·loquial" de la llengua). En l'apartat 4 ("Tipologia de situacions i de documents de treball") podem incloure els proverbis com a "Textos i documents, orals, escrits i audiovisuals, amb suports diversificats; textos pedagògics i autèntics de procedència variada, amb funcions textuais diverses; amb funcions pràctiques, poètiques i lúdiques; cançons tradicionals i modernes." Prèviament, en l'apartat 2 ("Aspectes semanticoformals de la llengua"), podem considerar els proverbis, des del punt de vista lèxic, com a part de les "expressions que derivin dels interessos dels alumnes".

A la programació de quart, en els continguts relatius als fets, conceptes i sistemes conceptuals, l'apartat 1 ("Aspectes pragmàtics: principals funcions comunicatives") ens permet considerar els proverbis ens serveixens per a "Expressar i descobrir actituds emocionals (grat-desgrat, satisfaccióinsatisfacció, preferència), intel·lectuals (obligació-

absència d'obligació, capacitat, permís, probabilitat) i morals (intenció, disculpa, agraïment, petició)". En l'apartat 2 ("Aspectes semanticoformals de la llengua") podem considerar els proverbis, des del punt de vista lèxic, com a part de les "expressions que derivin dels interessos dels alumnes". En l'apartat 3, que tracta de "Llengua i cultura", podem considerar que els proverbis hi són inclosos com aspectes sociolingüístics ("sensibilitat als registres formal i col·loquial") o com a "aspectes culturals" ("influències mútues a nivell de tradicions, fets històrics i manifestacions culturals i artístiques"). En l'apartat 4 ("Tipologia de situacions i de documents de treball") podem incloure els proverbis com a "Textos i documents, orals, escrits i audiovisuals, amb suports diversificats; principalment textos pedagògics de procedència variada, amb funcions textuais diverses; amb funcions pràctiques, poètiques i lúdiques; cançons tradicionals i modernes".

Pel que fa als objectius terminals, la utilització dels proverbis és susceptible de facilitar l'assoliment dels següents:

"26. Reflexionar sobre regularitats i excepcions pròpies del sistema lingüístic de la llengua estrangera."

* * *

3. Resolució del Consell de la Unió Europea de 21 de gener de 2002 sobre "Cultura i societat del coneixement"

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/es/oj/dat/2002/c_032/c_03220020205es00010001.pdf

Entre altres coses, el Consell invita la Comissió i els Estats membres perquè, dins el marc de les seves respectives competències:

"f) promuevan la participación de todos los públicos en la vida cultural y su inserción social gracias a las posibilidades de interacción que ofrece Internet;

g) fomenten en los centros culturales y de formación la iniciación y formación de dichos públicos en el uso de estas tecnologías para permitir el acceso de todos a la diversidad cultural."

* * *

4. Resolució del Consell de la Unió Europea de 14 de febrer de 2002 relativa a la promoció de la diversitat lingüística i l'aprenentatge de llengües en el marc de la realització dels objectius de l'Any Europeu de les Llengües 2001

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/es/oj/dat/2002/c_050/c_05020020223es00010002.pdf

Entre altres coses, el Consell invita els Estats membres, dins el marc, límits i prioritats dels seus respectius sistemes polítics, jurídics, pressupostaris, educatius i formatius, a:

"(2) Procurar que los programas lectivos y los objetivos pedagógicos fomenten desde una edad temprana actitudes positivas frente a otras lenguas y culturas y estimulen las capacidades de comunicación intercultural;

4) Facilitar la integración en el sistema educativo y en la sociedad en general de los hablantes de otras lenguas, entre otras cosas mediante medidas encaminadas a mejorar su conocimiento de la lengua o lenguas oficiales de enseñanza, respetando la lengua y la cultura del país de origen;

(9) Tener presente, en el contexto de los objetivos antes mencionados, la riqueza que representa la diversidad lingüística de la Comunidad Europea y favorecer en consecuencia, entre otras cosas, la cooperación entre los centros oficiales u otras instituciones culturales para la difusión de las lenguas y culturas de los Estados miembros."

* * *

DEFINICIONS DE PROVERBI²⁴

- ACERETE: *Aforisme: Toda proposición que expresa de una manera sucinta una verdad, una regla o una máxima concernientes a la vida práctica.*
 - postula que l'aforisme, que pretén aconsellar o dirigir l'activitat pràctica de l'home, es va dividir en quatre apartats: l'adagi ("que se caracteriza por el sentido doctrinal del consejo que pretende proporcionar"), l'apoteigma ("o sentencia que ostenta la garantía de haber sido proferida por algún personaje célebre"), el proverbio ("o frase que implica en sí misma un genérico significado histórico-filosófico") i el refrany ("mucho más breve por lo general que el proverbio y que se apoya sobre todo en evidencias populares ampliamente admitidas que parecen negarse a toda posibilidad de discusión");
 - manifesta haver recollit preferentment proverbis i refranys en el seu llibre, com a formes més conegudes i que en certa manera inclouen les dues altres, per bé que a escala universal segons l'autor el proverbio és el concepte més utilitzat per denominar "a este género literario de la frase breve que, casi siempre en tono sentencioso, nos propone la síntesis de uno u otro pensamiento más o menos profundos";
- ARISTÒTIL: *Proverbio: Los proverbios son fragmentos de una viejísima sabiduría, preservados de los naufragios y las ruinas del tiempo gracias a su brevedad y a la justeza de su tono.*
- BOFILL: Els proverbis, amb les seves modalitats (aforismes, màximes, parèmies, cites, sentències, proverbis, adagis...), pertanyen a un sofisticat gènere literari que combina la reflexió sapiencial amb el foc d'un poema breu; per crear un joc verbal que, sentit o llegit, cospa l'atenció, fa ballar la ment i es clava després a la memòria amb sorprenent persistència
 - propugna que:
 = si és curt i està ben construït, es converteix en un dard que fa diana als circuits cerebrals;
 = la brevetat obliga a mantenir una estructura elemental, generalment de dues parts; aquest ritme intern l'emparenta amb el poema (com ell, juga amb l'aritmètica de la paraula);
 = el gènere permet tota mena d'estils (màximes que afirmen, cerquen la paradoxa, el contrast, juguen amb els mots); per això el seu cultiu és universal (no hi ha cultura sense proverbis o dites
- BRANDENBERGER: defineix *adagio, aforismo, dicho, máxima, proverbio, refrán i sentencia*
- CALVO SOTELO: "El refrán es un dicho que se limita *stricto sensu* a afirmar una realidad evidente. *En abril, aguas mil* no exige ninguna explicación. El proverbio completa la simple constatación de un hecho, con un consejo, una advertencia, que la redondea. *Quien ama el peligro perece en él* añade, por tanto, un plus al simple encadenamiento de hechos en que consiste un refrán."
- CONDE TARRÍO (2001): Entén el refrany com un *termo paremiològic anónimo, popular, breve, cunha linguaxe metafòrica e non exenta nalguns casos*

---

²⁴ Vegi's també la Bibliografía.

de certa xocosidade, que basea a súa sabedoría nunha experiencia que se considera contrastada o que lle dá un carácter sentencioso, e que se axuda dunha serie de elementos mnemotécnicos para facilitar a súa memorización. [No sembla referir-se al "terme" sinó a la "noció" de refrany]. Entén el terme també com un "arquilexema" que es refereix a totes les altres "famílies paremiològiques". Distingeix aquesta taxonomia: A) formes cultes: proverbi - adagi - màxima - apotegma - precepte - aforisme - sentència - axioma - divisa; B) formes populars: dita - dialogisme.

- DRAE: Refrán: dicho agudo y sentencioso de uso común.
Proverbio: sentencia, adagio o refrán.
Dicho: aquel conjunto de palabras con que se expresa oralmente un concepto cabal.
- FARNÉS: recull (p. 30) la definició de refrany de Camps i Mercadal, "el savi paremiòleg menorquí": *Refrany vol dir pensament, sentència, veritat, transmesos de boca en boca per es poble. Els refranys d'un poble inclouen sa manera de pensar, de sebre. Diríem que en ells hi queda es poble estampat, que s'hi veu sa fesomia com dins un mirai.*
- GIMENO (1995): Recull, entre d'altres, la definició de *proverb: short well-known saying usually in popular language.*
- MALDONADO (1960): Defineix el refrany com "ese dicho sentencioso, aunque no siempre agudo como pretende la definición académica".
- MARTÍNEZ KREISLER (1989): Diu que "los refranes son el fruto de dos elementos fecundadores: la experiencia, de una parte, y, de la otra, el ingenio. Lo que suele ayudarles a cristalizar es la rima." Recull diversos sinònims de refrany: "proverbio, aforismo, máxima, apotegma, adagio, sentencia...", que reuneix en gènere proper a tots ells: "el dicho".
- PARÉS (1999): El pròleg de Francesc Vallverdú:
- recull la definició que Fabra feia de refrany (que considerava sinònim de proverbi): "Màxima, dita, d'ús popular, antiga, especialment que conté un ensenyament";
- recull la definició de l'Encyclopaedia Britannica: "dita concisa i sentenciosa d'ús popular, que sovint expressa idees arrelades o creences";
- recull la definició del *Diccionari de termes literaris*: "dita popular que fixa d'una manera tradicionalment codificada una pauta de vida, una creença, una dada d'experiència";
- diu que Maria Conca, "una de les més acreditades paremiòlogues en el nostre domini lingüístic, considera encertat d'utilitzar com a sinònims *refrany, proverbi i parèmia*";
- recull la definició que de parèmia dóna el *Diccionari de termes literaris* de Margarida Aritzeta: "Denominació general que reben diversos tipus d'expressions d'ús popular de tipologia confusa, que expressen d'una manera objectiva pensaments, pautes de vida, sentències, etc. (...) Inclou els tipus següents: adagi, aforisme, apotegma, dita, màxima, proverbi, refrany, sentència";
- recull la definició que de refrany dóna el Termcat ["que el Diccionari de l'Institut ha recollit quasi al peu de la lletra"]: "oració completa i independent que, en sentit directe o al·legòric, i generlment de forma

sentenciosa i el·líptica, expressa un pensament a manera de judici en què es relacionen almenys dues idees”;

A la introducció, encapçalada per la definició que de refrany fa en Joan Amades: “El refrany ve a ésser un llibre de saviesa obert a tothom, que abraça, gairebé, tots els temes de la vida diària, que condensa idees, sentiments, consells i normes de capteniment i que ofereix les més variades opcions a qui vulgui extreure’n experiències i ensenyament”;

QUINTÃO i QUINTÃO (1990): diuen

Os provérbios são a expressão da sabedoria que o povo colhe da experiência. Porque resumem a arte de viver no mundo, há utilidade de os conhecermos. Embora alguns foquem exclusivamente uma ou outra civilização, determinados hábitos e costumes, e, portanto, não tenham correspondência nos vários países, a maioria dessas máximas, colhidas do autodidactismo popular, encontra-se mundialmente expressa.

RASPALL i MARTÍ (2001): defineixen les frases fetes com a “aquelles formes estereotipades i invariables que sovint equivalen a un verb simple i que no són sempre fàcils de traduir a altres llengües”.

SEVILLA i CANTERA (dir.) (1998):

Expliquen el que entenen per parèmies: “enunciados sentenciosos breves y memorizados por una comunicad de hablantes”, tot matisant que agrupen un gran nombre de tipus, entre els quals destaquen els refranys, les frases proverbials, les sentències i les màximes.

CORPUS

1

Abans de dir que sí, pregunta-ho al coixí.
 Abans de dir que sí, pregunta-ho al coixí.

[LEM: 22]
 [S&C: 113]

COIXÍ, DIR QUE SÍ, PREGUNTAR
 ACCIÓ, DECISIÓ, REFLEXIÓ, TRACTE

Una elemental prudència recomana tenir temps suficient per a reflexionar per tal de no prendre decisions precipitades. Com a mínim una nit per tal de “preguntar-ho al coixí”.

Hay que consultar con la almohada.
 Antes de hacer nada, consúltalo con la almohada.
 Antes de hacer nada, consulta (o consúltalo) con la almohada.

[DG: v i xii]
 [MK: 54.588]
 [S&C: 113]

Aconseja no precipitarnos en nuestras actuaciones o decisiones y darnos el tiempo suficiente para reflexionar, al menos una noche.

La noche es buena consejera.

[MK: 54.593]

La nuit porte conseil.
 La nuit (o l'oreiller) porte conseil.

[DG: v i xii]
 [S&C: 113]

Night is the mother of counsel.

[S&C: 113]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

2

Abans és l'obligació que la devoció. [P: VIII, 4]

Primer és el treball i després el lleure.

Abans és l'obligació que la devoció. [S&C: 115]

ABANS, DEVOCIÓ, OBLIGACIÓ
DEURE, PLAER

Primero es la obligación que la devoción. [MK: 46.129]

Antes es la obligación que la devoción. [S&C: 115]

Recomienda que se cumplan primero las obligaciones y los deberes que no se deben postergar ni abandonar por entregarse a otras cosas que más apetecen o agradan pero a las que uno no está obligado.

Avant tout, le devoir! [S&C: 115]

Business before pleasure. [S&C: 115]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

3

A bon entenedor, poques paraules. [S&C: 2]
A bon entenedor, breu parlador. [S&C: 2]

ENTENEDOR, PARAULA
BREVETAT, INTEL·LIGÈNCIA

Ens recorda quelcom que de vegades els ensenyants no tenim prou present: que a una persona desperta no li calen excessives explicacions.

A buen entendedor, pocas palabras. [MK: 21.458]
A buen entendedor, breve hablador. [MK: 21.460]
Al buen entendedor, con media palabra basta. [MK: 21.462]
El buen entendedor, con la vista entiende. [MK: 21.463]
Al buen entendedor, pocas palabras bastan. [DG: i i x]
A buen entendedor, pocas palabras [bastan]. [S&C: 2]

La persona inteligente y de buena voluntad no necesita de muchas explicaciones para captar lo que se le quiere decir. Es suficiente una simple insinuación para que entienda y actúe en consecuencia. A veces se utiliza sólo la primera parte de este refrán para decir que no se desea dar explicaciones.

À bon entendeur, peu de paroles. [S&C: 2]
À bon entendeur, demi-mot. [S&C: 2]
À bon entendeur salut. [DG: i i x]
À bon entendeur salut. [S&C: 2]

A word is enough to the wise. [EPE: 770]
An intelligent person can readily take a hint. Whoever is speaking to him knows that he does not need a long explanation. The Latin version is verbum sat sapienti (...). A somewhat similar proverb is A NOD IS AS GOOD AS A WINK.
A word to the wise is enough. [S&C: 2]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

4

Acabats els trons, adéu Santa Bàrbara. [P: XIII, 50]
Un cop solucionat el problema, no ens recordem de qui ens ha ajudat.
A port arribat, bot oblidat. [P: VIII, 439]
A port arribat, vot oblidat. [S&C: 351]

[Hom no pensa en santa Bàrbara sinó quan trona.](#) [P: XIII, 417]

ACABAR, SANTA BÀRBARA, TRO
DESAGRAÏMENT, OBLIT, PERILL, PROMESA

Ens recorda que sol passar que ens oblidem de les promeses que per tal d'obtenir ajuda hem fet quan ens trobàvem en una situació difícil.

El peligro pasado, el voto olvidado. [S&C: 351]
Hace alusión al desagrado, pues hay quienes, después de obtenido el provecho o el favor, ponen en práctica aquello de que si te he visto, no me acuerdo.

Danger passé, saint oublié. [S&C: 351]

The danger past God is forgotten. [S&C: 351]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

5

A cada ocellet li agrada el seu niuet. [LEM: 34]
A cada ocellet li agrada el seu niuet. [S&C: 12]

AGRADAR, NIU, OCELL
AFINITAT, CASA, CONSEQÜÈNCIA, COSTUM, TRACTE

La pròpia casa és el lloc que a tothom més li agrada, on se sent més a gust.
Per extensió s'aplica també a l'hàbitat, medi o entorn natural.

A cada pajarillo agrada (o le gusta) su nidillo. [S&C: 12]
En la propia casa es donde más a gust se suele estar.

À tout oiseau son nid est beau. [S&C: 12]

Every bird likes its own nest. [S&C: 12]

Every bird likes its own nest [the] best.

There is no place like home.

[EPE: 661]

No matter how humble it may be, home is the place where one feels happiest.

There is no place like home.

[S&C: 12]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

6

A cavall donat, no li mires el pèl.	[P: XI, 13]
A cavall donat, no li miris el dentat.	[LEM: 120]
A cavall regalat, no li miris el dentat.	[S&C: 8]
A cavall donat, no li guardes (o miris) el pèl.	[S&C: 8]
A les coses regalades no s'hi ha de buscar defectes.	[P: XI, 13]

CAVALL, DENTAT, MIRAR, PÈL
ACCIÓ, AGRAÏMENT, GRAT, INTERÈS, PRUDÈNCIA, TRACTE

Recomanaagraïment. Critica voler buscar defectes a les coses regalades.

A caballo regalado no hay que mirarle el diente.	[MK: 54.682]
A caballo regalado no le mires el diente.	[DG: IX]
A caballo regalado, no le mires el diente.	[S&C: 8]
<i>El diente indica aquí la edad del caballo. Este refrán aconseja aceptar de buen grado los regalos y critica a quienes les ponen reparos.</i>	

À cheval donné on ne regarde pas la bride.	[DG: IX]
À cheval donné, on ne regarde pas la bride (o la bouche).	[S&C: 8]

Never look a gift horse in the mouth.	[EPE: 488]
<i>Never be too critical of anything you have received as a gift. The condition of a horse's teeth is a good guide to its age. Similar proverbs are BEGGARS MUST NOT BE CHOOSERS; HE WHO PAYS THE PIPER CALLS THE TUNE.</i>	
Never look a gift horse in the mouth.	[S&C: 8]
Don't look a gift horse in the mouth.	[S&C: 8]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

7

A falta de pa bones són coques. [P: VII, 8]
A falta de truites són bons els barbs. [P: VII, 9]
Si no teniu pa, mengeu coca. [P: VII: 1301]

COCA, FALTA, PA
ENERGIA, DIFICULTATS

Per extensió al sentit literal, recomana sobreposar-se davant les dificultats.

A buena hambre, todo pan es bueno. [MK: 29.785]
A falta de pan buenas son tortas. [DG: III i IX]
A falta de pan, [buenas son] tortas. [S&C: 22]
Enseña a contentarse con lo que se tiene o cuando se logra algo.

Faute de grives on mange des merles. [DG: III i IX]
Faute de grives, on mange des merles. [S&C: 22]

They that have no other meat, bread and butter are glad to eat. [S&C: 22]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

8

Agafa (o Cria) fama i posa't a jeure. [P: IX, 40]
Agafa (o Cria) fama i posa't a jeure. [S&C: 191]
Cobra fama i posa't a seure. [S&C: 191]

CRIAR, FAMA, JEURE
ESFORÇ, FAMA

Ens recorda que, per bé o per mal, se'ns jutja pels nostres actes i també per la nostra reputació.

Cobra buena fama y túmbate en la cama. [MK: 24.062]

Cobra buena fama, y échate a dormir; cóbrala mala, y échate a morir. [MK: 24.059]

Cobra buena fama, y échate a dormir[, cóbrala mala, y échate a morir. [S&C: 191]

Una vez adquirida buena reputación, se conserva, hagamos lo que hagamos.

También, con harta frecuencia uno es juzgado según la fama, buena o mala, que de él se tiene.

Cobra buena fama, y échate a dormir; cóbrala mala, y no la perderás. [MK: 24.057]

Acquiers bonne renommée et dors la grasse matinée. [S&C: 191]

Win a good reputation and sleep at your ease. [S&C: 191]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

9

A gran pujada, gran baixada.	[S&C: 28]
Qui molt s'alça, molt s'abaixa.	[F: I, 698]
Com mes s'alça mes s'abaixa.	[F: I, 698]
Déu exalça el qui s'humilia.	[F: I, 698]
El porró, com més s'alça, més s'abaixa.	[F: I, 698]

BAIXADA, GRAN, PUJADA
AMBICIÓ, COBDÍCIA, CONSEQÜÈNCIA, PREVISIÓ, PRUDÈNCIA

Recomana la prudència de no ambicionar massa, ja que com més alt es puja més fàcil i perillós és de caure'n.

A gran subida, gran caída.	[S&C: 28]
<i>Subir mucho y muy de prisa puede resultar contraproducente, y sobre todo peligroso, pues cuanto más alto esté el sitio al que se haya llegado, mayor descalabro podrá producirse al caer. En general, enseña que quien de improviso consigue un destino elevado, está muy expuesto a perderlo.</i>	
Dueña que en alto hila abajo se humilla.	[F: I, 698]
Dueña que arriba hila abajo se humilla.	

A grande montée, grande chute. [S&C: 28]

The higher up, the greater the fall. [S&C: 28]
The higher standing the lower fall. [S&C: 28]

Femina quae ex alto nevit, descendit ad sina. [F: I, 698]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

10

A grans mals, grans remeis. [P: VI, 964]
A grans mals, grans remeis. [S&C: 29]

GRAN, MAL, REMEI
ACCIÓ, DIFICULTATS, DECISIÓ, DILIGÈNCIA

Recomana decisió per a saber posar remei a situacions difícils.

A grandes males, grandes remedios. [MK: 53.118]
A grandes males, grandes remedios. [DG: i i ix]
A grandes males, grandes remedios. [S&C: 29]

Cuando surge un problema de salud hay que saber reaccionar, y, cuanto más serio o grave sea, mayor ha de ser el remedi que se le ponga. En general, indica que se debe dar soluciones drásticas a desgracias considerables.

A grandes males, remedios tales. [MK: 53.119]
A gran mal, el remedio bien y presto. [MK: 54.936]

Aux grands maux les grands remèdes. [DG: i i ix]
Aux grands maux, les grands remèdes. [S&C: 29]

Desperate diseases must have desperate remedies. [EPE: 109]
Some forms of medical treatment are not normally used because they are liable to be as dangerous in effect as the diseases themselves. But when a patient's condition is so grave that his life is almost despaired of, there is no alternative but to take a fifty-fifty chance and use one of those desperate remedies.

Desperate diseases must have desperate remedies. [S&C: 29]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Ajuda't, que ajudat seràs.	[F: I, 594]
Ajuda y seràs ajudat.	[F: I, 594]
Ajuda't i seràs ajudat.	[F: I, 594]
Ajuda't del teu, que t'ajudarà Déu.	[F: I, 594]
Ajuda't i t'ajudaré.	[F: I, 594]
Déu diu: ajuda't i t'ajudaré.	[F: I, 594]
Aida't i t'aidaré.	[F: I, 300]
Ajuda a qui ajudar-s'hi ha.	[F: I, 595]
Ajuda'm i jo t'ajudaré.	[F: I, 596]
Ajuda't i t'ajudaré.	[F: I, 598]
Ajuda't i t'ajudaré.	[S&C: 129]
Cada qual s'ajuda així com pot.	[F: I, 599]

[Qui matina fa farina.](#) [S&C: 57]

AJUDAR, AJUDAR-SE ACCIÓ, DILIGÈNCIA, TRACTE

Aposta per la cultura de l'esforç diligent en comptes de la cultura de la subvenció.

Ayúdate y Dios te ayudará.	[F: I, 594]
Ayúdate, y te ayudaré.	[S&C: 129]
A Dios rogando y con el mazo dando.	[F: I, 594]
A Dios rogando y con el mazo dando.	[DG: i i IX]
A Dios rogando y con el mazo dando.	[S&C: 17]
A Dios rogando y con el mazo dando.	[S&C: 129]
A quien madruga, Dios le ayuda.	[F: I, 594]
A quien madruga, Dios le ayuda.	[MK: 38.070]
A quien madruga Dios le ayuda.	[DG: v i IX]
A quien madruga, Dios le ayuda.	[S&C: 57]
<i>Recomienda trabajo personal y buena diligencia para conseguir el éxito.</i>	
Si quieres que haga por ti, haz por mi.	[F: I, 594]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[DG: i i IX]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[S&C: 17]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[S&C: 57]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[S&C: 129]
Le monde appartient à celui qui se lève tôt.	[DG: v i IX]
Help yourself and God will help you.	[S&C: 129]
God helps those who help themselves.	[EPE: 239]
<i>If your want to succeed you must make the effort yourself.</i>	
God helps those who help themselves.	[S&C: 17]
I thank God and my cunning.	[S&C: 17]
Dii faciente, adiuante.	[F: I, 594]
Manus pro se quisque affert.	[F: I, 599]
Nitere; nitentem qua fas erit ipse iuvabo.	[F: I, 595]
Ora et labora.	[F: I, 598]
Si tibi vis faveam, quariter mihi, Sexte, faveto.	[F: I, 594]
Si tibi vis operam praestem, praestato vicissim.	[F: I, 594]
Surgere non segnes adiuvat ipse Deus.	[F: I, 594]
Contrari: No per molt matinejar, amaneix més prest el dia.	[P: II, 5152]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

12

A l'enemic que fuig, fes-li el pont de plata.	[P: IV, 1320]
A l'enemic que fuig, mostra-li la drecera.	[P: IV, 1320]
A l'enemic que fuig, pot de plata.	[P: IV, 1320]
<i>Els enemics, com més lluny millor.</i>	
A l'enemic que fuig, fes-li el pont de plata.	[S&C: 20]
A l'enemic que fuig, mostra-li la drecera.	[S&C: 20]

ENEMIC, FUGIR, PLATA, PONT
HABILITAT, PRUDÈNCIA, UTILITAT

Aconsella tenir l'habilitat de saber desempallegar-se dels problemes.

A enemigo que huye, puente de plata. [S&C: 20]
Nada mejor que dar facilidades al enemigo para que se vaya y nos deje tranquilos y en paz. En general, aconseja facilitar la marcha de quien pueda sernos perjudicial o desagradable.

À l'ennemi, pont d'or. [S&C: 20]

For a flying enemy make a golden bridge. [S&C: 20]

For a flying enemy make a silver bridge. [S&C: 20]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

13

Allà a on aniràs faràs com veuràs.	[F: I, 1375]
A on vages, segons veges fer, faces.	[F: I, 1372]
Allí a on te trobaràs, faràs sempre com veuràs.	[F: I, 1375]
A on vages, segons veges fer, faces.	[F: I, 1372]
Ahont vages, segons veges fer, fasses.	[F: I, 1372]
Allà hont vatges, com vetges, fases.	[F: I, 1372]
Allà on vagis, fés lo que vegis.	[F: I, 1372]
A on vages, lo que veges fer, faces.	[F: I, 1372]
Allà on vagis, fés lo que vègis.	[F: I, 1372]
<hr/>	
Per on aniràs, faràs com veuràs.	[F: I, 1372]
Terra on vagis, fes el que facin. Si canten, canta; si ballen, balla.	[S&C: 294]

ANAR, FER, VEURE ACCIÓ, ADAPTABILITAT, TRACTE

Indica la conveniència d'adaptar-se als hàbits locals.
Alguns hi volen veure la justificació del *ius solis*²⁵.

Donde fueres haz lo que vieres.	[F: I, 1372]
Dondequiera que fueres haz lo que vieres.	[DG: x]
Donde fueres, haz como vieres.	[S&C: 294]
Donde fueres, haz lo que vieres.	[S&C: 294]
<i>Recomienda adaptarse a las normas y costumbres del lugar a donde se va.</i>	

Où que tu sois fais ce que tu vois.	[DG: x]
On doit vivre selon le pays où l'on est.	[S&C: 294]
Il faut vivre à Rome comme à Rome.	[S&C: 294]
À chaque pays, sa coutume.	[S&C: 294]

When in Rome do as the Romans do.	[EPE: 748]
<i>If you are away from home, adapt yourself to your surroundings and to the local customs. Don't expect the people there to alter their way of life just to please you.</i>	
When in Rome do as the Romans do.	[S&C: 294]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

²⁵ Dret del sòl, o dret derivat del territori.

14

Allò que és de mena, mai no s'esmena.

[S&C: 509]

ESMENAR, MENA, SER
CONTINUÏTAT, SOSTENIBILITAT

Ens recorda la immutabilitat de les lleis naturals.

Genio y figura hasta la sepultura.

[DG: II i XI]

Lo que la naturaleza da, nadie lo borrará.

[S&C: 509]

Se emplea para explicar el comportamiento de algunas personas que, a pesar de los años, mantienen sus defectos sin superarlos ni corregirlos. Está de acuerdo con el verso de La Fontaine, según el cual chacun a son défaut où toujours il revient.

Chassez le naturel, il revient au galop.

[DG: II i XI]

Chassez le naturel, il revient au galop.

[S&C: 509]

Nature passes nurture. Nature will have her course.

[S&C: 509]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

15

Al millor pescador, li escapa una anguila. <i>Un mal dia, el té tothom.</i>	[P: VIII, 448]
Al millor pescador, li escapa una anguila.	[S&C: 92]
A la millor filadora li cau el fus.	[P: VIII, 2136]
A la millor filadora li cau el fus.	[S&C: 92]
No és bon carreter el qui no ha bolcat tres vegades. <i>No hi ha persona tan hàbil que no faci alguna falta.</i>	[P: VIII, 2332]
No t'agradi carreter que no hagi bolcat mai.	[P: VIII, 2337]
Tot bon carreter bolca.	[S&C: 92]

ANGUILA, ESCAPAR, PESCADOR
ERROR

Ens tranquil·litza recordant-nos que ningú no és infal·lible.

Al mejor cazador, se le va la liebre.	[S&C: 92]
<i>Por muy hábil y diestro que uno sea, en alguna ocasión puede fallar.</i>	
Al mejor galgo, se le escapa una liebre.	[S&C: 93]
Il n'y a si bon charretier qui ne verse.	[S&C: 92]
A good marksman may miss.	[S&C: 92]
The best cart may overthrow.	[S&C: 92]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

16

Altres temps, altres costums. [P: II, 5090]
Amb el temps, les coses canvien.
Les lleis segons el temps. [S&C: 48]

ALTRE, COSTUM, TEMPS
ADAPTABILITAT, MUDANÇA

Tot recordant-nos de la saviesa de Montesquieu, cal tenir present que els usos canvien no sols amb el pas del temps sinó també en funció de l'espai.

A otros tiempos, otras costumbres. [MK: 13.976]
A nuevos tiempos, usos nuevos. [MK: 13.977]
A nuevos tiempos, nuevas costumbres. [DG: i i ix]
A nuevos tiempos, nuevas costumbres. [S&C: 48]
Recomienda saber adaptarse a los cambios, así como a los nuevos hábitos y costumbres.

Autres temps, autres moeurs. [DG: i i ix]
Autres temps, autres moeurs. [S&C: 48]

Other times, other manners. [EPE: 547]
Each succeeding generation has its own way of life and standard of behaviour.
Other times, other manners. [S&C: 48]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

17

A mal temps bona cara. [P: I, 1046]
Convé no deixar-se vèncer per les dificultats.
Al mal, fer-li bona cara. [S&C: 42]

CARA, MAL, TEMPS
ADAPTABILITAT, ADVERSITAT, SORT

Recomana adaptar-se a les contrarietats, de la mateixa manera que no es pot canviar el temps.

Poner a mal tiempo buena cara. [DG: III i XIV]
A mal tiempo, buena cara. [S&C: 42]
Recomienda saber disimular ante las contrariedades. Pero se emplea preferentemente para animar a sobreponerse ante ellas y en los momentos difíciles.

Faire contre mauvaise fortune bon coeur. [DG: III i XIV]
Contre mauvaise fortune, bon coeur. [S&C: 42]

You must grin and bear it. [EPE: 794]
This does not necessarily mean that you should endure misfortunes or difficulties with a broad smile, but rather that you should put up with them philosophically. See also WHAT CAN'T BE CURED MUST BE ENDURED.
Grin and bear it. [S&C: 42]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

18

Amb la mesura amb què mesureu, se us mesurarà.
Amb la mesura amb què mesureu se us mesurarà.

[BM: Mc 4, 24]
[S&C: 201]

[Com sembrareu collireu.](#)

[P: VIII, 1541]

MESURA, MESURAR
PRUDÈNCIA, RECIPROCIAT, TRACTE

Aconsella la prudència de tractar com ens agrada que ens tractin.

Con la medida con que midáis, se os medirá [y aun con creces]. [S&C: 201]
Aconseja tratar a los demás como nos gustaría que ellos lo hicieran con nosotros. Es sentencia bíblica neotestamentaria: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis (San Marcos), IV, 24).

On vous mesurera avec la mesure dont vous vous serez servi.

[S&C: 201]

With what measure ye mete, it shall be measured to you.

[S&C: 201]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

19

Amb temps i palla maduren les nespres. [P: II, 5091]
Cal tenir paciència.
Amb temps i palla maduren les nesples. [P: II, 5091]
Amb temps i palla maduren les nespres. [S&C: 61]

MADURAR, NESPRES, PALLA, TEMPS PACIÈNCIA

Les nespres necessiten temps i bones condicions ambientals per a madurar.
Per extensió, en sentit figurat podem inferir que tot necessita el seu temps i les condicions adequades.

A su tiempo (o Con el tiempo) maduran las uvas. [S&C: 61]
Indica que conviene tener calma y saber esperar el momento más propicio para actuar.

Avec le temps et la paille les nèfles mûrissent. [S&C: 61]

Time and straw make medlars ripe. [S&C: 61]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

20

Amic de tots, amic de ningú, tot és u. [F: I, 961]
Amic de tots, amic de ningú, tot és u. [P: IV, 1144]

Qui vol ésser amic de tots, no ha algun amic. [F: I, 961]
Amistat de tots i de ningú, tot és u. [F: I, 961]
Amic de tots i de ningú, tot ve a ser u. [S&C: 102]

AMIC, NINGÚ, TOTS, U
AMISTAT, CONSEQÜÈNCIA, TRACTE

Convida a desconfiar de qui és amic de tothom.

Amigo de todos y de ninguno, todo es uno. [MK: 3.351]
Amigo de todos y de ninguno, todo es uno. [S&C: 103]
Amigo de muchos, amigo de ninguno. [S&C: 102]
Resulta muy difícil tener muchos amigos y contentar a todos, por lo que con facilidad dejarán de serlo.

L'ami du genre humain n'est pas du tout mon fait. [S&C: 102]

A friend to all is a friend to none. [S&C: 102]
A friend to everybody is a friend to nobody. [S&C: 102]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

21

Amor amb amor se paga. [F: I, 1182]
L'amor ab amor se paga.

L'una mà renta l'altra, i les dues la cara. [F: I, 1182]
Segons ets amic dels altres, així els altres te seran amics. [F: I, 1182]
Amor no pot ésser forçada sinó per amor. [F: I, 1182]
Amor amb amor es paga. [P: IV, 54]
Amor amb amor es paga. [S&C: 109]

AMOR, PAGAR
AMOR, RECIPROCAT, TRACTE

Aconsella agraïment.

Amor con amor se paga. [F: I, 1182]
Amor con amor se paga. [S&C: 109]
En muy pocas palabras pone de manifiesto la correspondencia mutua de amor y entrega entre las personas que se quieren de verdad.
Haz [el] bien, y no mires a quién. [S&C: 432]
Buen consejo, para no sufrir decepciones al ver la falta de agradecimiento. Se dice también para recomendar hacer el bien de la manera más desinteresada.

L'amour attire l'amour. [S&C: 109]
L'amour ne se paie qu'avec l'amour. [S&C: 109]

Love is the reward of love. [S&C: 109]
Love begets love. [S&C: 109]
One good turn deserves another. [S&C: 109]

Si vis amari, ama. [F: I, 1182]
Solus amor pretium dignum reperitus amoris. [F: I, 1182]

Contrari: [Crieu corbs i us trauran els ulls.](#) [P: XI, 514]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Any de neu, any de Déu.	[F: I, 1663]
Any de neu, any de Déu.	[LEM: 152]
Any de neu, any [de bé] de Déu.	[P: II, 4976]
<i>La neu és bona per als conreus.</i>	
Any de neu, any de Déu, mentres no caiga en ço del meu.	[F: I, 1663]
Any de neu, any de Déu, si l'anyada és bona.	[F: I, 1663]
Any de neu, any de Déu, si no toca a ço del teu.	[F: I, 1663]
Any de neu, any de Déu, pel vostre tros, no pel meu.	[F: I, 1663]
Any de neu, any de Déu, pertot toqui menos lo meu.	[F: I, 1663]
<hr/>	
Any de neveretes, any de gavelletes.	[F: I, 1663]
Any de neu, any de blat.	[F: I, 1663]
Any de rosada, any de forment.	[F: I, 1663]
Any sec, any fred.	[F: I, 1663]
Any de neu, any de Déu.	[S&C: 120]
Anyada nevosa, anyada abundosa.	[S&C: 120]

ANY, BÉ, NEU

ABUNDÀCIA, OPORTUNITAT, UTILITAT

Proverbi que posa de relleu el valor ecològic de la neu.

Núñez diu (citat a Farnés: A, 1663) que la raó és perquè la neu empapa la terra, tan de dalt com de baix, la qual cosa no fa la pluja, com va dir Teofraste.

Año de nieves, año de bienes.	[F: I, 1663]
Año de nieves, año de bienes.	[P: II, 4976]
Quando nieva por enero, no hay año fullero.	[F: I, 1663]
Año de heladas, año de parvas.	[F: I, 1663]
Año de nieves, año de mieses.	[F: I, 1663]
Quando Guara tiene capa/ y Moncayo chapirón,/ buen año para Castilla/ y mejor para Aragón.	[F: I, 1663]
Año de nieves,/ año de bienes;/ de granizo y hielo,/ año de duelo.	[F: I, 1663]
Año de nieves, año de bienes.	[S&C: 120]
<i>La nieve suele ser muy beneficiosa para la agricultura. Humedece la tierra y le conserva durante mucho tiempo la humedad, y, además, las grandes nevadas suponen una gran reserva de agua.</i>	
Hiver froid, bonne moisson.	[S&C: 120]
A snow year, a rich year.	[S&C: 120]
Brumalis hiems uberiores segetes parat.	[F: I, 1663]
Frigora qui patitur, laetatur messibus annus.	[F: I, 1663]
Qui locuples nivibus, locuplesfrigibus annus.	[F: I, 1663]
Culmina dum nivibus densis Aragonia velut,/ Castellae uber, Celtiberisque feracior annus.	[F: I, 1663]
Quae nivibus candent, flavescuat messibus arva.	[F: I, 1663]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

23

A pa dur, dent agut.	[P: VII, 24]
A pa dur, dent aguda.	[S&C: 53]
A carn dura, dent aguda.	[S&C: 53]
Carn dura volt dent aguda.	[S&C: 53]

AGUT, DENT, DUR, PA
ACCIÓ, DIFICULTAT, ENGINY, ESFORÇ

Aconsella posar els mitjans per vèncer les dificultats.

A pan de quince días, hambre de tres semanas.	[MK: 48.604]
A buen hambre no hay pan duro.	[DG: IX]
A pan duro, diente agudo.	[S&C: 53]
<i>Si el pan está duro, lo mejor es tener, además de buen apetito, una dentadura bien dispuesta para triturarlo. En general, aconseja poner los medios y actuar con energía para superar las dificultades.</i>	

À bon goût et faim il n'y a mauvais pain.	[DG: IX]
À bois nouveaux, hache affilée.	[S&C: 53]
À pain dur, dent aigüe.	[S&C: 53]

Hunger is the best sauce.	[EPE: 315]
<i>Nothing gives us an appetite like hunger. We do not need sauce or other relish to add flavour to the plainest of food when we are really hungry.</i>	
Hunger is the best sauce.	[S&C: 53]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

24

A poc a poc i bona lletra. [P: XIII, 1335]
A poc a poc i bona lletra. [S&C: 875]
A poc a poc, que tot arriba.

A POC A POC, BO, LLETRA PACIÈNCIA

Recomana fer les coses amb cura, sobre tot en situacions urgents.

Date prisa, pero no corras. [MK: 52.417]
Vísteme despacio, que estoy de prisa. [MK: 52.419]
Vísteme despacio, que tengo prisa. [S&C: 875]
Cuando uno está apresurado, conviene hacerlo todo con sumo cuidado y sin prisas, para evitar hacerlo mal y tener que empezar de nuevo.
Date prisa despacio, y llegarás a palacio. [S&C: 239]
Recomienda calma y tranquilidades momentos de premura. En general, cuando se actúa con precipitación, las cosas no suelen salir bien y hay que volver sobre ellas, perdiendo así más tiempo.
A camino largo, paso corto. [S&C: 13]
Aconseja no correr demasiado y dosificar el esfuerzo, si se quiere llegar a buen fin, evitando así cansarse y quedarse a mitad del camino.

Hâtez-vous lentement. [S&C: 239]
Qui veut voyager loin, ménage sa voiture. [S&C: 13]

Make haste slowly. [S&C: 239]
Soft pace goes far. [S&C: 13]
More haste, less speed. [EPE: 470]
The greater our need for haste, the more likely we are to waste time instead of saving it. The Latin form of this proverb was the paradox Festina lente, which means 'Hasten slowly'. A similar proverb is HASTE MAKES WASTE.

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

A poc a poc se va lluny.	[F: I, 1383]
A poc a poc, un hom va lluny.	[P: XIII, 1336]
<i>Eficàcia de la persistència.</i>	
A poc a poc, es va lluny.	[S&C: 687]
Poc a poc anirem lluny.	[F: I, 1383]
Poch á poch se vá lluny.	[F: I, 1383]
Xano, xano, se va lluny.	[F: I, 1383]
Xano, xano, es va lluny.	[S&C: 239]
El pas curt arriba lluny.	[S&C: 687]
Poch á poch, hom va lluny.	[F: I, 1383]
Poch á poch anirem lluny.	[F: I, 1383]
A poc a poc irem lluny.	[F: I, 1383]
Poc a poc se fan lluny.	[F: I, 1383]
A poc a poc van enfora.	[F: I, 1383]
A poc a poc se va llunt.	[F: I, 1383]
<hr/>	
Amb palla i temps, maduren les nesples.	[F: I, 1383]
De gota en gota, s'omple la bóta.	[F: I, 1383]
De mica en mica, hom arriba a Roma.	[F: I, 1383]
Qui molt corre, poc temps corre.	[F: I, 1383]
Amb un altre ai! Ja en sortirem.	[F: I, 1383]
A poc a poc, s'encén el foc.	[P: V, 546]
<i>Tot necessita el seu temps.</i>	
Camí llarg, passa curta.	[S&C: 13]

ANAR, A POC A POC, LLUNY
CONSTÀNCIA, PACIÈNCIA

Recomana constància i paciència i defugir la precipitació.

Poco a poco hila la vieja el copo.	[F: I, 1383]
Paso a paso se va lejos.	[S&C: 687]
<i>Recomienda huir de las prisas y tomarse las cosas con calma, pues quien caminando lleva priesa, en camino llano tropieza.</i>	
Con otro ea llegaremos a la aldea.	[F: I, 1383]
Grulla trasera pasa a la delantera.	[F: I, 1383]
Poco a poco se va lejos.	[F: I, 1383]
Piano pianito se va lontanito.	[F: I, 1383]
Paso a paso van a lexos.	[F: I, 1383]
La gotera cava la piedra.	[F: I, 1383]
Piano piano se va lontano.	[F: I, 1383]
No te precipites.	[F: I, 1383]
Muelle muelle van a lueñe.	[F: I, 1383]
A camino largo, paso corto.	[DG: VII]
A camino largo, paso corto.	[S&C: 13]
<i>Aconseja no correr demasiado y dosificar el esfuerzo, si se quiere llegar a buen fin, evitando así cansarse y quedarse a mitad de camino.</i>	
Con el tiempo maduran las brevas.	[S&C: 61]
<i>Indica que conviene tener calma y saber esperar el momento más propicio para actuar.</i>	
Date prisa despacio, y llegarás a palacio.	[S&C: 239]
<i>Recomienda calma y tranquilidad en momentos de premura. En general, cuando se actúa con precipitación, las cosas no suelen salir bien y hay que volver sobre ellas, perdiendo así más tiempo.</i>	

Pas à pas on va bien loin.	[F: I, 1383]
Pas à pas on va bien loin.	[S&C: 687]
Qui va doucement, va loin.	[S&C: 687]
Qui veut voyager loin ménage sa monture.	[DG: VII]
Qui veut voyager loin, ménage sa voiture.	[S&C: 13]
Hâtez-vous lentement.	[S&C: 239]
Soft pace goes far.	[S&C: 13]
More haste, less speed.	[EPE: 470]
<i>The greater our need for haste, the more likely we are to waste time instead of saving it. The Latin form of this proverb was the paradox Festina lente, which means 'Hasten slowly'. A similar proverb is HASTE MAKES WASTE.</i>	
Slow and steady wins the race.	[S&C: 687]
Slow but sure wins the race.	[EPE: 603]
<i>This refers to the fable of the hare and the tortoise. The race was won by the slow tortoise, which plodded steadily on while the fast hare, confident of victory, took things too easily. Other proverbs on the theme of perseverance are CONSTANT DRIPPING WEARS AWAY THE STONE; IF AT FIRST YOU DON'T SUCCEED, TRY, TRY, TRY AGAIN; IT'S DOGGED THAT DOES IT; LITTLE BY LITTLE AND BIT BY BIT; LITTLE STROKES FELL GREAT OAKS; ROME WAS NOT BUILT IN A DAY; WHERE THERE'S A WILL THERE'S A WAY.</i>	
Slow but sure wins the race.	[S&C: 687]
Make haste slowly.	[S&C: 239]
Ea age, vim repete, aspicias, jam culmine ville.	[F: I, 1383]
Improbis labor omnia vincit.	[F: I, 1383]
Pernit anus lento sensim sua vellera fuso.	[F: I, 1383]
Ante it ecce alias grus quae postrema volabat.	[F: I, 1383]
Tentando ad Troiam olim pervenere Pelasgi.	[F: I, 1383]
Cuncta unus perficit labor.	[F: I, 1383]
Placide bos movetur.	[F: I, 1383]
Conficitur lento via vel longissima passu.	[F: I, 1383]
Festina lente.	

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

26

Aprèn de callar i sabràs molt de parlar.	[P: IX, 81]
Qui no sap callar no sap parlar.	[S&C: 121]
Per a saber parlar, cal aprendre de callar.	[P: IX, 736]
Per a saber parlar, cal aprendre de callar.	[S&C: 121]
De callar, mai mal te'n vindrà.	[P: IX, 139]
Parlant perdràs i callant guanyaràs.	[P: IX, 714]
<i>Recomana silenci.</i>	
Perd el parlar el que guanya el callar.	[P: IX, 756]

APRENDRE, CALLAR, MOLT, PARLAR, SABER
ESFORÇ, PRUDÈNCIA, UTILITAT

Recomana esforçar-se a mantenir discreció i fins i tot silenci a l'hora de parlar.

Aprended a bien callar, para que sepáis bien hablar.	[MK: 29.443]
Aprended a bien callar, para que sepáis bien hablar.	[S&C: 121]
<i>Aconseja ser discretos en el hablar sabiendo guardar silencio a tiempo.</i>	

Ne sait parler qui ne sait se taire. [S&C: 121]

There is a time to speak and a time to be silent. [EPE: 652]
Sometimes it is prudent to say nothing, especially in consideration for other people's feelings.

There is a time to speak and a time to be silent. [S&C: 121]
Speech is silver, silence is golden. [EPE: 613]
Gold is more precious than silver, and there are times when it is better to be silent than to speak.

Contrari: Callant no s'arriba enlloc. [P: IX, 101]
Cal protestar o reclamar si es vol que les peticions o desitjos s'acompleixin.
Callar és sac d'errades. [P: IX, 103]
De vegades cal parlar.

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Arbre mort, tothom l'estella.	[P: XIII, 1119]
A arbre caigut, tothom hi fa llenya.	[P: XIII, 1094]
De l'arbre caigut tothom en fa llenya.	[S&C: 266]
Arbre sec, tothom hi fa llenya.	[P: XIII, 1124]
Arbre a terra, tothom li fa guerra.	[S&C: 266]

ARBRE, FER, LLENYA, MORT, TOTHOM
CONSEQÜÈNCIA, CRUELITAT, MUDANÇA, SORT

Constata com tothom sol adoptar una actitud de crueltat amb aquells a la fortuna abandona.

Del árbol caído, todos hacen leña.	[DG: VII i X]
Del árbol caído, todos hacen leña.	[S&C: 266]
<i>Es frecuente ver cómo se ceban algunos cuando alguien pierde su poder e influencia y, sobre todo, cuando cae en desgracia.</i>	

Quand l'arbre est tombé, tout le monde court aux branches.	[DG: VII i X]
Quand l'arbre est tombé, chacun (o tout le monde) court aux branches.	[S&C: 266]

When the tree is fallen, all go with their hatchet.	[S&C: 266]
---	------------

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

A tot arreu se'n fan, de bolets, quan plou.	[P: I, 897]
<i>Pertot succeeixen les mateixes coses perquè les persones són gairebé iguals a tot arreu.</i>	
A tot arreu se'n fan, de bolets[, quan plou].	[S&C: 391]
Pertot es fan bolets, quan plou.	[P: I, 897]
Pertot arreu couen pa.	[P: VII, 1092]
D'Antons, Joseps i ases, n'hi ha per totes les cases.	[P: XIII, 220]
De Joseps, Joans i ases, n'hi ha per totes les cases.	[P: XIII, 220]
De Joans, Joseps i ases, n'hi ha per totes les cases.	[P: XIII, 220]
De Joans, Antons i ases, per totes les cases.	[P: XIII, 220]
A tot arreu se'n fan, de bolets.	[P: XIII, 220]

ARREU, BOLET, FER-SE, PLOURE
DIVERSITAT, UNIVERSALITAT

Constata la universalitat de les persones, i, per extensió, de les situacions, fenòmens, etc.

En todas partes cuecen habas[; y en mi casa (o en la mía) a calderadas]. [S&C: 391]
Se emplea cuando, al comentar algún defecto, se acepta que es general. Cuando se añade la segunda parte (y en mi casa (o en la mía) a calderadas), se quiere hacer constar que en algunos casos es más intenso y significativo.

Il est des sots de tous pays. [S&C: 391]

In every country dogs bite. [S&C: 391]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

29

Béns mal adquirits a ningú fan profit. [P: X, 80]
La hisenda mal adquirida no aprofita als hereus.
El mal adquirit no fa profit. [P: IX, 237]
Béns mal adquirits a ningú fan profit. [S&C: 140]

ADQUIRIR, BÉ, FER, PROFIT
CONSEQÜÈNCIA, SOSTENIBILITAT, UTILITAT

Ens recorda que no sol donar profit allò que s'ha aconseguit de manera fraudulenta.

Bienes mal adquiridos a nadie han enriquecido. [DG: I]
Bienes mal adquiridos, a nadie han enriquecido. [S&C: 140]
No suele tener buen final lo que se consigue con malas artes.

Bien mal acquis ne profite jamais. [DG: I]
Le bien mal acquis ne profite jamais. [S&C: 140]

Ill gotten goods thrive not [to the third heir]. [S&C: 140]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Boig amb boig, sempre s'avenen. [LEM: 190]
 Boig amb boig, sempre s'avenen. [P. VI, 495]
Els que s'assemblen es busquen els uns als altres.
 Mai s'apleguen fins que s'assemblen. [F: I, 1839]

[Mai no s'ajunten si no s'assemblen.](#) [P: IV, 600]

AVENIR-SE, BOIG
 AFINITAT, CONSEQÜÈNCIA, RECIPROCIAT

Constata que les afinitats apleguen les persones.

Dios los cría, y ellos se juntan. [S&C: 292]
Se dice como comentario cuando se juntan dos o más personas de similar carácter, gustos u opiniones. Se emplea especialmente en sentido peyorativo, para indicar que las malas personas suelen encontrarse.

Qui se ressemble, s'assemble. [S&C: 292]

Birds of a feather flock together. [EPE: 54]
Here 'of a feather' means 'of the same kind or family', and the verb 'to flock' means 'to feed or travel in company'. We do not find rooks flocking with swallows, or partridges flocking with seagulls. In the same way, human beings with similar tastes or interests tend to come together in groups. The proverb is often used about people we disapprove of.

Birds of a feather flock together. [Hirsch]

People are attracted to others who are like themselves.

Birds of a feather flock together. [S&C: 292]

Pares cum paribus facillime congregantur. [Kocher]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

31

Brams d'ase no arriben (o no pugen) al cel. <i>No s'ha de fer cas a qui parla sense raó.</i>	[P: XI, 123]
Bram d'ase no puja al cel, i si hi puja no posa arrel. A paraules vanes, orelles sordes.	[P: XI, 123] [S&C: 51]
A paraules folles, orelles sordes.	[S&C: 51]
Ves dient, jo com si sentís ploure.	[P: I, 1040]
<i>Indica que no es té cap intenció de fer cas.</i>	

ARRIBAR, ASE, BRAM, CEL, ORELLA, PARAULA, SORD, VA
DESATENCIÓ, PRUDÈNCIA, TRACTE

Recomana la prudència de no fer cas dels despropòsits.

A palabras necias, oídos sordos.	[MK: 15.850]
A palabras necias, oídos sordos.	DG: IX]
A palabras necias, oídos sordos.	[S&C: 51]
<i>Recomienda no prestar atención ni hacer caso a lo que insensata y neciamente se diga, teniendo además en cuenta que el mejor desprecio es no hacer aprecio.</i>	
A palabras locas, orejas sordas.	[MK: 15.847]
A palabras necias, oídos de mercader.	[MK: 15.848]
À folle demande, point de réponse.	[DG: IX]
À sottte demande, point de réponse.	[S&C: 51]
For mad words deaf ears.	[S&C: 51]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

32

Cada olleta té la seva tapadoretta.
Tota olleta troba la seva tapadoretta.
En referència al matrimoni.

[S&C: 11]
[P: VII, 1353]

OLLA, TAPADORA
AFINITAT, CONSEQÜÈNCIA, RECIPROCITAT

Ens recorda que les persones acostumen a trobar la seva parella.

A cada olla, su cobertera. [S&C: 11]
A cada cosa se le debe dar lo que le corresponde o necesita. Se aplica también para señalar que todos pueden encontrar pareja.

Il n'est si méchant pot qui ne trouve son couvercle. [S&C: 11]
Il n'y a si méchant pot qui ne trouve son couvercle. [S&C: 11]

Such cup, such cover. [S&C: 11]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Cada ovella amb sa (o amb la seva) parella.	[P: XI, 757]
Cada ovella amb sa parella.	[LEM: 139]
Cada ovella amb sa parella.	[S&C: 166]
Cavallers, cadascú (o cada qual) amb ses mullers.	[P: IV, 170]
<i>Aconsella ajuntar-se amb iguals.</i>	
Cavallers!, cadascú amb sa muller.	[S&C: 167]

OVELLA, PARELLA
AFINITAT, RECIPROCITAT, TRACTE

Aconsella tenir tracte amb persones de semblants condició, gustos o afinitats.

Cada oveja con su pareja.	
Cada oveja, con su pareja.	[S&C, 166]
<i>Recomienda ir con su semejante, evitando así los peligros que podrían derivarse de unirse con desiguales. También se usa para indicar que cada uno trata de ir con quienes tienen gustos parecidos.</i>	
Cada par con su par.	[S&C: 167]
<i>Aconseja, en amistad o matrimonio, juntarse con los de su misma categoría o características.</i>	
Dios los cría y ellos se juntan.	

Chacun avec sa chacune.	[S&C, 166]
Qui se ressemble s'assemble.	[S&C: 167]

Like will to like.	[S&C, 166]
Every body loves his own likeness.	[S&C: 167]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

34

Cap on el cor s'encamina, el peu camina. [LEM: 22]
Cap [a] on el cor camina, el cap s'inclina. [P: III, 1153]
De l'abundància del cor, la boca en vessa. [S&C: 244]

CAMINAR, COR, ENCAMINAR-SE, PEU
ACCIÓ, AFECTE, INCLINACIÓ, PENSAMENT

Ens recorda que hom parla d'allò que s'estima o que ocupa els seus pensaments o el seu cor.

De la abundancia del corazón habla la lengua. [S&C: 244]
Cada uno habla de acuerdo con sus afectos o inclinaciones. Asimismo, su principal tema de conversación, lo constituyen sus preocupaciones.
No dice más la lengua que lo que siente el corazón. [S&C: 603]

De l'abondance du coeur la bouche parle. [S&C: 244]

What the heart thinks the tongue clinks. [S&C: 244]
What the heart thinks the tongue speaks. [S&C: 244]

Ex abundantia cordis loquitur lingua. [Sant Mat.: XII, 34]
Ex abundantia cordis loquitur lingua. [Sant Lluc: VI, 45]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

35

Càrrega a gust, no pesa.	[LEM: 179]
Càrrega que agrada no pesa.	[P: XIII, 1349]
Càrrega que plau (o a gust) no pesa.	[P: XIII, 1349]
<i>Dit d'allò que es fa de gust, encara que costi.</i>	
Càrrega que agrada, no pesa.	[S&C: 817]
Sarna amb gust no pica.	[P: VI, 897]
Sarna amb gust no pica, però mortifica.	[P: VI, 897]

CÀRREGA, GUST, PESAR
CONSEQÜÈNCIA, ESFORÇ, GRAT, TREBALL

Constata que l'esforç fet de grat no representa treball.

Sarna con gusto no pica.	
Sarna con gusto no pica, pero mortifica[, pero mortifica].	[S&C: 817]
<i>Cuando uno hace algo a gusto, no siente el esfuerzo ni se cansa, pues la satisfacción de hacerlo le compensa cumplidamente.</i>	

Quand on travaille de bon gré, on ne se sent pas fatigué. [S&C: 817]

A burthen (burden) of one's own choice is no felt. [S&C: 817]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Casa, la mia, per pobra que sia. [P: V, 637]
 Casa, la mia, per pobra que sia. [S&C: 185]

CASA, MEU, POBRE
 AMOR, LLAR, IDENTITAT, POBRESA

Ens explica que allò que és nostre és el que més ens estimem, independentment de circumstàncies desfavorables.

Casa mía, casa mía, por pequeña que tú seas, me pareces una abadía. [MK: 30.862]
 Casa mía, casa mía, por pequeña que tu seas, me pareces una abadía. [S&C: 185]
El afecto que se tiene por elhogar hace que parezca mejor que cualquier otro.

À chaque oiseau son nid paraît beau. [S&C: 185]

There's no place like home. [EPE: 661]
No matter how humble it may be, home is the place where one feels happiest.. The proverb comes from the famous song, Home, Sweet Home, by Howard Payne.
 There's no place like home. [S&C: 185]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Com més amics, més clars.	[F: I, 988]
Com més clars, més amics.	[P: IV, 1179]
Com més amics més clars.	[P: IV, 1179]
Quant mes amics, mes clars.	[F: I, 988]
Comptes clars, amistat llarga.	[F: I, 988]
Comptes clars, amistat llarga.	[P: IV, 1184]
Comptes clars fan bons amics.	[P: X, 135]

Les coses han de quedar prou puntualitzades per evitar malentesos.

L'amistat en una part i els interessos en l'altra.	[F: I, 988]
Com mes amichs, mes clars, y la amistat mes dura.	[F: I, 988]
Comptes i raó mantenen amistat.	[S&C: 231]
Els bons (o bons) comptes fan [els] bons amics.	[P: IV, 1215]
<i>Escatir lleialment el degut i el pagat.</i>	
Bons comptes fan bons amics.	[P: X, 93]
<i>Aconsella no barrejar diners i amistat.</i>	
[Els] bons comptes fan [els] bons amics.	[S&C: 228]
La claredat és mare de l'amistat.	[P: IV, 1248]
Molt amiguets, però els comptes nets.	[P: IV, 1259]

AMIC, CLAR, MÉS
AMISTAT, TRANSPARÈNCIA

Aconsella el màxim de transparència en les relacions d'amistat.

Cuando más amigos, más claros.	[F: I, 988]
Cuanto más amigos, más claros.	[F: I, 988]
Cuanto más amigos más claridad.	[S&C: 228]
<i>Si se mezcla la amistad y el dinero o los negocios, conviene ser transparentes para evitar posibles problemas.</i>	
Cuantos más amigos, más claros.	[F: I, 988]
Cuentas claras, amistades largas.	[S&C: 232]
Cuenta y razón sostienen amistad.	[F: I, 988]
Cuenta y razón conserva amistad.	[F: I, 988]
Las cuentas claras y el chocolate espeso.	[DG: v i xii]
Cuenta y razón, conservan amistad.	[S&C: 231]
<i>Insiste en la conveniencia y necesidad de que las cuentas no ofrezcan duda, especialmente si es entre amigos.</i>	
De amigo a amigo, un escribano y dos testigos.	[F: I, 988]
Entre dos amigos, un notario y dos testigos.	[F: I, 988]
Entre dos hermanos, dos testigos y un notario.	[F: I, 988]
Entre hermanos, dos testigos y un notario.	[F: I, 988]
Entre padre e hijo, un notario y dos testigos.	[F: I, 988]
Mientras más amigos, más claros.	[F: I, 988]
Les bons comptes font les bons amis.	[DG: v i xii]
Les bons comptes font les bons amis.	[S&C: 228]
Les comptes courts font les amis longs.	[S&C: 231]
Short reckonings make long friends.	[S&C: 228]
Mutua fides fovet amicitia.	[F: I, 988]
Firina sit ut vobis omni concordia vita, testibus ac scripto sit retinenda fides.	[F: I, 988]

Computus et ratio faedus fovet inter amicos.
Quo magis est carus, mage sit sincerus amicus.

[F: I, 988]

[F: I, 988]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Com sembrareu collireu.	[P: VIII, 1541]
Com sembrareu collireu.	[S&C: 198]
El que sembraràs, allò colliràs.	[P: VIII, 1623]
El que sembraràs, allò colliràs.	[LEM: 181]
El que sembraràs, allò colliràs.	[S&C: 198]
Cadascú cull el que sembra.	[S&C: 198]
Qui sembra, cull.	[P: VIII, 1998]
Del que sembraràs, poc o molt en colliràs.	[P: VIII, 1561]
Del que sembraràs, poc o molt colliràs.	[S&C: 198]
Fema la terra com un boig i colliràs com un savi.	[P: VIII, 1661]
Sembra bé i colliràs millor.	[P: VIII, 2036]
Qui sembra un aglà, un roure collirà.	[P: VIII, 1997]

[Tal faràs, tal trobaràs.](#) [LEM: 176]

COLLIR, SEMBRAR ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, TRACTE

El fruit acostuma a respondre a la dedicació que s'ha posat a obtenir-lo.

Como sembrares, cogerás.	[MK: 58.119]
Como siembres, recogerás.	[S&C: 198]

El fruto responde con frecuencia a lo que uno ha sembrado. En general, cada uno recibe de los demás según su comportamiento con ellos.

Tal siembra, tal siega.	[MK: 58.120]
Quien bien siembra, bien cosecha.	[MK: 58.122]

Comme tu sèmeras, tu récolteras.	[S&C: 198]
On récolte ce que l'on a semé.	[S&C: 198]

As you sow, so shall you reap.	[EPE: 24]
--------------------------------	-----------

You will be punished or rewarded according to whether you have led a virtuous or a sinful life. The source of the proverb is Galatians, v, 7: 'Whatsoever a man soweth, that shall he also reap' This is the religious meaning, but it has a wider application in which it means the same as AS YOU MAKE YOUR BED, SO YOU MUST LIE IN IT.

As you sow so will you reap.	[S&C: 198]
Sow the wind and reap the whirlwind.	[EPE: 608]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Crieu corbs i us trauran els ulls.
Crieu corbs i us trauran els ulls.

[P: XI, 514]
[S&C: 211]

CORB, CRIAR, ULL, TRAURE
CONSEQÜÈNCIA, EDUCACIÓ, RESULTAT

Recorda que l'educació dóna els fruits que ha sembrat. Si no s'educa bé, no es poden esperar bons resultats.

Cuervos crié, y sin ojos me quedé.
Cría cuervos y te sacarán los ojos.

[MK: 33.552]
[S&C: 211]

Hay quien utiliza los favores recibidos para atacar a quien se los dio respondiendo mal por bien. Sin embargo, pese a esta seria advertencia, el refranero no deja de aconsejar que se practique el bien, sin esperar ninguna recompensa a cambio: haz bien y no mires a quien.

Nourris un corbeau, il te crèvera les yeux.

[S&C: 211]

He has brought up a crow to pick out his own eyes.

[S&C: 211]

Contrari: [Amor amb amor se paga](#).

[F: I, 1182]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

D'aigua passada molí no en mou.

[S&C: 78]

AIGUA, MOLÍ, MOURE, PASSAR
 ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, OPORTUNITAT

Ens recorda que cal aprofitar les oportunitats en el seu moment i que no cal lamentar-se'n després.

Agua pasada no muele molino.

[DG: II i IX]

Agua pasada no mueve molino.

[S&C: 78]

El fluir del tiempo es como el correr del agua, hay que aprovecharse de las oportunidades cuando se presentan. De nada sirve traer a cuento o lamentarse de algo que perdió su oportunidad o eficacia.

Ce qui est fait est fait.

[DG: II i IX]

Le moulin ne meut pas avec l'eau coulée en bas.

[S&C: 78]

A mill cannot grind with the water that is past.

[EPE: 461]

This has two meanings:

- a) *The mill can be turned only by the water that is passing through it now. The water that turned it yesterday cannot be used to turn it today. The flor of time can be compared to the flor of water through the mill. We cannot use time that is past. We can use only the present time, so we must make use of our opportunities before it is too late.*
- b) *It is no use sighing for the past. We cannot call back happier days, but must live in the present. Nor should we allow ourselves to suffer from vain regrets. IT IS NO USE CRYING OVER SPILT MILK. WHAT'S DONE CANNOT BE UNDONE.*

Water run by will not turn a mill.

[S&C: 78]

A mill cannot grind with the water that is past.

[S&C: 78]

The mill cannot grind with the water that is past.

[S&C: 78]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

De bones intencions, l'infern n'és ple. [P: IX, 1382]
 L'infern està empedrat de bones intencions. [P: IX, 1463]
 L'infern està empedrat de bones intencions. [S&C: 336]

BO, INFERN, INTENCIÓ, PLE
 COMPLIMENT, INTENCIÓ

Ens recorda que no n'hi ha prou amb la intenció. Cal també posar els mitjans per complir el que es pretén realitzar.

De buenas intenciones está el infierno lleno. [MK: 34.116]
 De buenas intenciones está empedrado el camino del infierno. [MK: 34.118]
 El infierno está empedrado de buenas intenciones. [DG: v i xi]
 El infierno está empedrado de buenas intenciones. [S&C: 336]
Se emplea, generalmente en tono irónico, para censurar a quien promete, pero no cumple sus promesas.

L'enfer est pavé de bonnes intentions. [DG: v i xi]
 L'enfer est pavé de bonnes intentions. [S&C: 336]

The road to hell is paved with good intentions. [EPE: 586]
When not followed by good deeds, good intentions are worse than useless, and the more often we fail to turn our good intentions into actuality, the worse is the effect on our characters. We become less and less able to keep our good resolutions and sink lower and lower in our downward course – the road that leads to hell.
 The road to hell is paved with good intentions. [S&C: 336]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Del dit al fet hi ha un gran tret. [P: IX, 162]
 Del dit al fet, hi ha gran (o un bon, o molt) tret. [S&C: 267]
 Del que diu al que fa hi ha un gran tret. [P: IX, 162]
Cal que passi un cert temps abans que els projectes es facin realitat. També vol dir que no tot el que es diu s'arribarà a fer.

DIT, FET, GRAN, HAVER-HI, TRET
 ACCIÓ, DESPROPORCIÓ, PARAULA

Constata la desproporció que sol donar-se entre el que es diu i el que es fa.

Del dicho al hecho hay mucho trecho. [DG: x]
 Del dicho al hecho, hay gran (o va mucho) trecho. [S&C: 267]
Existe una gran distancia entre lo que se dice y lo que se hace, entre lo teórico y lo práctico, por lo que no se ha de confiar en las promesas ni en hacer las cosas sin tener en cuenta los posibles inconvenientes.

Du dit au fait, il y a un grand trait. [S&C: 267]
 Il est plus facile de dire que de faire. [DG: x]

From word to deed is a great space. [S&C: 267]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

De mica en mica s'omple la pica.	[LEM: 59]
De mica en mica s'omple la pica.	[P: V, 727]
<i>Per a tot cal el seu temps.</i>	
De mica en mica s'omple la pica.	[S&C: 418]
De gota en gota s'eixuga la bóta.	[P: VII, 1525]
De gota en gota s'omple la bóta; de sou en sou es compra un bou.	[P: VII, 1525]
<i>Recomana l'estalvi.</i>	
Gota a gota, s'omple la bota.	[S&C: 418]
Gota a gota fa got.	[S&C: 418]
A poc a poc fila la vella el seu coc.	[S&C: 695]

[Un gra no fa graner, però ajuda.](#) [P: VIII, 2101]

MICA EN MICA, OMPLIR, PICA ACCIÓ, CONSTÀNCIA/PERSEVERANÇA, DILIGÈNCIA

Ensenya que les coses s'aconsegueixen a base d'esforç perseverant.

Poco a poco hila la vieja el copo.	[MK: 13.006]
Piedra tras piedra, la calle se empiedra.	[MK: 13.011]
Poquito a poco hila la vieja el copo.	[DG: VII i XV]
Poco a poco hila la vieja el copo.	[S&C: 695]
<i>Recomienda realizar los trabajos con esmero y sin prisas.</i>	
Gota a gota, se llena la bota.	[S&C: 418]
<i>Las cosas se consiguen con el esfuerzo diario, con perseverancia.</i>	

Goutte à goutte on emplit la cuve.	[S&C: 418]
Grain à grain, la poule emplit son ventre.	[S&C: 418]
Petit à petit l'oiseau fait son nid.	[DG: VII i XV]
Petit à petit, l'oiseau fait son nid.	[S&C: 695]
Pas à pas on va bien loin.	[Kocher]

Little strokes fell great oaks. [EPE, 419]
This proverb teaches patient and perseverance. Given enough time and the determination to succeed, one could cut down even the largest of trees with a penknife. Other proverbs on this theme are CONSTANT DRIPPING WEARS AWAY THE STONE; IF AT FIRST YOU DON'T SUCCEED, TRY, TRY, TRY AGAIN; IT'S DOGGED THAT DOES IT; LITTLE BY LITTLE AND BIT BY BIT; ROME WAS NOT BUILT IN A DAY; SLOW BUT SURE WINS THE RACE; WHERE THERE'S A WILL THERE'S A WAY.

By little and little the bird makes his nest.	[S&C: 695]
By little and little the wolf eats up the goose.	[S&C: 695]
By little and little the wolf eats up the sheep.	[S&C: 695]
Grain by grain the hen fills her belly.	[S&C: 418]
Little and often fills the purse.	[EPE: 414]
<i>Small sums of money frequently received soon mount up, MANY A LITTLE MAKES A MICKLE.</i>	
Little and often fills the purse.	[S&C: 418]
Slow and steady wins the race.	[Kocher]

Paulatim deambulando, longum conficitur iter.

[Kocher]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

44

De nit tots els gats són negres. [S&C: 250]

GAT, NEGRE, NIT
APARENÇA, SEMBLANÇA

Ens recorda que no es fàcil de vegades distingir sota les apariències externes.

De noche los gatos, todos son pardos. [MK: 45.697]
De noche, todos los gatos son pardos. [DG: v i x]
De noche, todos los gatos son pardos. [S&C: 250]
Con la oscuridad de la noche, la falta de luz o, en general, cualquier situación confusa, es fácil disimular los defectos de alguien o la mala calidad de algo.

La nuit, tous les chats sont gris. [S&C: 250]
La nuit tous les chats sont gris. [DG: v i x]

All cats are grey in the dark. [EPE: 8]
This suggests that beauty is unimportant. Beneath the outwards appearance people are all much alike.
All cats are grey in the dark. [S&C: 250]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

45

De poca brasa neix gran foc. [P: V, 729]
De petites coses se'n fa una d'important.
De poca brasa se fa gran foc. [S&C: 261]
Petita brasa crema una casa. [P: V, 896]
Moltes coses poc importants produeixen grans resultats.

BRASA, FOC, GRAN, NÉIXER, POC
CONSEQÜÈNCIA, CONSTÀNCIA

Ens recorda com són d'importants les coses petites.

De una nuez chica, gran árbol de noguera. [S&C: 261]
Se utiliza para significar que una causa pequeña puede producir un gran efecto.

D'un petit gland, sourd (o naît) un grand chêne. [S&C: 261]

Great oaks from little acorns grow. [EPE: 255]
Everything has to have a small beginning, so don't be discouraged by your own 'smallness'.

Great oaks from little acorns grow. [S&C: 261]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Després d'una tempesta (o del temporal) ve una bonança. [P: I, 1170]
Després d'un contratemps, s'espera una època bona.
 Després del temporal ve la bonança. [P: I, 1174]
Les coses sempre tornen al seu lloc.

BONANÇA, DESPRÉS, TEMPESTA, VENIR
 ESPERANÇA, MUDANÇA

Ens recorda que el mal no dura per sempre.

Después de la tempestad viene la calma. [DG: i i x]
 Tras (o Después) de la tempestad viene la calma. [S&C: 851]
Recomienda calma ante una contrariedad, pues no ha de durar.

Après la pluie, le beau temps. [DG: i i x]
 Après la pluie, le beau temps. [S&C: 851]

After a storm comes a calm. [EPE: 6]
This optimistically suggests that, just as there is inevitably a calm after every storm, there must be something better after every piece of unpleasantness.
 After a storm comes a calm. [S&C: 851]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Déu tanca una porta i n'obre una altra. [P: IX, 1305]
Quan sembla que tot està perdut i es troba una solució.
 Déu tanca una porta i n'obre una altra. [S&C: 227]

[Quan una porta es tanca, se n'obre una altra.](#) [P: V, 906]

ALTRE, DÉU, OBRIR, PORTA, TANCAR
 ACCIÓ, ESPERANÇA, OPORTUNITAT

Invitació a no témer els fracassos i orientar l'acció en l'esperança.

Cuando una puerta se cierra, otra se abre. [S&C: 227]
 Cuando una puerta se cierra, ciento se abren. [S&C: 227]
No hay que desanimarse ni perder la esperanza y, aunque pueda surgir un obstáculo que cierre un camino, no dejarán de abrirse otros que nos faciliten el paso o el acceso.

Pour un perdu, dix de retrouvés. [S&C: 227]

When one door shuts another opens. [EPE: 749]
Failure should not deter us, for there are always other opportunities. A similar proverb is THERE ARE AS GOOD FISH IN THE SEA AS EVER CAME OUT OF IT.
 When one door shuts another opens. [S&C: 227]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Digue'm amb qui vas i et diré el que seràs.	[LEM: 48]
Digue'm amb qui vas i et diré el que seràs.	[P: IX, 180]
<i>El tarannà de cadascú es descobreix per les persones que freqüenta.</i>	
Digues-me amb qui vas i [jo] et diré què fas.	[P: IX, 184]
Digues-me amb qui vas i jo et diré què fas.	[S&C: 287]
Digues-me amb qui vas i [jo] et diré qui ets.	[P: IX, 184]
<i>La conducta de les persones es pot avalar segons els ambients que freqüenta.</i>	

ANAR, DIR, SER
AFINITAT, COMPANYIA, CONSEQÜÈNCIA, COSTUM

Ens recorda la lògica implacable del costum i la influència decisiva de les companyies.

Dime con quién andas y te diré quién eres.	[DG: II i X]
Dime con quién andas, y te diré quién eres.	[S&C: 287]
<i>Las compañías influyen tanto para bien como para mal, según sean las que se frecuentan, en las costumbres personales. En general, se dice a veces para explicar la conducta a los gustos de una persona por las compañías que frecuenta, haciendo alusión al refrán que dice las malas compañías corrompen las buenas costumbres.</i>	
Dime con quién tratas, y diréte quién eres y qué costumbres tienes.	[MK: 11.815]
Dis-moi qui tu hantes, je dirai qui tu es.	[DG: II i X]
Dis-moi qui tu hantes, et je dirai qui tu es.	[S&C: 287]
A man is known by the company he keeps.	[S&C: 287]
Tell me will whom thou (you) go,/ And I'll tell thee (you) what thou (you) doest (do).	[S&C: 287]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Discorre més un afamat que cent lletrats.	[F: I, 171]
Pensa més un afamat que un lletrat.	[P: VII, 1075]
Rumia més home afamat que cent advocats.	[P: VIII, 1421]
Més cavil·la un afamat que cent advocats.	[S&C: 532]
La fam fa discórrer.	[F: I, 171]
La necessitat fa rumiar.	[F: I, 171]
El menester fa fer.	[F: I, 171]
El menester fa fer.	[P: IX, 246]

AFAMAT, CENT, DISCÓRRER, LLETRAT
 ACCIÓ, APRENTATGE, ENGINY, NECESSITAT

Constata que no hi ha millor aprenentatge per a actuar que el de la necessitat.

Más discurre un hambriento que cien letrados.	[S&C: 532]
<i>La necesidad o el hambre hacen al hombre muy ingenioso y capaz de realizar cosas que parecerían impensable en una situación normal.</i>	
Más el hambre enseña que diez maestros de escuela.	[MK: 29.764]
Más discurre un enamorado que cien abogados.	[S&C: 531]
La faim aiguisse l'esprit.	[S&C: 532]
Nécessité est mère d'invention.	[S&C: 532]
L'amour aiguisse l'esprit.	[S&C: 531]
Hunger is sharper than thorn.	[S&C: 532]
Love and business teach eloquence.	[S&C: 531]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

D'un gran mal en surt un gran bé. [P: VI, 513]
 D'un gran mal [en] surt un gran bé. [S&C: 626]
 No hi ha mal que bé no vingui. [S&C: 626]

BÉ, GRAN, MAL, SORTIR
 ADVERSITAT, PACIÈNCIA, SORT

Ensenya a trobar la cara positiva de les coses.

No hay cosa tan mala que para algo no sea buena. [MK: 38.189]
 No hay mal que por bien no venga. [DG: I i XIII]
 No hay mal que por bien no venga. [S&C: 626]
Ocurre a veces que una contrariedad acaba con un resultado favorable que nadie podía predecir.

À quelque chose malheur est bon. [DG: I i XIII]
 À quelque chose malheur est bon. [S&C: 626]

Every cloud has a silver lining. [EPE: 171]
A dark cloud that obscures the sun has brilliant edges – the silver lining telling us that the sun is still shining in the sky. This means that every prospect, however grim, has its consoling or hopeful side. So don't be down-hearted!
 Every cloud has a silver lining. [S&C: 626]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

51

El diable sap més per vell que per diable.
El dimoni sap més per vell que per dimoni (o diable).

[P: IX, 1429]
[S&C: 540]

DIABLE, SABER, VELL
EXPERIÈNCIA, PAS DEL TEMPS

Ens recorda que l'experiència s'adquireix amb el pas del temps.

Más sabe (o Sabe más) el diablo por viejo que por diablo. [S&C: 540]
La larga experiencia vale mucho, por eso, los ancianos poseen la experiencia que les ha dado la vida y sus consejos son muy valiosos.

Le diable sait beaucoup parce qu'il est vieux. [S&C: 540]

The devil knows many things because he is old. [S&C: 540]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

El ferro, quan és calent, es doblega fàcilment. [P: XIII, 913]
Recomana aprofitar les oportunitats.
 Quan és calent, el pelen. [P: XIII, 1405]
Recomana no deixar passar les oportunitats.
 De calent en calent es pelen. [S&C: 90]

CALENT, DOBLEGAR, FERRO
 ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, OPORTUNITAT

Recorda la conveniència de fer les coses en el seu moment i amb la deguda preparació.

Al hierro candente batir de repente. [DG: III i IX]
 Al hierro caliente (o candente), batir[lo] de repente. [S&C: 90]
Como es natural, hay que hacer las cosas a tiempo y cuando mejor estén dispuestas. Así podrán salir bien hechas y además el trabajo y el esfuerzo serán más provechosos.

Il faut battre le fer quand il est chaud. [DG: III i IX]
 Il faut battre le fer tant qu'il est chaud. [S&C: 90]

Strike while the iron is hot. [EPE: 624]
Iron when it is red-hot is more easily bent and moulded than when it is cold. It should be struck before it has had time to cool down. Hence 'to strike while the iron is hot' is to choose the reight moment to act, or to take advantage of a sudden opportunity.
 Strike while the iron is hot. [S&C: 90]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

El mort a la terra i el viu a la guerra. [S&C: 347]
 Vés-te'n, Anton, que el que es queda ja es compon. [F: I, 1610]
 Vés-te'n, Anton, que el qui es queda ja es compon. [P: XIII, 849]
 Vés-te'n, Ramon, que el qui es queda ja es compon. [P: XIII, 849]

GUERRA, MORT, TERRA, VIU
 MORT, OBLIT, VIDA

Ens recorda que la vida segueix el seu ritme.

El muerto, al hoyo; y el vivo, al bollo. [MK: 42.686]
 El muerto, al hoyo; y el vivo, al bollo. [S&C: 347]
Pese al dolor provocado por la muerte de un ser querido, hay que alimentarse y seguir viviendo.

Muertos y ausentados, casi nunca recordados. [MK: 42.696]
 Muertos y ausentes se van pronto de las mientes. [MK: 42.697]

Les morts sont vite oubliés. [DG: xi]
 Les morts sont vite oubliés. [S&C: 347]

We must live by the living, not by the dead. [S&C: 347]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

El que els ulls no veuen, el cor no en dol.	[LEM: 197]
El que els ulls no veuen, el cor no en dol.	[P: III, 1279]
<i>Amb l'absència s'oblida allò que s'estima.</i>	
D'allò que els ulls no veuen el cor no se'n dol.	[S&C: 670]
Ulls que no en veuen, cor que no en dol.	[LEM: 197]
Ulls que no hi veuen, cor que no hi sent.	[P: III, 1687]
Ulls que no veuen, cor que no dol.	[P: III, 1687]
Galant allunyat, galant oblidat.	[S&C: 670]
On hi ha l'amor, hi ha els ulls.	[P: IV.693]

COR, DOLDRE, ULL, VEURE
 CONSEQÜÈNCIA, COSTUM, OPORTUNITAT, RECIPROCIAT

Ens recorda que una condició indispensable per a l'estimació és tenir present la persona estimada.

Ojos que no ven, corazón que no siente.	[DG: v i XIV]
Ojos que no ven, corazón que no siente.	[S&C: 670]
<i>Una desgracia o una contrariedad que no se presencia afecta mucho menos que cuando se ve.</i>	
Lo que los ojos no ven, el corazón no lo desea.	[S&C: 510]
Cuan lejos de ojos, tan lejos de corazón.	[S&C: 215]
Ausencia, enemiga de amor; cuan lejos de ojos, tan lejos de corazón.	[S&C: 128]

Loin des yeux, loin du coeur.	[DG: v i XIV]
Loin des yeux, loin du coeur.	[S&C: 670]

Out of sight, out of mind.	[EPE: 550]
<i>We cease to worry about anything that can no longer be seen. This includes people. Absent friends are soon forgotten. This is the opposite of ABSENCE MAKES THE HEART GROW FONDER.</i>	
Out of sight, out of mind.	[S&C: 670]
What the eye doesn't see the heart doesn't grieve over.	[S&C: 670]

Contraris:	Lluny dels ulls, [a] prop del cor.	[P: III, 1440]
	Lluny dels ulls, prop del cor.	[LEM: 33]
	Bien ama quien nunca olvida.	[MS: 14, 33]
	Absence makes the heart grow fonder.	[CODP, ix, a]
	Absence makes the heart grow fonder.	[EPE: 1]
	<i>We feel more affection for our relatives and friends when we are parted from them. A proverb that says just the opposite is OUT OF SIGHT, OUT OF MIND.</i>	

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

55

El temps és com la mula; no recula!	[P: II, 5114]
El temps fa com la mula: no recula.	[P: II, 5114]
<i>Ni el temps ni la mula no tornen enrere.</i>	
El temps fa com la mula, no recula.	[S&C: 370]
El temps perdut mai més torna.	[S&C: 370]

MULA, REULAR, TEMPS PAS DEL TEMPS

Ens recorda la impossibilitat de fer recular el temps.

Tiempo ni hora, no se ata con sogá.	[MK: 60.557]
Tiempo ni hora, no se ata con sogá.	[S&C: 370]

El tiempo perdido no se recupera.	[S&C: 370]
<i>Dado su valor (el tiempo es oro), hay que cuidarlo como un auténtico tesoro y aprovecharlo, sin permitirnos el lujo de perderlo.</i>	

Le temps perdu ne revient plus.	[S&C: 370]
---------------------------------	------------

Time lost cannot be recalled.	[S&C: 370]
Time past cannot be won again.	[S&C: 370]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

En el perill es coneix l'amic.	[P: IV, 1216]
En l'adversitat coneixeràs l'amistat.	[P: IV, 1217]
En la desgràcia i en la pena, els bons amics es coneixen.	[P: IV, 1218]
A l'hospital i a la presó, coneixeràs el bon companyó.	[P: IV, 1132]
<i>En l'adversitat es coneixen els amics.</i>	
En malaltia i en presó coneixeràs ton companyó.	[F: I, 1032]
El vertader amic se coneix en la necessitat.	[S&C: 381]
Els amics se coneixen en la desgràcia.	[F: I, 1032]
Los amics se coneixen en la desgràcia.	[F: I, 1032]
A la desgracia y á la pena los bons amics se conexas.	[F: I, 1032]
Als obs coneix hom los amics.	[F: I, 1032]
Aquell no ha verdadera amor, qui no la mostra als obs.	[F: I, 1032]
Als obs se coneixen los amichs.	[F: I, 1032]
Lo vertader amich se coneix en la necessitat.	[F: I, 1032]
En lo perill se coneix l'amich.	[F: I, 1032]
En lo perill se coneix al amich.	[F: I, 1032]
<hr/>	
Aquell no té verdadera amor, qui no la mostra als ops.	[F: I, 1032]
L'amic tota hora ama, mes no ho prova tro als ops.	[F: I, 1032]
Vera amicícia, en fortuna es mostra.	[F: I, 1032]

AMIC, CONÈIXER, PERILL
ADVERSITAT, AMISTAT, ESFORÇ

Ens recorda que l'adversitat és la prova de foc de l'amistat.

En el peligro se conoce al amigo.	[MK: 3.175]
En el peligro se conoce al amigo.	[F: I, 1032]
Al buen amigo le prueba el peligro.	[MK: 3.176]
Al amigo le prueba el peligro.	[F: I, 1032]
En la pobreza y en el peligro se conoce al buen amigo.	[MK: 3.178]
El amigo leal, más que en el bien te acompaña en el mal.	[MK: 2.913]
En la [much]a necesidad, se conoce al amigo de verdad.	[S&C: 381]
<i>Cuando todo va viento en popa, es muy fácil tener amigos; pero, cuando las cosas se tuercen y cuando hay dificultades, sólo quedan quienes lo son de verdad.</i>	
Mulas y amigos faltan en los peligros.	[F: I, 1032]
Amigos y mulas fallecen á las duras.	[F: I, 1032]
On connaît les amis au besoin.	[F: I, 1032]
Au besoin on voit l'ami.	[F: I, 1032]
C'est dans la nécessité que l'on connaît ses vrais amis.	[S&C: 381]
C'est la prospérité qui donne les amis; mais c'est l'adversité que les épreuve.	[F: I, 1032]
A friend in need is a friend indeed.	[F: I, 1032]
A friend in need is a friend indeed.	[EPE: 226]
<i>Your real friends are those who remain your friends when you are really in need of help. A similar proverb is PROSPERITY MAKES FRIENDS, ADVERSITY TRIES THEM.</i>	
A friend in need is a friend indeed.	[S&C: 381]
Periculum amicum probat.	[F: I, 1032]
Te ex animo diligit, qui tibi laboribus abducto adest.	[F: I, 1032]
Fidum notabis amicum qui a te laboribus oppreson non discedit, non defficit.	

Amicus certus in re incerta cernitur.	[F: I, 1032]
Procul amici sunt viri in malis siti.	[F: I, 1032]
Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas ei.	[F: I, 1032]
Al bisogno si conoscono gli amici.	[F: I, 1032]
Den Freund erkeunt man in der Noth.	[F: I, 1032]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Estirant els fils, se'n treu l'entrallat.	[P: XIII, 934]
Estirant fils se'n treu l'entrallat.	[S&C: 701]
Pel fil es pot aclarir la troca.	[S&C: 701]
Per la corda es troba el ruc.	[P: XI, 378]
Per la corda es troba el ruc.	[S&C: 701]

ENTRALLAT, ESTIRAR, FIL, TREURE
ACCIÓ, ASSOLIMENT, CONSEQÜÈNCIA

Recorda que els efectes són producte d'unes causes.

Por el hilo se saca el ovillo.	[S&C: 701]
<i>Por la muestra o el principio de algo se puede llegar a descubrirlo por completo. Así, siguiendo paso a paso la investigación se puede llegar al fondo del asunto.</i>	

De fil en aiguille, à tout savoir on arrive.	[S&C: 701]
--	------------

There is no smoke without fire.	[EPE: 665]
<i>This refers to rumours, the argument being that all rumours are based on fact; that although some may doubt the accuracy of a report that is passing from mouth to mouth, there must be some truth in it, however little.</i>	
Where there is smoke there is fire.	[S&C: 701]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Fa més qui vol que [no] qui pot. [P: IX, 385]
 La voluntat és imprescindible.
 Fa més el que vol que no el que pot. [S&C: 534]

FER, MÉS, PODER, VOLER
 ACCIÓ, ASSOLIMENT, ESFORÇ

Recordatori del poder de la voluntat.

Más hace (o vale) el que quiere que el que puede. [S&C: 534]
Se dice para elogiar la fuerza de voluntad y para significar que algunas personas poco dotadas consiguen, gracias a su esfuerzo y trabajo, lo que otros mejor dotados no llegan a alcanzar.
 Querer es poder. [DG: VIII i XV]

Vouloir, c'est pouvoir. [DG: VIII i XV]
 Vouloir c'est pouvoir. [S&C: 534]

Where there's a will there's a way. [S&C: 534]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Gat escaldat, amb aigua tèbia en té prou.	[LEM: 193]
Gat escaldat, amb aigua tèbia en té prou.	[S&C: 414]
A gat escaldat, l'aigu atèbia l'espanta.	[P: XI, 969]
Gat escaldat aigua tèbia tem.	[P: XI, 969]
Gat escaldat amb aigua tèbia en té prou.	[P: XI, 969]
Gat escaldat, d'aigua tèbia (o freda) fuig.	[P: XI, 969]
<i>Dit del qui ja ja estat escarmentat.</i>	
Dels escarmentats en surten els avisats.	[S&C: 249]
Dels escarmentats en surten els avisats.	[S&C: 329]
Dels escarmentats neixen els avisats.	[P: IX, 172]
<i>Indica la importància de l'experiència.</i>	

AIGUA, ESCALDAR, GAT, PROU, TÈBIA, TENIR CONSEQÜÈNCIA, EXPERIÈNCIA, PRUDÈNCIA

L'experiència aconsella la prudència.

Gato escaldado, del agua fría ha miedo.	[MK: 21.999]
Gato escaldado del agua fría huye.	[DG: II i XI]
Gato escaldado del agua fría huye.	[S&C: 414]
<i>Quien ha sufrido un daño trata de evitar en el futuro caer en situaciones parecidas, gracias a la experiencia adquirida.</i>	
De los escarmentados nacen los avisados.	[MK: 22.024]
De los escarmentados nacen los avisados.	[S&C: 249]
<i>De los daños o males sufridos se adquiere la suficiente experiencia para evitar volver a caer en ellos.</i>	
El escarmentado, bien conoce el vado.	[S&C: 329]
Chat échaudé craint l'eau froide.	[DG: II i XI]
Chat échaudé craint l'eau froide.	[S&C: 414]
Chat échaudé ne revient pas en cuisine.	[S&C: 249]
L'expérience rend sage.	[S&C: 329]
The scalded cat fears cold water.	[S&C: 414]
Once bitten, twice shy.	[EPE: 526]
<i>If we have had an unpleasant experience, we are very anxious to avoid a repetition. A similar proverb is A BURNT CHILD DREADS THE FIRE.</i>	
Once bitten, twice shy.	[S&C: 249]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

60

Gos (o Ca) que lladra no mossega. [P: XI, 1056]
Inutilitat dels crits.
Gos que lladra no mossega. [S&C: 688]
Gat miolador mai serà bon ratador. [P: XI, 1038]
Els que parlen i criden molt no solen fer bona feina.
Gat maulador, mai no serà bon caçador. [S&C: 688]

GOS, LLADRAR, MOSSEGAR
ACCIÓ, AMENAÇAR, DIT, REALITAT

Ens recorda que tothom fa el que diu

Perro ladrador poco mordedor. [DG: XIV]
Perro ladrador, poco mordedor. [S&C: 688]
Alude a las personas de muchas palabras y poca acción o, también, a las que amenazan sólo de palabra, por lo que no resultan peligrosas.

Chien qui aboie ne mord pas. [DG: XIV]
Chien qui aboie, ne mord pas. [S&C: 688]

Barking dogs seldom bite. [EPE: 32]
When a dog barks at you, this does not necessarily mean that he intends to bite you. He may be just excited or frightened of you. The proverb means that a man who utters threats in a loud voice, or is given to noisy boasting, need not be taken seriously.
Barking dogs seldom bite. [S&C: 688]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

61

Gota a gota el mar s'esgota. [LEM: 160]
Gota a gota el mar s'esgota. [P: I, 1242]
La paciència s'acaba de mica en mica.
De gota en gota s'eixuga la bóta. [P: VII, 1525]
De gota en gota, s'eixuga la bota. [S&C: 417]

ESGOTAR-SE, GOTA, MAR
CONSEQÜÈNCIA, CONSTÀNCIA, ESTALVI, VIGILÀNCIA

Prevé contra la manca de cura i d'estalvi.

Gota a gota, el mar se agota. [P: 1997]
Gota a gota, la mar se agota. [S&C: 417]
Se dice para llamar la atención sobre la importancia de la constancia, por difícil y hasta imposible que algo parezca, como sería vaciar o agotar el mar gota a gota.

Goutte à goutte, la mer s'égoutte. [S&C: 417]
Tout fait nombre. [S&C: 417]

Little leaks sink the ship. [S&C: 417]
Many drops of water will sink a ship. [S&C: 417]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Hivern de gelades, collita assegurada.	[S&C: 119]
Hivern de molta gelada, molta fruita assegurada.	[S&C: 119]
Bones són les nevades que mantenen les gelades.	[P: I, 10130]
<i>Quan neva, la neu es gela i torna a nevar, la primera neu caiguda protegeix la terra i per tant és beneficiosa per als conreus.</i>	
Any de gelades, any d'arades.	[P: II, 4956]
<i>Les gelades d'hivern són bones per als sembrats.</i>	
Any de gelades, any de palades.	[P: II, 4957]

ASSEGURAR, COLLITA, GELADA, HIVERN
ABUNDÀCIA, OPORTUNITAT, UTILITAT

Un altre proverbi que posa de relleu el valor ecològic dels agents atmosfèrics, en aquest cas les gelades.

Año de heladas, año de parvas.	[MK: 29.906]
Año de heladas, año de parvas.	[S&C: 119]
<i>La parva es la mies que está en la era para ser trillada. Se dice este refrán cuando el invierno es de fuertes heladas, porque los inviernos de mucho frío preparan las condiciones para que se den buenas cosechas, especialmente de cereales.</i>	
Año que empieza helando, año de grano.	[MK: 29.904]
Año que entra helando, mucho pan viene anunciando.	[MK: 29.905]
Invierno que mucho hiela, cosecha de fruta espera.	[MK: 29.910]
<i>Retrasa su madurez y evita que la dañen heladas tardías.</i>	

Hiver froid, bonne moisson.	[S&C: 119]
-----------------------------	------------

A frosty winter, and a dusty March, And a rain about Aperill (April); and another about the Lammas time, When the corn begins to fill; Is worth a plough of gold, And all her pins theretill.

[S&C: 119]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

63

Home previngut val per dos (o per deu).	[P: III, 906]
Home previngut val per deu.	[S&C: 436]
Home previngut [mai] no és vençut.	[P: III, 906]
<i>Recomana vigilància per no ser enganyat.</i>	
Home previngut, mai no és vençut.	[S&C: 436]

DOS, HOME, PREVENIR, VALER
PREVISIÓ, PRUDÈNCIA, VIGILÀNCIA

Ens recomana la prudència de ser previsors i vigilants.

Hombre prevenido vale por dos.	[MK: 52.274]
Hombre prevenido vale por dos.	[DG: VIII i XII]
Hombre precavido (o prevenido, o apercebido) vale por dos.	[S&C: 436]
<i>Elogia la conveniència de tener prudencia en la vida.</i>	
Hombre prevenido, nunca fue vencido.	[MK: 52.276]

Un homme averti en vaut deux.	[DG: VIII i XII]
Un homme averti en vaut deux.	[S&C: 436]

Forewarned is forearmed.	[EPE: 222]
<i>If we are warned beforehand that something is going to happen we are able to take all necessary steps in advance.</i>	
Forewarned, forearmed.	[S&C: 436]
Threatened men live long.	[S&C: 436]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Hom no pensa en santa Bàrbara sinó quan trona. [P: XIII, 417]
Quan trona es demana protecció a santa Bàrbara per tal que eviti desgràcies.
 Hom no pensa en Santa Bàrbara sinó quan trona. [S&C: 596]
 Només pensa en Santa Bàrbara, quan sent tronar. [P: XIII, 603]
Dit de qui prega només quan es troba en perill.

[Acabats els trons, adéu santa Bàrbara.](#) [P: XIII, 50]

PENSAR, SANTA BÀRBARA, TRONAR
 DIFICULTAT, PERILL, REMEI

Constata que tenim tendència a recordar-nos de posar remei a les dificultats només quan estem en perill.

Nadie se acuerda de Santa Bárbara hasta que truena. [MK: 17.548]
 Nadie se acuerda de Santa Bárbara hasta que truena. [S&C: 596]
Cuando uno se ve en peligro es cuando trata de poner remedio.

Quand il tonne, le voleur devient honnête. [S&C: 596]

When it thunders, the thief becomes honest. [S&C: 596]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

65

Infants i orats diuen les veritats. [LEM: 40]
Infants i orats diuen les veritats. [P: V, 229]
Els infants i els orats escampen les veritats. [S&C: 521]
Vi, infants i orats diuen les veritats. [P: VII, 1867]

DIR, INFANT, ORAT, VERITAT
HIPOCRESIA / INNOCÈNCIA, TRACTE, TRANSPARÈNCIA, VERITAT

Constata que en el tracte social no se sol donar una total transparència, si no és en comptades excepcions.

No hay más que los niños y los locos que dicen las verdades. [DG: v]
Los locos y los niños dicen las verdades. [MK: 37.039]
Los [niños y los] locos dicen las verdades. [S&C: 521]
Los niños por su ingenuidad e inocencia y los locos por su falta de juicio dicen lo que piensan sin tapujos ni disimulo.

La vérité sort de la bouche des enfants. [DG: v]
La vérité sort de la bouche des enfants. [S&C: 521]

Children and fools tell the truth. [S&C: 521]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

L'almoina, quan la faràs, no miris a qui la fas.	[F: I, 825]
L'almoyna quan la farás no miris á qui la fas.	[F: I, 825]
L'almoina, quan la faràs (o que faràs), no miris a qui la fas.	[P: X, 515]
<i>S'ha d'actuar correctament sense esperar res a canvi.</i>	
L'almoina que faràs, no miris a qui la fas.	[S&C: 432]
Lo bé que farás no mires á qui'l fas.	[F: I, 825]
Bé o almoina que faràs, mai no miris a qui el fas.	[F: I, 825]
L'almoina, quan la facis, no miris qui la pren.	[F: I, 825]
<hr/>	
Fes bé i no miris a qui.	[F: I, 825]
Fes bé i no facis mal, que altra cosa no cal.	[S&C: 432]
Lo fer bé mai es perd.	[F: I, 825]

ALMOINA, FER, MIRAR
ACCIÓ, DESINTERÈS

Ens recomana ajudar de manera desinteressada.

Haz un bien y no cates a quien.	[F: I, 825]
Haz un bien y no mires a quien.	[F: I, 825]
Haz bien y no cates a quien; haz mal y guárdate.	[F: I, 825]
Procura dar sin saber á quien das.	[F: I, 825]
Haz bien y no mires a quien.	[DG: III i XII]
Haz [el] bien y no mires a quién.	[S&C: 432]
<i>Buen consejo, para no sufrir decepciones al ver la falta de agradecimiento.</i>	
Fais ce que tu dois, advienne que pourra.	[DG: III i XII]
Fais ce que tu dois, advienne que pourra.	[S&C: 432]
Do what is right, come what may.	[S&C: 432]
Cast your bread upon the waters.	[S&C: 432]
Etiam ignotis prodesse memento.	[F: I, 825]
Omnipetenti te indifferenter tribue.	[F: I, 825]
Fac benè cuique homini facias, expendere noli.	[F: I, 825]
Fac benè, cuique homini facias, expendere noli: at, malè si facias, quemlibet ipse cave.	[F: I, 825]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

L'home proposa i Déu disposa. [P: III, 975]
De vegades, els propòsits són inútils.
 L'home proposa i Déu disposa. [S&C: 334]

DÉU, DISPOSAR, HOME, PROPOSAR
 DECISIÓ, INTENCIÓ, PREVISIÓ

Ens recorda que més sovint del que voldríem el poder de decidir no rau exactament a les nostres mans.

El hombre propone, y Dios dispone. [MK: 34.105]
 El hombre propone, y Dios dispone. [DG: v i xi]
 El hombre propone, y Dios dispone. [S&C: 334]
Suele decirse cuando las cosas no salen de acuerdo con lo previsto o lo deseado y conviene resignarse ante la forma como se van desarrollando las cosas, aduciendo que es voluntad de Dios.

L'homme propose et Dieu dispose. [DG: v i xi]
 L'homme propose et Dieu dispose. [S&C: 334]

Man proposes, God disposes. [EPE: 443]
Man expresses his intention of doing a thing, but it is God who decides whether it is to be done. This is really an expression of fatalism, as God here represents Fate, against which it is useless to struggle. Hence the expression Deo volente, abbreviated DV, which means 'God willing'.
 Man proposes, God disposes. [S&C: 334]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Lluny dels ulls, lluny del cor.	[P: III, 1441]
Ulls que no en veuen, cor que no en dol.	[LEM: 197]
Ulls que no hi veuen, cor que no hi sent.	[P: III, 1687]
Ulls que no veuen, cor que no dol.	[P: III, 1687]

COR, LLUNY, ULL
 CONSEQÜÈNCIA, COSTUM, OPORTUNITAT, RECIPROCITAT

On hi ha l'amor, hi ha els ulls.	[P: IV.693]
----------------------------------	-------------

Ojos que no ven, corazón que no siente.	[DG: v i xiv]
Ojos que no ven, corazón que no siente.	[S&C: 670]
Ausencia, enemiga de amor; cuan lejos de ojos, tan lejos de corazón.	[S&C: 128]

Loin des yeux, loin du coeur.	[DG: v i xiv]
-------------------------------	---------------

Out of sight, out of mind.	[EPE: 550]
<i>We cease to worry about anything that can no longer be seen. This includes people.</i>	
<i>Absent friends are soon forgotten. This is the opposite of ABSENCE MAKES THE HEART GROW FONDER.</i>	

Contraris:	Lluny dels ulls, prop del cor.
	Lluny dels ulls, [a] prop del cor.

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Mai no s'ajunten si no s'assemblen.	[P: IV, 600]
Mai no s'ajunten si no s'assemblen.	[S&C: 292]
Mai s'apleguen fins que s'assemblen.	[F: I, 1839]
May no s'apleguen fins que s'assemblen.	[F: I, 1839]
No s'apleguen fins que s'assemblen.	[F: I, 1839]
May s'arpleguen que no s'assemblin.	[F: I, 1839]
No s'apleguen que no s'assemblin.	[F: I, 1839]
Els que s'assemblen es cerquen o es troben.	[S&C: 292]
<hr/>	
El corb no s'aparia mai amb cap cadenera.	[F: I, 1839]

Boig amb boig, sempre s'avenen. [LEM: 190]

AJUNTAR-SE, ASSEMBLAR-SE, MAI AFINITAT, CONSEQÜÈNCIA, RECIPROCIAT

Indica que de manera natural les persones tendeixen a agrupar-se per afinitats, gustos o condició.

Dios los cría, y ellos se juntan.	[S&C: 292]
<i>Se dice como comentario cuando se juntan dos o más personas de similar carácter, gustos u opiniones. Se emplea especialmente en sentido peyorativo, para indicar que las malas personas suelen encontrarse.</i>	
Cada oveja con su pareja.	[F: I, 1839]
Cada asno con su tamaño.	[F: I, 1839]
Cada cual con su igual.	[F: I, 1839]
No se puede igualar sino ruin con su par.	[F: I, 1839]
Tal para cual, Pedro con Juan y Pascuala con Pascual.	[F: I, 1839]
Qui se ressemble, s'assemble.	[S&C: 292]
Les oiseaux de la même couleur ont la coutume de se mettre ensemble.	[F: I, 1839]
On n'a jamais vu une agace avec un corbeau.	[F: I, 1839]

Birds of a feather flock together. [EPE: 54]
Here 'of a feather' means 'of the same kind or family', and the verb 'to flock' means 'to feed or travel in company'. We do not find rooks flocking with swallows, or partridges flocking with seagulls. In the same way, human beings with similar tastes or interests tend to come together in groups. The proverb is often used about people we disapprove of.

Birds of a feather flock together.	[Hirsch]
<i>People are attracted to others who are like themselves.</i>	
Birds of a feather flock together.	[S&C: 292]

Concolores avec facillime congregantur. [F: I, 1839]

I ucelli delle stesse penne volano insieme. [F: I, 1839]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

70

Mans fredes, cor calent. [P: III, 1450]
Les persones que tenen les mans fredes solen ser cordials i alegres.
Mans fredes, cor calent. [S&C: 526]
Mans fredes, amors calents. [P: III, 1450]

CALENT, COR, FRED, MÀ
AMOR, ESCALFOR / FREDOR

Tret fisiològic lligat a la cordialitat.

Manos frías, corazón ardiente. [DG: v i XIII]
Manos frías, corazón caliente. [S&C: 526]
En asuntos de amor poco importa que las manos estén frías, lo que interesa es que el corazón esté caliente.

Mains froides, coeur chaud. [DG: v i XIII]
Froides mains, chaudes amours. [S&C: 526]

Cold hands, warm heart. [S&C: 526]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

71

Més val aptesa que fortaleza.	[F: I, 1879]
Més val abtesa que fortaleza.	[P: IX, 591]
Més val aptesa que fortaleza.	[F: I, 1879]
Val més enginy que força.	[F: I, 1879]
Val més enginy que força.	[S&C: 556]
Val més manya que força.	[S&C: 556]
Qui no tingui força que tingui enginy.	[S&C: 556]
<i>Es diu en el sentit que sempre és millor tenir habilitat, aptitud per a una cosa, que prou força per a fer-la.</i>	
Obra començada, mig acabada.	[LEM: 53]

APTESA, FORTALESA, MÉS, VALER ACCIÓ, DILIGÈNCIA, ESFORÇ, HABILITAT

Más vale maña que fuerza.	[MK: 29.188]
Más vale maña que fuerza [y más a quien Dios esfuerza].	[S&C: 556]
<i>La habilidad y la destreza pueden obtener más éxitos que la fuerza bruta o la violencia.</i>	
Manos duchas mondan huevos, que no largos dedos.	[F: I, 1879]
Mieux vaut ruse que force.	[S&C: 556]
Brain is better than brawn.	[S&C: 556]
Better is art than strength.	[S&C: 556]
Rerum magister et effector usus.	[F: I, 1879]
Docta quidem, non longa manus decorticat ovum.	[F: I, 1879]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

No deixis per a demà el que puguis fer avui.	[LEM: 143]
No deixis per a demà el que puguis fer avui.	[P: II, 5150]
<i>Recomana ser diligent en el treball.</i>	
El que puguis fer avui, no ho deixis per a demà (o per a l'endemà).	[P: II, 5106]
El que puguis fer avui, no ho esperis fer demà.	[P: II, 5106]
<i>Aconsella ser diligent en el treball.</i>	
El que puguis fer avui no ho deixis per demà (o l'endemà).	[S&C: 602]

AVUI, DEIXAR, DEMÀ, FER, PODER
ACCIÓ, DILIGÈNCIA

Aconsella fer les coses amb diligència.

No dejes para mañana lo que puedas hacer hoy.	[DG: IV i XII]
No dejes para mañana lo que puedas hacer hoy.	[S&C: 602]
<i>No se ha de retrasar hacer las cosas por pereza, pues puede suceder que el que puede y no quiere, cuando él querrá no podrá.</i>	

Il ne faut pas remettre au lendemain ce que l'on peut faire le jour même.	[DG: IV i XIII]
Ne remets pas au lendemain ce que tu peux faire aujourd'hui.	[S&C: 602]

Never put off till tomorrow what may be done today.	[EPE: 491]
<i>If a thing has to be done, do it now. Remember that PROCRASTINATION IS THE THIEF OF TIME.</i>	

Similar proverbs are GATHER YE ROSEBUDS WHILE YE MAY; MAKE HAY WHILE THE SUN SHINES; ONE OF THESE DAYS IS NONE OF THESE DAYS; STRIKE WHILE THE IRON IS HOT; TAKE TIME BY THE FORELOCK; TOMORROW NEVER COMES; WHAT MAY BE DONE AT ANY TIME IS DONE AT NO TIME.

Don't (o Never) put off till tomorrow what you can do today.	[S&C: 602]
--	------------

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

73

No et fiïs d'aigua [mansa] que no corre ni de gat que no miola. [P: IX, 642]

No et fiïs d'aigua que no corri i de gat que no mioli. [P: IX, 642]

Les persones que semblen tranquil·les poden resultar perilloses quan s'enfaden

No et fiïs d'aigua que no corre ni de gat que no miola. [S&C: 265]

No et fiïs d'aigua embassada, que la que corre ja es veu. [P: IX, 643]

AIGUA, CÓRRER, FIAR-SE, GAT, MIOLAR

APARENÇA, CONFIANÇA, PRUDÈNCIA

Aconsella la prudència de no confiar en allò que no es coneix prou.

Del agua brava me libre Dios, que de la brava me guardaré yo. [DG: IV]

Del agua brava me libre Dios, que de la brava me guardaré (o me libro) yo. [S&C: 265]

Il n'est pire eau que l'eau qui dort. [DG: IV]

Il n'est pire eau que l'eau qui dort. [S&C: 265]

God defend me from the still water, and I'll keep myself from the rough. [S&C: 265]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

74

No hi ha amor sense dolor.	[F: I, 1316]
No hi ha amor sense dolor.	[P: IV, 665]
<i>L'alegria completa no existeix.</i>	
On hi ha amor hi ha dolor.	[P: IV, 692]
Gran amor, gran dolor.	[P: IV, 366]
<u>No hi ha rosa (o roses) sense espines.</u>	[P: XIII, 1278]
AMOR, DOLOR, HAVER-HI DOLOR, PLAER	
Ens recorda que el goig mai no és del tot sencer.	
Donde no hay amor no hay dolor.	[F: I, 1316]
No hay amor sin dolor.	[MK: 3.807]
No hay amor sin amargor.	[MK: 3.808]
No hay cielo sin nubes, ni paraíso sin serpiente.	[S&C: 619]
<i>En este mundo no hay felicidad completa.</i>	
Il n'ya pas de bonheur sans mélange.	[S&C: 619]
No day so clear but hath (o has) dark clouds.	[S&C: 619]
No larder but hath (o has) its mice.	[S&C: 619]
No joy without annoy.	[S&C: 619]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

75

No hi ha pitjor sord que el que no vol oir.	[LEM: 184]
No hi ha pitjor sord que el que no vol oir.	[P: VI, 799]
No hi ha pitjor sord que el que no [hi] vol sentir.	[P: VI, 799]
No hi ha pitjor sord que el qui no vol oir (o sentir).	[S&C: 635]
No hi ha pitjor sord que el qui no vol sentir.	[P: VI, 799]
<i>Dit de qui no atén a raons.</i>	
No hi ha pitjor cec que el qui no vol veure.	[S&C: 635]

HAVER-HI, OIR, PITJOR, SORD, VOLER
CEGUESA, SAVIESA, SORDESA

Constata que per a atendre a raons cal una mínima predisposició.

Non hay peor sordo quel que non quiere oír.	[MK: 58.884]
No hay peor sordo que el que no quiere oír.	[DG: IV i XIV]
No hay pero ciego que el que no quiere ver.	[MK: 10.483]
No hay pero ciego que el que no quiere ver.	[DG: IV i XIV]
No hay pero ciego que el que no quiere ver.	[S&C: 635]
<i>Se emplea para significar que es muy difícil, por no decir imposible, hacer ver o comprender algo a una persona que no lo quiere ver o comprender.</i>	

Il n'est pire aveugle que celui qui ne veut pas voir.	[DG: IV i XIV]
Il n'est pire sourd que celui qui ne veut pas entendre.	[DG: IV i XIV]
Il n'est pire sourd que celui qui ne veut pas entendre.	[S&C: 635]
None so blind as those who won't see.	[EPE: 513]
<i>It is ni use trying to get a person to see what he does not wish to see, or to understand what he chooses not to undertand, or to attract his attention when he has decided to ignore you.</i>	
None so blind as those who won't see.	[S&C: 635]
None so deaf as those who won't hear.	[EPE: 514]
<i>Just as it is no use trying to get a person to see what he does not wish to see, so is it useless to persuade a person to hear what he does not wish to hear.</i>	
None so deaf as those who won't hear.	[S&C: 635]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

76

No hi ha rosa (o roses) sense espines. [P: XIII, 1278]
No hi ha roses sense espines. [S&C: 619]
No hi ha roses sense espines. [S&C: 642]
La rosa més bella és plena d'espines. [S&C: 642]
No hi ha rosa sense espines ni amor sense dolor. [F: I, 1316]
No hi ha rosa sense punxes ni goig sense dolor. [P: XIII, 1279]
No hi ha plaer sense pena.

[No hi ha amor sense dolor.](#) [F: I, 1316]

ESPINA, HAVER-HI, ROSA
DOLOR, PLAER

Ens recorda que el goig mai no és del tot sencer.

No hay rosa sin espinas. [DG: IV i XIV]
No hay rosa sin espinas. [S&C: 642]
Se dice para advertir que no suele darse la dicha completa, no hay placer sin algún sinsabor.

Il n'y a pas de roses sans épines. [DG: IV i XIV]
Il n'y a pas de rose sans épines. [S&C: 642]

There is no rose without a thorn. [EPE: 663]
A rose without a thorn is a synonymous with impossible happiness. However happy we are, there is always some little touch of sadness or disappointment. Cynics may also apply this proverb to the fair sex.
There is no rose without a thorn. [S&C: 642]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

77

No hi ha tall sense treball. [P: VII, 915]
Qui no treballa no té diners per comprar menjar.
No hi ha tall sense treball. [S&C: 610]

[Qui vulgui peix, que es mulli el cul.](#) [LEM: 159]

HAYER-HI, TALL, TREBALL
ESFORÇ, GUANY

Ens recorda que per a obtenir quelcom sempre cal esforç.

Con afán se gana el pan. [MK: 22.468]
Nunca mucho costó poco. [MK: 22.411]
No hay atajo sin trabajo [ni rodeo sin pateo]. [S&C: 610]
Cualquier trabajo implica un esfuerzo, un sacrificio, obstáculos y dificultades.

Nul bien sans peine. [S&C: 610]

No gain without pain. [EPE: 501]
This is a milder version of NO CROSS, NO CROWN and means simply that you are unlikely to achieve anything without some trouble or hardship.
No gain[s] without pain[s]. [S&C: 610]
No bees, no honey; no work, no money. [S&C: 610]
There is no short cut to success. [S&C: 610]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

No per molt matinejar, amaneix més prest el dia. [P: II, 5152]
 No per molt matinejar, amaneix més prest el dia. [S&C: 647]

AMANÈIXER, DIA, MATINEJAR, MÉS, MOLT, PREST
 ESFORÇ, EXCÉS, OPORTUNITAT, UTILITAT

Ens recorda que no cal córrer o exforçar-se en excés, sinó més aviat ser constants en el nostre esforç.

No por mucho madrugar amanece más temprano. [DG: VII I XIV]
 No por mucho madrugar, amanece más temprano. [S&C: 647]
No siempre se logra lo que se desea con un esfuerzo exagerado.

Rien ne sert de courir, il faut partir à point. [DG: VII I XIV]
 Ce n'est pas le tout de se lever matin, il faut arriver à l'heure. [S&C: 647]

Though you rise early, yet the day comes at his time, and not till then. [S&C: 647]

Contrari: [Ajuda't, que ajudat seràs](#). [F: I, 594]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

79

Pa dur no fa mal a ningú. [P: VI, 1360]
La fam fa dolç el vinagre. [P: VII, 677]
La fam fa dolç el vinagre. [S&C: 3]
A bona son no hi ha llit dur. [S&C: 3]

DUR, FER, MAL, NINGÚ, PA
ADAPTABILITAT, AUSTERITAT, DIFICULTAT, NECESSITAT

Quan es té fam qualsevol menjar és benvingut.
Per extensió, la necessitat ens fa adaptar a les circumstàncies.

A buen hambre no hay pan duro. [S&C: 3]
Cuando uno siente apetito y sobre todo cuando tiene hambre, no es demasiado exigente con la calidad de la comida o, por lo menos, no debe serlo.

À bon goût et faim il n'y a mauvais pain. [DG: IX]
Il n'est sauce que d'appétit. [S&C: 3]

Hunger makes hard beans sweet. [S&C: 3]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Paraula donada, paraula sagrada.	[P: IX, 707]
Paraula donada, paraula sagrada.	[S&C: 504]
Paraula donada, escriptura signada.	[P: IX, 707]
Una promesa és deure.	[S&C: 504]

DONAR, PARAULA, SAGRADA
COMPROMÍS, PROMESA

Ens recorda la força d'obligació que té la paraula compromesa.

Lo prometido es deuda.	[MK: 52.733]
Lo prometido es deuda.	[S&C: 504]
<i>La promesa implica siempre un compromiso y una obligación.</i>	
Quien promete, en deuda se mete.	[MK: 52.732]
Quien promete, debe.	[MK: 52.731]
Chose promise, chose due.	[DG: II I XII]
Chose promise, chose due.	[S&C: 504]
Promise is debt.	[S&C: 504]
Words bind men.	[S&C: 504]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Paraules volen i escrits canten. [P: IX, 713]
Allò que val és el que queda escrit.
 La paraula vola. [S&C: 492]
 Paraules i fulles, el vent se les emporta. [S&C: 492]
 Callin barbes i cantin cartes. [S&C: 492]

CANTAR, ESCRIT, PARAULA, VOLAR
 COMPROMÍS, ESCRIT, OBLIGACIÓ, PARAULA

Ens aconsella la prudència de recordar el compromís d'allò que s'escriu, precisament perquè queda escrit.

Las palabras se las lleva el viento. [DG: v i xii]
 Las palabras vuelan, y lo escrito permanece. [S&C: 492]
Aconseja tratar por escrito lo importante, pues el valor probatorio del escrito es más eficaz que el testimonio de personas por muy venerables que sean.
 Palabras y plumas, el viento las lleva. [MK: 48.428]
 Las palabras se las lleva el viento. [S&C: 491]

Les paroles s'envolent, les écrits restent. [DG: v i xii]
 Les paroles s'envolent, mais les écrits restent. [S&C: 492]

Words are wind. [S&C: 492]
 Words and feathers are tost by the wind. [S&C: 492]

Verba volant, scripta manent.

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Prometença és més de mig deute. [P: IX, 785]
 Prometença és més de mig deute. [S&C: 210]

[Una cosa és predicar i l'altra donar blat.](#) [LEM: 143]

DEUTE, MÉS, MIG, PROMETENÇA, SER
 DEURE, PROMESA, PRUDÈNCIA, TRACTE

Aconsella la prudència de no prometre en excés.

Cosa prometida es medio debida, y debida enteramente si quien promete no miente.
 [MK: 52.728]

Cosa prometida es medio debida; y debida enteramente si quien promete no miente.
 [S&C: 210]

Hay que ser prudentes con lo que uno promete, pues uno queda obligado a cumplirlo, de lo contrario quedará en entredicho su honor.

Lo prometido es deuda. [DG: II i XII]
 Obras son amores, y no buenas razones. [MK: 52.711]

Chose promise, chose due. [DG: II i XII]
 Chose promise, chose due. [S&C: 210]

Promise is debt. [S&C: 210]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Quan el gat dorm, les rates ballen.	[P: XI, 1084]
Quan el gat dorm, les rates ballen.	[S&C: 219]
Quan el gat no hi és les rates ballen.	[P: XI, 1084]
Quan el gat no hi és, les rates ballen.	[LEM: 193]
Quan el gat no hi és, les rates ballen.	[S&C: 219]
Quan el gat no hi és les rates van per la cuina.	[P: XI, 1084]
Quan el gat no hi és les rates van per la cuina.	[S&C: 219]
On no hi ha el gat, les rates ballen.	[S&C: 219]

Els malfactors s'aprofiten de l'absència dels amos. Una altra interpretació és quan un no sent vigilat fa allò que habitualment no faria.

BALLAR, DORMIR, GAT, QUAN, RATA
ABSÈNCIA, CONSEQÜÈNCIA, ORDRE, OPORTUNITAT, VIGILÀNCIA

Recorda que sense la presència de l'autoritat l'ordre es relaxa.

Cuando el gato no está en casa, los ratones bailan; siéntele volver, y apresúranse a esconder.	[MK: 63.787]
Cuando el gato no está, los ratones bailan,	[DG: VII i X]
Cuando el gato no está, los ratones bailan.	[S&C: 219]

Aluden al desorden que surge entre los subordinados cuando los superiores se ausentan. En general, advierte de los peligros que puede suponer bajar la guardia.

Quand le chat n'est pas là, les souris dansent.	[DG: VII i X]
Quand le chat n'y est pas, les souris dansent.	[S&C: 219]

When the cat is away the mice will play.	[EPE: 750]
<i>This is a very old proverb, dating back to the sixteenth century. It means that when the person in authority is away, those under him will take advantage of his absence.</i>	
When the cat's away, the mice will play.	[S&C: 219]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Quan una porta es tanca, se n'obre una altra. [P: V, 906]
Sempre hi ha una esperança.

[Déu tanca una porta i n'obre una altra.](#) [P: IX, 1305]

ALTRE, OBRIR, PORTA, QUAN, TANCAR
ACCIÓ, DIFICULTAT, ERROR, ESPERANÇA, OPORTUNITAT

Invitació a no témer els fracassos i orientar l'acció en l'esperança.

Cuando una puerta se cierra, ciento se abren (o otra se abre). [S&C: 227]
No hay que desanimarse ni perder la esperanza y, aunque pueda surgir un obstáculo que cierre un camino, no dejarán de abrirse otros que nos faciliten el paso o el acceso.

Pour un de perdu, dix de retrouvés. [S&C: 227]

When one door shuts another opens. [EPE: 749]
Failure should not deter us, for there are always other opportunities.

When one door shuts another opens. [S&C: 227]

Quan un no vol, dos no es barallen.	[P: IV, 1365]
Quan un no vol, dos no es barallen.	[S&C: 303]
Per barallar-se han d'ésser dos.	[P: IV, 1360]
Si hom calla no hi ha baralla.	[P: IX, 1113]

BARALLAR-SE, DOS, QUAN, UN, VOLER
DISPUTAR, IRA, INTOLERÀNCIA, TRACTE

Cuando uno no quiere, dos no barajan.	[MK: 13.348]
Dos no riñen, si uno no quiere.	[S&C: 303]
<i>Aconseja la serenidad de ánimo para no entrar en disputas.</i>	

Pour se battre il faut au moins être deux.	[S&C: 303]
--	------------

It takes two to make a quarrel.	[EPE: 374]
<i>A quarrel is an angry dispute between two persons. See also A SOFT ANSWER TURNETH AWAY WRATH.</i>	

It takes two [parties] to make a quarrel.	[S&C: 303]
---	------------

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui a dos amos vol servir, l'un o l'altre ha de traïr.	[P: VIII, 222]
Qui a dos amos vol servir, a un o l'altre ha de fer falta.	[P: VIII, 222]
Qui a dos amos vol servir, l'un o l'altre ha de traïr.	[P: VIII, 222]
Qui a dos amos vol servir, un o altre ha de ferir.	[P: VIII, 222]
Qui a dos senyors vol servir, a l'un o a l'altre ha de fallir.	[P: VIII, 222]
<i>No es poden fer moltes coses al mateix temps.</i>	
Ningú pot servir dos senyors.	[P: VIII, 216]
<i>No es pot treballar a dos llocs al mateix temps.</i>	
Qui a dos amos vol servir, a un o altre ha de fer falta.	[F: I, 1159]
Qui a dos amos vol servir, amb un o altre ha de renyir.	[F: I, 1159]
Qui á dos amos vol servir, al un ó altre ha de fallir.	[F: I, 1159]
Qui á dos senyors vol servir, al un ó altre ha de fallir.	[F: I, 1159]
Qui á dos amos vol servir, á un o altre té de trahir.	[F: I, 1159]
Qui á dos amos vol servir, á un ó altre ha de fallir.	[F: I, 1159]
Qui serveix á molts amos á ningú pot contestar.	[F: I, 1159]
Qui dops amos vol servir, un ó altre ha de fallir.	[F: I, 1159]
Qui a dos amos vol servir, un dels dos ha de patir.	[F: I, 1159]
Qui a dos amos vol servir, un o altre ha de fallir.	[F: I, 1159]
Ningú pot servir a dos senyors.	[F: I, 1159]
Qui a dos senyors vol servir, als dos ha de fallir.	[F: I, 1159]
<hr/>	
Ningú pot servir dos senyors.	[F: I, 1159]
Qui a dos amics vol servir, amb l'un a l'altre no podrà complir.	[P: IV, 1277]

ALTRE, AMO, DOS, QUI, SERVIR, TRAIR, UN, VOLER
 ACCIÓ, AGRADAR, DIFICULTAT, TRACTE

Constata la dificultat de satisfer tothom o de fer vàries coses alhora.

Ninguno puede servir á dos señores.	[F: I, 1159]
Quien á muchos amos sirve, á alguno ha de hacer falta.	[F: I, 1159]
Quien á muchos amos sirve á uno ú otro ha de hacer falta.	[F: I, 1159]
Quien a dos amos sirve, a alguno ha de hacer falta.	[F: I, 1159]
Quien a dos señores ha de servir, a uno ha de mentir.	[F: I, 1159]
Quien a muchos amos sirve, a alguno, a unos u otros, ha de hacer falta.	[F: I, 1159]
No se puede satisfacer y agradar a todos.	[S&C: 656]
<i>Resulta prácticamente imposible dar gusto a todos, dada su variedad de gustos y opiniones.</i>	
Quien a muchos amos sirve, a algunos ha de hacer falta.	[S&C: 719]
On ne peut pas contenter tout le monde et son père.	[S&C: 656]
You can't please everyone.	[Cybermag]
He that would please all and himself, undertakes what he cannot do.	[S&C: 656]
Nemo potest duobus dominis servire.	[F: I, 1159]
Alterutri est mendax, servit quicumque duobus.	

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui calla, atorga.	[LEM: 190]
Qui calla atorga.	[P: IX, 843]
Qui calla, hi consent (o atorga).	[S&C: 731]
Qui calla atorga i qui atorga queda penjat.	[P: IX, 843]
Mal va qui calla.	[P: IX, 570]
<i>De vegades el silenci és indicatiu de culpabilitat.</i>	

ATORGAR, CALLAR, QUI
CONFORMITAT, CONSEQÜÈNCIA, INACCIÓ, SILENCI, TRACTE

Constata que qui no es manifesta en un altre sentit sembla donar implícitament la seva conformitat.

Quien oye y calla, consiente.	[MK: 8.640]
Quien calla, otorga.	[DG: VII i XV]
Quien calla, otorga (o consiente).	[S&C: 731]
<i>Al no decir nada ni oponerse, parece mostrarse, en principio, de acuerdo.</i>	
Quien calla, o ha vergüenza, o no tiene respuesta.	[MK: 8.696]

Qui ne dit mot, consent.	[DG: VII i XV]
Qui ne dit mot, consent.	[S&C: 731]

Silence gives consent.	[EPE: 601]
<i>If a person disagrees with something, or is unwilling to do as requested, he usually says so. If he makes no protest at the time, we assume that he has no objection. Thus no one can absolve himself from blame by saying nothing. A similar proverb is NO ANSWER IS ALSO AN ANSWER.</i>	
Silence means consent.	[S&C: 731]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui camina mal camí no fa bon pas a la fi. [S&C: 771]
 Si t'ajuntes amb dolents, aviat seràs un d'ells. [P: IX, 1131]
 Qui comença malament no acaba bé. [S&C: 771]

BON, CAMÍ, CAMINAR, FER, FI, PAS, QUI
 ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, CONSTÀNCIA

Recorda que la repetició d'un mateix tipus d'accions només pot donar com a resultat unes conseqüències semblants.

Quien mal anda, mal acaba. [S&C: 771]
Una vida desordenada no llevará a un buen final. Asimismo, quien no se comporta como debe, tendrá que atenerse a las consecuencias.
 Quien anda con malas compañías, toma sus mañas. [MK: 11.823]

Qui mal agit, mal finit. [S&C: 771]

Keep not ill men company, lest you increase the number. [S&C: 771]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui fa el que pot no està obligat a més. [P: IX, 904]
 Qui fa el que sap, fa prou. [P: IX, 905]
 Qui fa el que sap fa prou. [S&C: 594]

ESTAR, FER, MÉS, OBLIGAR, PODER, QUI
 ACCIÓ, COMPROMÍS, POSSIBILITAT

Ens recorda que a l'hora d'actuar els límits del compromís ens els marca allò que és possible.

Nadie está obligado a lo imposible. [DG: I i XIII]
 Nadie está obligado a hacer más de lo que sabe y puede. [S&C: 594]
Hay que ser consciente de las propias limitaciones y no pretender hacer lo imposible.

A l'impossible nul n'est tenu. [DG: I i XIII]
 A l'impossible, nul n'est tenu. [S&C: 594]

We must do as we may, if we can't do as we would. [S&C: 594]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui fa un cove, fa un cistell.	[LEM: 62]
Qui fa un cove fa un cistell.	[P: VIII, 2365]
Qui fa un cove, fa un cistell.	[S&C: 764]
Qui ha fet avui, farà demà.	[P: II, 5166]
<i>La gent no canvia fàcilment. Una altra interpretació és que cal tenir confiança.</i>	
Qui fa un cove fa un paner i al cap de l'any ja és cisteller.	[P: VIII, 2365]
<i>En sentit figurat, qui ha fet una malifeta pot fer-ne una altra.</i>	
Qui fa un cistell en fa cent si li donen vímets i temps.	[S&C: 764]

CISTELL, COVE, FER, QUI
APRENTATGE, COSTUM, OPORTUNITAT

Ens recorda que, qui ja ha fet, sap i pot fer de nou si es dóna l'oportunitat. Es pot aplicar tant en sentit positiu com negatiu.

El cestero que hace un cesto, hace ciento.	[MK: 13.916]
Quien hace un cesto, hará ciento.	[DG: VII I XV]
Quien hace un cesto, hará ciento[, si le dan mimbre y tiempo].	[S&C: 764]
<i>Se aplica generalmente para significar que quien ha sido capaz de hacer algo, puede hacer otras cosas de índole parecida.</i>	

Qui a bu, boira.	[S&C: 764]
Qui vole un oeuf vole un boeuf.	[DG: VII I XV]

Whatever man has done, man may do.	[S&C: 764]
------------------------------------	------------

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

91

Qui juga amb foc es crema. [S&C: 722]
Qui juga amb foc es crema. [S&C: 739]
No es pot jugar amb foc. [P: X, 1152]
Adverteix de les situacions perilloses.
No es pot jugar amb foc. [S&C: 722]

CREMAR-SE, FOC, JUGAR, QUI
ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, PERILL

Ens recorda que tota acció té les seves conseqüències.

Quien con fuego juega, se quema. [S&C: 739]
Advierte del peligro de exponerse a situaciones perjudiciales.
Quien ama el peligro, en él perece. [MK: 49.309]
Quien ama (o busca) el peligro, en él perece. [S&C: 722]
Advierte de los peligros que entraña el exponerse innecesariamente a peligros.
Quien el peligro ama, en él acaba. [MK: 49.308]
El fuego que la olla cuece, la quema a veces. [MK: 49.285]

Qui joue avec le feu, se brûle. [S&C: 739]
Qui aime le danger, y périra. [S&C: 722]

If you play with the fire you get burnt. [S&C: 739]
He that runs in the dark may well stumble. [S&C: 722]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui matina fa farina.	[P: VIII, 967]
<i>Qui es lleva d'hora disposa de més temps.</i>	
Qui matina fa farina.	[S&C: 57]
Pagés matiner omple son paller.	[S&C: 57]
A qui es belluga Déu l'ajuda.	[S&C: 57]

FARINA, FER, MATINAR, QUI
ACCIÓ, DILIGÈNCIA, ESFORÇ

Aposta per la cultura de l'esforç diligent en comptes de la cultura de la subvenció.

A quien madruga, Dios le ayuda.	[F: I, 594]
A quien madruga, Dios le ayuda.	[MK: 38.070]
A quien madruga, Dios le ayuda.	[S&C: 57]
<i>Recomienda trabajo personal y buena diligencia para conseguir el éxito.</i>	
A Dios rogando y con el mazo dando.	[F: I, 594]
A Dios rogando y con el mazo dando.	[DG: i i ix]
A Dios rogando y con el mazo dando.	[S&C: 17]
A Dios rogando y con el mazo dando.	[S&C: 129]
Ayúdate, y te ayudaré.	[S&C: 129]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[DG: i i ix]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[S&C: 17]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[S&C: 57]
Aide-toi, le Ciel t'aidera.	[S&C: 129]
A qui se lève matin, Dieu aide et prête la main.	[S&C: 57]
The early bird catches the worm.	[EPE: 156]
<i>Good advice to those who get up late in the morning, or miss opportunities by not acting promptly. Of course there is the other side to it: the worm was also up early! A similar proverb is FIRST COME, FIRST SERVED.</i>	
The early bird catches the worm.	[S&C: 57]
Help yourself and God will help you.	[S&C: 129]
God helps those who help themselves.	[EPE: 239]
<i>If your want to succeed you must make the effort yourself.</i>	
God helps those who help themselves.	[S&C: 17]

Ora et labora.

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui molt abarca poc apreta.	[F: I, 6]
Qui molt abarca poc estreny.	[F: I, 6]
Qui molt agafa poc estreny.	[F: I, 6]
Qui molt agafa (o agafa) poc estreny.	[P: IX, 958]
<i>Qui vol fer moltes coses al mateix temps, no pot fer-les bé.</i>	
Qui molt abraça poc estreny.	[F: I, 6]
Qui molt abraça, poc estreny.	[S&C: 775]
El llegir fa perdre l'escriure	[F: I, 6]
Abraçar molt i estrènyer poc.	[F: I, 6]
Qui molt vol fer, no fa res.	[LEM: 56]
<hr/>	
Qui molt embrassa, poc estreny.	[LEM: 61]
Qui tot ho vol, tot ho perd.	[LEM: 56]
Casa de dues portes, fa de mal guardar.	[LEM: 44]
Qui molt abraça, poc estreny.	[S&C: 775]
Home de molts oficis, mestre de res.	[Pàmies]
Home de set oficis, home sense ofici.	[P: III, 853]

ABARCAR, APRETAR, MOLT, POC, QUI
AMBICIÓ, CONSEQÜÈNCIA, UTILITAT

Aconsella concentrar l'esforç en una sola activitat a la vegada per tal d'evitar la dispersió i aconseguir l'èxit de l'empresa. Desaconsella l'ambició excessiva.

Quien mucho abarca poco aprieta.	[F: I, 6]
Quien mucho abarca poco aprieta.	[DG: VII i XV]
Quien mucho abarca poco aprieta.	[S&C: 775]
<i>Recomienda no desear hacer más de lo que uno puede, pues se corre el riesgo de perderlo todo.</i>	

Qui trop embrasse mal étreint.	[F: I, 6]
Qui trop embrasse mal étreint.	[DG: VII i XV]
Qui trop embrasse, mal étreint.	[S&C: 775]

Don't bite off more than you can chew. [S&C: 775]

Qui duos lepores sequitur neutrum capit.

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui no plora, no mama.	[LEM: 189]
Qui no plora, no mama.	[P: VII, 1205]
<i>Aconsella insistència si es vol aconseguir quelcom.</i>	
Qui no plora, no mama.	[S&C: 365]
Qui demana rep.	[P: IX, 865]

MAMAR, PLORAR, QUI
ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, ESFORÇ, UTILITAT

Ens recorda que cal un esforç per tal d'aconseguir quelcom.

Niño que no lloira, no mama.	[MK: 50.336]
El que no lloira, no mama.	[S&C: 365]
<i>A veces conviene pedir lo que se quiere a quien no se ha dado cuenta de nuestro deseo o interés por algo. De acuerdo con el consejo evangélico pedid y recibiréis (el petite et dabitur vobis de San Mateo VII, 7).</i>	
No dan sino a quien pide.	[MK: 50.337]
A quien calla, no le dan nada.	[MK: 50.342]
Quien no anda, no gana.	[MK: 22.453]
No se hacen tortillas sin batir huevos.	[MK: 22.491]
Auien no se arriesga no pasa el mar.	[DG: VII i xv]
Qui ne demande rien n'a rien.	[DG: VII i xv]
Qui ne demande rien, n'a rien.	[S&C: 365]
The squeaky wheel gets the grease.	[S&C: 365]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui no pugui mossegar, que no ensenyi les dents. [P: III, 1575]
Les coses que es diuen s'han de poder demostrar.
 Qui no pugui mossegar, que no ensenyi les dents. [S&C: 782]

DENT, ENSENYAR, MOSSEGAR, PODER, QUI
 AMENAÇA

Aconsella no amenaçar endebades.

No muestre dientes quien morder no puede. [MK: 2.846]
 Quien no puede morder, que no enseñe los dientes. [S&C: 782]
Recomienda ser realista a quien pretende presumir de lo que carece, porque entonces, con mucha razón, se le podría decir aquello de perro ladrador, poco mordedor.
 Perro que mucho ladra, poco muerde. [MK: 2.835]

Qui ne peut pas mordre, ne doit pas aboyer. [S&C: 782]

If you cannot bite never show your teeth. [EPE: 331]
To show your teeth is, figurately, to leave it in no doubt that you are ready to attack or to defend yourself. Should you be in no position to take such active steps, you should not threaten that you will do so. DISCRETION IS THE BETTER PART OF VALOUR.
 If you cannot bite never show your teeth. [S&C: 782]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui no s'arrisca, no passa la mar.	[LEM: 62]
Qui no arrisca (o s'arrisca), no pisca.	[P: IX, 967]
<i>Cal ser audaç</i>	
Qui no s'arrisca no pisca.	[P: VIII, 108]
<i>Per guanyar cal arriscar.</i>	
Qui no s'arrisca, no pisca.	[S&C: 784]
Qui no s'aventura, no passa la mar.	[S&C: 784]
Qui no sembra, no cull.	[S&C: 785]
Qui no sembra, no gavella.	[S&C: 785]

[Qui vulgui peix, que es mulli el cul.](#) [LEM: 159]

ARRISCAR-SE, MAR, PASSAR, QUI
ACCIÓ, BENEFICI, CONSEQÜÈNCIA, DECISIÓ, RISC

Ens recorda que cal ambició i esforç per a aconseguir quelcom.

Quien no se arriesga no pasa el mar.	[DG: VII i XV]
Quien no se arriesga (o se aventura), no pasa la mar.	[S&C: 784]
<i>A veces, para conseguir algo, hay que correr ciertos riesgos.</i>	
Quien no entra a nadar, no pasa la mar.	[S&C: 784]
Quien no se arriesga, no gana nada.	[S&C: 784]
Quien no se aventura, no ha ventura.	[S&C: 784]
A quien vacila, se lo lleva el diablo.	
Quien no siembra, no recoge.	[S&C: 785]
<i>Si no se ponen los medios necesarios no se podrá obtener beneficio alguno.</i>	
Quien bien siembra, bien coge.	[S&C: 785]

Qui ne risque rien n'a rien.	[DG: VII i XV]
Qui ne risque rien, n'a rien.	[S&C: 784]
Il faut semer pour récolter.	[S&C: 785]

Nothing venture, nothing have.	[PE: 523]
<i>This advises bold action. If you are not prepared to take risks you cannot expect to get results. Similar proverbs are. NOTHING STAKE, NOTHING DRAW; FORTUNE FAVORS THE BOLD.</i>	
Nothing venture, nothing gain (o have).	[S&C: 784]
Who shows little mows the less.	[S&C: 785]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui no sembra no agavella.	[P: VIII, 1964]
Qui no sembra, no gavella.	[S&C: 785]
Qui no sembra no cull.	[P: VIII, 1965]
<i>No fer els possibles per aconseguir alguna cosa.</i>	
Qui no sembra, no cull.	[S&C: 785]
Qui no va a l'era no té blat.	[P: VIII, 1968]
Qui no va a l'era no té blat.	[S&C: 829]
Qui no vulgui pols que no vagi a l'era.	[P: VIII, 1969]
<i>Quan es dóna la cara s'ha d'estar a les conseqüències. Hi ha una altra interpretació, qui vulgui tranquil·litat, que no es busqui complicacions.</i>	
Qui no s'arrisca, no passa la mar.	[LEM: 62]
Qui no s'arrisca, no pisca.	[S&C: 784]
Qui no s'aventura, no passa la mar.	[S&C: 784]
<u>Qui vulgui peix, que es mulli el cul.</u>	[LEM: 159]

AGAVELLAR, QUI, SEMBRAR
CONSEQÜÈNCIA, ESFORÇ, GUANY

Quien mal siembra, mal siega.	[MK: 58.123]
Quien no siembra, no recoge.	[S&C: 785]
<i>Si no se ponen los medios necesarios no se podrá obtener beneficio alguno.</i>	
Quien bien siembra, bien coge.	[S&C: 785]
Quien no se arriesga, no pasa la mar.	[S&C: 784]
Quien no se aventura, no pasa la mar.	[S&C: 784]
<i>A veces, para conseguir algo, hay que correr ciertos riesgos.</i>	
Quien no entra a nadar, no pasa la mar.	[S&C: 784]
Quien no se arriesga, no gana nada.	[S&C: 784]
Quien no se aventura, no ha ventura.	[S&C: 784]
A quien vacila, se lo lleva el diablo.	
Il faut semer pour récolter.	[S&C: 785]
Qui ne risque rien, n'a rien.	[S&C: 784]
Qui ne hasarde rien, n'a rien.	[S&C: 785]
Who shows little mows the less.	[S&C: 785]
Nothing venture, nothing have.	[PE: 523]
<i>This advises bold action. If you are not prepared to take risks you cannot expect to get results. Similar proverbs are. NOTHING STAKE, NOTHING DRAW; FORTUNE FAVORS THE BOLD.</i>	
Nothing venture, nothing gain (o have).	[S&C: 784]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui no té memòria ha de tenir cames. [LEM: 184]
 Qui no té memòria ha de tenir cames. [P: III, 1578]
Qui no pensa a fer les coses al seu moment, després ha de córrer. L'oblit fa perdre el temps.
 Qui no té cap, que tingui cames. [P: III, 1578]
 Qui no té cap, que tingui cames. [S&C: 786]
 Qui no té memòria ha de tenir cames. [S&C: 786]

CAMA, HAVER DE, MEMÒRIA, QUI, TENIR
 CONSEQÜÈNCIA, ESFORÇ, IMPREVISIÓ

Ens recorda que la manca de imprevisió s'ha de suplir amb esforç.

A mala memoria, buenos pies. [MK: 40.570]
 Quien no tenga cabeza, que tenga pies. [S&C: 786]
Quien olvida algo, ha de volver a hacer el camino ya andado. En general, se han de subsanar los defectos que uno posee.

Quand on n'a pas une bonne tête, il faut avoir de bonnes jambes. [S&C: 786]

Little wit in your head makes much work for the feet. [S&C: 786]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui no vulgui pols que no vagi a l'era. [LEM: 140]
 Qui no vulgui ballar que no vagi al ball. [P: II, 4681]
Aconsella no anar allà on no es vulgui participar.

ANAR, ERA, POLS, QUI, VOLER
 ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, PARTICIPACIÓ, TRACTE

Si no es vol patir-ne les conseqüències no desitjades o no previstes, cal no prendre segons quines decisions.

Quien no se arriesga, no pasa la mar. [S&C: 784]
 Quien no se aventura, no pasa la mar. [S&C: 784]
A veces, para conseguir algo, hay que correr ciertos riesgos.
 Quien no entra a nadar, no pasa la mar. [S&C: 784]
 Quien quiere peces, que se moje el culo. [S&C: 796]
No se logra nada sin realizar ningún esfuerzo.
 Quien quiere el fin, pone los medios. [S&C: 796]

On ne fait pas d'omelette sans casser les œufs. [Cybermag]
 Qui veut du miel, souffre l'abeille. [S&C: 796]

He that would have eggs must endure the cackling of hens. [EPE: 282]
To enjoy one thing, you must be prepared to put up with another. TAKE THE ROUGH WITH THE SMOOTH.
 He that would have eggs must endure the cackling of hens. [S&C: 796]

Contrari: [Qui oli remena, les mans se n'unta.](#) [LEM: 189]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

100

Qui oli remena, les mans se n'unta. [LEM: 189]
Qui oli remena, les mans se n'unta. [S&C: 55]
Qui oli remena les mans se n'unta. [S&C: 751]

MÀ, OLI, QUI, REMENAR, UNTAR-SE
ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, OPORTUNITAT

Per extensió, ens recorda que tota acció duu aparellades determinades conseqüències. I també l'extrema dificultat de no patir les lògiques conseqüències derivades de les accions.

Quien el aceite mesura, las manos se unta. [S&C: 751]
Observa cuán difícil es ocuparse de asuntos ajenos con total honestidad.
El que anda con aceite, se pringa. [S&C: 360]
A quien anda con miel, algo (o miel) se le pega. [S&C: 55]
Trata de lo difícil que resulta manejar intereses ajenos sin quedarse con algo en su provecho.
Difícil es con aceite tratar y no se amancillar. [S&C: 279]

On ne saurait manier du beurre qu'on ne s'en graisse les doigts. [S&C: 751]
Qui manie le miel s'en lèche les doigts. [S&C: 55]

He that measureth (o measures) oil, shall anoint his fingers. [S&C: 751]
He that handles honey shall feel it cling to his fingers. [S&C: 55]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

101

Qui peix vol menjar la roba s'ha de mullar. [P: VII, 1232]
Qui vol menjar peix que es mulli les ungles. [P: VII, 1271]
Qui vulgui (o vol) peix (o peixos) que es mulli el cul. [P: VII, 1271]
Qui vulgui peix, que es mulli el cul. [LEM: 159]
Qui vulgui peix que es mulli el cul. [S&C: 796]
Qui vulgui peixet que es mulli la panxeta. [P: VII, 1271]
Qui vulgui alguna cosa que hi posi l'esforç.

Qui no sembra, no agavella. [P: VIII, 1964]

HAVER DE, MENJAR, PEIX, QUI, ROBA, VOLER
ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, ESFORÇ, UTILITAT

Ens recorda l'esforç que ens cal esmerçar per obtenir quelcom.

Quien peces quiere, mojarse tiene. [MK: 22.475]
Quien peces quiere el rabo se moje. [MK: 22.474]
Quien quiere peces, que se moje el culo. [S&C: 796]
Nada se logra sin realizar algún esfuerzo.
Si quieres el huevo sufre la gallina. [MK: 22.508]
Si quieres el huevo, sufre la gallina. [S&C: 829]
La obtención de cualquier cosa suele suponer un esfuerzo por nuestra parte.

Qui veut du miel, souffre l'abeille. [S&C: 796]

He that would have eggs must endure the cackling of hens. [EPE: 282]
*To enjoy one thing, you must be prepared to put up with another. TAKE THE ROUGH
WITH THE SMOOTH.*

He that would have eggs must endure the cackling of hens. [S&C: 796]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

102

Qui tot ho vol, tot ho perd. [LEM: 56]
Qui tot ho vol, tot ho perd. [P: IX, 1067]
De la faula d'Isop Del drac i del pagès.
L'enveja trenca el sac. [S&C: 440]
Si de poc t'has acontentat, ric seràs; si tot ho vols, tot ho perdràs. [S&C: 440]

PERDRE, QUI, TOT, VOLER
AMBICIÓ, COBDÍCIA, CONSEQÜÈNCIA, UTILITAT

Ens recorda que la cobdícia sol ser contraproductent.

La codicia rompe el saco. [MK: 11.231]
La codicia rompe el saco. [DG: XII]
La avaricia (o la codicia) rompe el saco. [S&C: 440]
El deseo de querer más y más puede hacer perder lo ya conseguido.

On risque de tout perdre en voulant tout gagner. [DG: XII]
On risque de tout perdre en voulant tout gagner. [S&C: 440]
L'avarice perd tout en voulant trop gagner. [S&C: 440]

Covetousness breaks the sack. [S&C: 440]
Grasp all, loose all. [EPE: 253]
Don't be avaricious. If you are too greedy you will loose even what you have already.
Grasp all, loose all. [S&C: 440]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

103

Qui troba ver amic troba tresor. [P: IV, 1292]
Avantatge de la veritable amistat.
Un bon amic no és pagat a cap preu. [S&C: 122]
Aquells són rics, que han molts amics. [P: X, 60]
L'amistat és una gran riquesa.

AMIC, QUI, TRESOR, TROBAR, VER
AMISTAT, RIQUESA

Constata el valor inestimable de la veritable amistat.

Quien tiene un buen amigo, téngase por rico. MK: 3.378]
Quien encuentra un amigo, encuentra un tesoro. [S&C: 753]
Aquellos son ricos que tienen amigos. [MK: 3.374]
Aquellos son ricos que tienen amigos. [S&C: 122]
El tener verdaderos amigos, el ser apreciado y estimado por los demás constituye un auténtico tesoro, mayor que cualquier bien material.
Amigo leal, castillo real. [MK: 2.900]

Mieux vaut amitié que richesse. [S&C: 122]

They are rich who have true friends. [S&C: 122]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Qui vulgui peix, que es mulli el cul.	[LEM: 159]
Qui vulgui peix que es mulli el cul.	[S&C: 796]
Qui vol el tronc, vol les rames.	[LEM: 40]
Qui no sembra, no cull.	[S&C: 785]
Qui no sembra, no gavella.	[S&C: 785]
Qui no s'arrisca, no pisca.	[S&C: 784]
Qui no s'aventura, no passa la mar.	[S&C: 784]
Qui no vulgui ballar que no vagi al ball.	[P: II, 4681]
Qui no vulgui pols que no vagi a l'era.	[LEM: 140]
Qui oli remena, les mans se n'unta.	[LEM: 189]

[Qui no s'arrisca, no passa la mar.](#) [LEM: 62]

CUL, MULLAR-SE, PEIX, QUI, VOLER
ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, DILIGÈNCIA, ESFORÇ, GUANY

Si es desitja un objectiu s'han de voler posar-hi els mitjans.

Quien peces quiere, el rabo se moje.	[MK: 22.474]
Quien peces quiere, mojarse tiene.	[MK: 22.475]
Quien quiere peces, que se moje el culo.	[S&C: 796]
<i>No se logra nada sin realizar ningún esfuerzo.</i>	
Quien truchas ha de pescar, las bragas se ha de mojar.	[MK: 22.477]
Quien peces quiere tomar, las haldas se ha de mojar.	[MK: 22.476]
Quien quiere el fin, pone los medios.	[S&C: 796]
Quien no siembra, no recoge.	[S&C: 785]
<i>Si no se ponen los medios necesarios no se podrá obtener beneficio alguno.</i>	
Quien bien siembra, bien coge.	[S&C: 785]
Quien no se arriesga, no pasa la mar.	[S&C: 784]
Quien no se aventura, no pasa la mar.	[S&C: 784]
<i>A veces, para conseguir algo, hay que correr ciertos riesgos.</i>	
Quien no entra a nadar, no pasa la mar.	[S&C: 784]
Quien no se arriesga, no gana nada.	[S&C: 784]
Quien no se aventura, no ha ventura.	[S&C: 784]
Qui veut du miel, souffre l'abeille.	[S&C: 796]
Il faut semer pour récolter.	[S&C: 785]
Qui ne risque rien, n'a rien.	[S&C: 784]

He that would have eggs must endure the cackling of hens.	[EPE: 282]
<i>To enjoy one thing, you must be prepared to put up with another. TAKE THE ROUGH WITH THE SMOOTH.</i>	
He that would have eggs must endure the cackling of hens.	[S&C: 796]
Who shows little mows the less.	[S&C: 785]
Nothing venture, nothing have.	[PE: 523]
<i>This advises bold action. If you are not prepared to take risks you cannot expect to get results. Similar proverbs are. NOTHING STAKE, NOTHING DRAW; FORTUNE FAVORS THE BOLD.</i>	
Nothing venture, nothing gain (o have).	[S&C: 784]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

105

Si hi ha maror, peix en abundor. [P: VIII, 885]
Com més mar (o maror), més peix. [P: VIII, 511]
Com més maror més peix. [S&C: 59]
Any de malalts, guany de metges. [S&C: 59]

ABUNDOR, HAVER-HI, MAROR, PEIX, SI
OPORTUNITAT, UTILITAT

Exposa que hi ha qui sap treure partit de situacions no massa clares.

A río revuelto, ganancia de pescadores. [MK: 47.110]
A río revuelto, ganancia de pescadores. [S&C: 59]
Se suele comentar de alguien que saca partido de los males ajenos y obtiene beneficios aprovechándose de las circunstancias al ver que hay desavenencias.

Il fait bon pêcher en eau trouble. [S&C: 59]
L'eau trouble est le gain du pêcheur. [S&C: 59]

It's good fishing in troubled waters. [EPE: 360]
Trout and other fish are more easily caught when the surface of the water is disturbed. Figuratively, 'to fish introubled waters' is to take advantage of other people's difficulties, particularly in times of general unrest or national emergency. Those who made large profits out of illegally selling rationed goods during World War II were fishing in troubled waters. So is the scoundrel who picks the pockets of a man lying unconscious on the road after being knocked down by a passing car.
It's good fishing in troubled waters. [S&C: 59]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

106

Tal faràs, tal trobaràs. [LEM: 176]
Tal faràs, tal trobaràs. [P: IX, 1150]
Tothom rep el seu premi o el seu càstig.
Tal faràs, tal trobaràs. [S&C: 296]

[Amb la mesura amb què mesureu, se us mesurarà.](#) [BM: Mc 4, 24]

FER, TAL, TROBAR
ACCIÓ, CONSEQÜÈNCIA, RECIPROCIAT, TRACTE

Ens recorda que solem recollir allò que hem sembrat, ja que el fruit acostuma a respondre a la dedicació que s'ha posat a obtenir-lo.

Donde las dan, las toman. [DG: i i X]
Donde las dan, las toman [y callar es bueno]. [S&C: 296]
A quien habla mal de alguien o le hace daño, pueden pagarle con la misma moneda y ha de aguantarse. También suele decirlo quien devuelve la indirecta, el golpe o el daño recibido.

Tel est pris, qui croyait prendre. [S&C: 296]
À bon chat, bon rat. [DG: i i X]

Tit for tat is fair play. [S&C: 296]
The deed comes back upon the doer. [S&C: 296]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

107

Tal la vida, tal la mort.
Tal la vida, tal la mort.

[P: VI, 98]
[S&C: 197]

MORT, TAL, VIDA
COHERÈNCIA

Ens recorda que la coherència dels actes es manté fins al final.

Como se vive, se muere.
Como se vive, se muere.

[MK: 42.499]
[S&C: 197]

De acuerdo con el tipo de vida que uno ha llevado, así será su muerte.

Telle vie, telle mort.

[S&C: 197]

Such a life, such a death.

[S&C: 197]

As a man lives, so shall he die; as a tree falls so shall it lie.

[S&C: 197]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Tal pare, tal fill.	[S&C: 257]
Tal la mare, tal la filla.	[P: V, 441]
Els testos s'assemblen a les olles.	[S&C: 257]

FILL, PARE, TAL
CONTINUÏTAT, PROPORCIÓ, SEMBLANÇA

Recorda la probabilitat de trobar semblances entre els fills i els pares, i en general entre els membres d'una mateixa nissaga.

De tal palo, tal astilla.	[MK: 53.210]
De tal palo, tal astilla.	[DG: VIII i X]
De tal palo, tal astilla.	[S&C: 257]
<i>Se emplea para referirse al gran parecido entre padres e hijos, a la coincidencia de virtudes o defectos de un hijo con los de su padre. En general, se aplica a todo lo que se parece a su origen.</i>	
Cual el árbol, tal la fruta.	[MK: 53.210]
Tel père, tel fils.	[DG: VIII i X]
Tel père, tel fils.	[S&C: 257]
Like father, like son.	[EPE: 409]
<i>Many sons take after their fathers, not only in looks but also in character. Some sons are described as 'a chip of the old block' – a small piece of the same wood as a large piece. Sometimes the inherited characteristics are not good ones.</i>	
Like father, like son.	[S&C: 257]
CONTRARI: Pare estalviador, fill malgastador.	[P: V, 357]
De pare sant, fill diable.	[P: V, 97]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Tants caps, tants barrets.

[LEM: 190]

BARRET, CAP, TANT
DIVERSITAT, RECIPROCIAT

Ens recorda la tolerància.

De tal cabeza, tal sentencia.

[S&C: 254]

Como es natural, es muy difícil que se dé unanimidad de pareceres. Se emplea para significar que nada debe extrañar la opinión de determinada persona.

Telle tête, telle sentence.

[S&C: 254]

So many heads, so many minds.

[Cybermag]

So many men, so many opinions.

[S&C: 254]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

110

Tant va el càntir a la font que ve que es trenca.	[P: XIII, 1066]
Tant d'anar el càntir a la font, arriba que es trenca.	[P: XIII, 1066]
Tant d'anar el càntir a la font arriba que es trenca.	[S&C: 844]
Tant d'anar el càntir a la font, arriba que un dia es romp.	[P: XIII, 1066]
<i>Si un es posa en perill molts cops, finalment hi caurà.</i>	
Tant va el canti a la font, que ve que es trenca.	[LEM: 183]
Tant i tant s'estira la corda, que ve que es trenca.	[P: XIII, 1067]
<i>Les coses no s'han de forçar.</i>	

ANAR, CÀNTIR, FONT, TANT, TRENCAR-SE, VENIR
CONSEQÜÈNCIA, CONSTÀNCIA, OPORTUNITAT

Ens recorda que la temeritat sol no quedar impune.

Tanto va el cántaro a la fuente que al fin se rompe.	[DG: VIII i XVI]
Tanto va el cántaro a la fuente que al fin se rompe (o se quiebra).	[S&C: 844]
<i>Quien se expone con frecuencia al peligro terminará por sufrir sus consecuencias.</i>	
<i>También se utiliza este refrán para indicar que es normal que las cosas se rompan por el uso.</i>	

Tant va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se casse.	[DG: VIII i XVI]
Tant va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se casse.	[S&C: 844]

The pitcher goes so often to the well that it is broken at last.	[EPE: 555]
<i>This means that long-continued success ends at length in failure; and that long-continued impunity ends at length in punishment. However many times an action is performed, it will be done once too often; and however many times a swindler, trickster or thief succeedds, he will finally get caught out.</i>	
The pitcher goes so often to the well, that it is broken at last.	[S&C: 844]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

111

Tot bon cavall ensopega. [P: XI, 469]
Tot bon cavall ensopega. [S&C: 614]
Tot bon cavaller cau, tot bon cavall ensopega. [P: XI, 469]
Tothom està exposat a equivocar-se.

El bon cavall en terra plana cau. [S&C: 614]

BON, CAVALL, ENSOPEGAR, TOT
ERROR, UNIVERSALITAT

Ens recorda que tothom s'equivoca.

El mejor caballo da un tropezón. [MK: 61.537]
No hay caballo por bueno que sea que no tropiece. [S&C: 614]
Cualquier persona, por muy hábil o experimentada que sea, puede cometer un error.

Il n'y a pas si bon cheval qui ne bronche. [S&C: 614]
Il n'est si bien ferré qui ne glisse. [S&C: 614]

A horse stumbles that has four legs. [S&C: 614]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

112

Tot el bo costa. [P: XIII, 1422]
Les coses ben fetes costen molt de treball.
Qui alguna cos vol alguna cosa li costa. [S&C: 359]

BO, COSTAR, TOT
CONSEQÜÈNCIA, ESFORÇ, PLAER

Ens recorda que per aconseguir quelcom hi haurem d'esmerçar uns esforços.

El que algo quiere, algo le cuesta. [MK: 22.415]
El que algo quiere, algo le cuesta. [S&C: 359]
Para conseguir algo es necesario hacer un esfuerzo.
No hay rosa sin espinas. [MK: 22.535]

Rien ne vient sans peine. [S&C: 359]
Il n'y a point de plaisir sans peine. [S&C: 359]
Il n'y a pas de roses sans épines. [DG: XIV]

No bees, no honey; no work, no money. [S&C: 359]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

113

Ulls que no en veuen, cor que no en dol.	[LEM: 197]
El que els ulls no veuen, el cor no en dol.	[P: III, 1279]
<i>Amb l'absència s'oblida allò que s'estima.</i>	
Ulls que no veuen, cor que no dol.	[P: III, 1687]
Ulls que no hi veuen, cor que no hi sent.	[P: III, 1687]
D'allò que els ulls no veuen el cor no se'n dol.	[S&C: 670]
Lluny dels ulls, lluny del cor.	[P: III, 1441]

COR, DOLDRE, ULL, VEURE
CONSEQÜÈNCIA, COSTUM, OPORTUNITAT, RECIPROCIAT

Constata que allò que no veiem no reté la nostra atenció.

Ojos que no ven, corazón que no siente.	[DG: v i xiv]
Ojos que no ven, corazón que no siente.	[S&C: 670]
<i>Una desgracia o una contrariedad que no se presencia afecta mucho menos que cuando se ve.</i>	
Ausencia, enemiga de amor; cuan lejos de ojos, tan lejos de corazón.	[S&C: 128]
Cuan lejos de ojos, tan lejos de corazón.	[S&C: 215]

Loin des yeux, loin du coeur.	[DG: v i xiv]
Loin des yeux, loin du coeur.	[S&C: 670]

What the eye doesn't see the heart doesn't grieve over.	[S&C: 670]
Out of sight, out of mind.	[EPE: 550]
<i>We cease to worry about anything that can no longer be seen. This includes people.</i>	
<i>Absent friends are soon forgotten. This is the opposite of ABSENCE MAKES THE HEART GROW FONDER.</i>	
Out of sight, out of mind.	[S&C: 670]

Contraris:	Lluny dels ulls, prop del cor.	[LEM: 33]
	Lluny dels ulls, [a] prop del cor.	[P: III, 1440]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Una cosa és predicar i l'altra donar blat.	[LEM: 143]
Una cosa és predicar, i altra, donar blat.	[S&C: 605]
No és el mateix predicar que fer almoïna.	[P: X, 597]
Fets i no paraules.	[S&C: 667]
Mens parlar i més actuar.	[P: IX, 588]
Més fets i menys paraules.	[P: IX, 588]
<i>Prec als qui tenen molts projectes i no en realitzen cap.</i>	
Més fets i menys paraules.	[S&C: 667]
Menys parlar i més actuar.	[S&C: 667]
Calen fets, no paraules.	[P: IX, 98]
Calen fets, no paraules.	[S&C: 667]
Fets, fets, i deixa't d'històries.	[P: IX, 407]

Prometença és més de miq deute. [P: IX, 785]

ALTRE, BLAT, COSA, DONAR, PREDICAR
ACCIÓ, AJUT, DILIGÈNCIA, HIPOCREZIA, TRACTE

Ens recorda que són els fets el que valen, no les promeses.

Una cosa es predicar y otra dar trigo.	[S&C: 605]
<i>Resulta muy fácil aconsejar o prometer lo que quizá uno sea incapaz de poner en práctica.</i>	
No es lo mismo predicar que dar trigo.	[S&C: 605]
Obras son amores, y no buenas razones.	[MK: 52.711]
<i>Se conoce a las personas en los hechos y no en las buenas palabras ni en las promesas. Asimismo, conviene demostrar con actos el afecto que se siente por otra persona.</i>	
Obras son amores, que no buenas razones.	[DG: I]
Obras son amores, que no buenas razones.	[S&C: 667]
Del dicho al hecho hay mucho trecho.	[DG: III i X]
Del dicho al hecho hay un gran trecho.	[S&C: 605]
Quien mucho ofrece, poco da.	[S&C: 605]
Il y a loin de la parole aux actes.	[S&C: 605]
On connaît les gens à leurs oeuvres.	[S&C: 667]
Talk is cheap.	[S&C: 605]
Actions speak louder than words.	[EPE: 3]
<i>It is what we do that really matters, not just what we say.</i>	
Actions speak louder than words.	[S&C: 667]
Fine words butter no parsnips.	[EPE: 207]
<i>This is another way of saying that ACTIONS SPEAK LOUDER THAN WORDS. High-flown declarations and airy promises are useless substitutes for actions.</i>	
<i>Similar proverbs are DEEDS, NOT WORDS; THE DREATEST TALKERS ARE THE LEAST DOERS; HE WHO GIVES FAIR WORDS FEEDS YOU WITH AN EMPTY SPOON; A LITTLE HELP IS WORTH A DEAL OF PITY; PRAISE WITHOUT PROFIT PUTS LITTLE IN THE POT.</i>	
Fine words butter no parsnips.	[S&C: 667]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Una flor no fa primavera.	[P: II, 4747]
<i>Un sol cas no pot ser pres com a norma general.</i>	
Una figa no fa estiu.	[P: II, 4790]
Una flor no fa estiu.	[P: II, 4790]
Una figa (o Una flor) no fa estiu.	[S&C. 861]
Una flor no fa estiu, ni dues primavera.	[P: II, 4790]
Una oreneta no fa estiu.	[P: II, 4790]
Una oreneta (o oronella, o vinjolita) no fa estiu, ni dues primavera.	[P: II, 4790]
<i>També vol indicar que calen indicis per afirmar quelcom.</i>	
Una orenella no fa estiu, ni dues primavera.	[S&C. 861]

FER, FLOR, PRIMAVERA
PACIÈNCIA, PROPORCIÓ, PRUDÈNCIA

Ens recorda la prudència de no prendre un fet aïllat com a norma.

Una golondrina no hace el verano.	[DG: VIII i XVI]
Una golondrina no hace verano [, ni una sola virtud bienaventurado].	[S&C: 861]
<i>Un hecho aislado no sirve de base para hacer una afirmación de carácter general. Uno solo es poco y son necesarios varios para emitir un juicio definitivo.</i>	
Una lluvia no hace invierno.	[S&C: 862]
Une hirondelle ne fait pas le printemps.	[DG: VIII i XVI]
Une hirondelle ne fait pas le printemps.	[S&C: 861]
One swallow does not make a summer.	[EPE: 540]
<i>The swallow is a migratory bird, visiting Great Britain in April and leaving for warmer climes in September. As far as Great Britain is concerned, 'spring' is more accurate than 'summer'. Aristotle, the Greek philosopher, wrote: 'One swallow does not make spring, nor does one fine day'. The proverb reminds us that winter is not necessarily over just because we have seen one swallow. By extension we are reminded also that any single piece of evidence is not enough to prove anything. It may even be an exception.</i>	
One swallow does not make a summer.	[S&C: 861]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

116

Un cop fet, ja està fet. [S&C: 39]
El que està fet, ja està fet. [P: IX, 287]
No es pot recular.

FER, JA
CONSEQÜÈNCIA

Recorda que cal ser conseqüents i que no treu a cap plànyer-se pel que no té remei.

A lo hecho, pecho. [S&C: 39]
Aconseja afrontar la situación con entereza, cuando estamos ante una desgracia o un error de consecuencias irremediables, y, aunque no sea de nuestro agrado, nada se consigue con lamentarse de algo en lo que ya no podemos volver atrás.
Agua pasada no mueve molino. [DG: II i IX]

Ce qui est fait est fait. [DG: II i IX]
Ce qui est fait, est fait. [S&C: 39]

It's no use crying over spilt milk. [EPE: 366]
It was a great pity that it happened, but there's nothing we can do about it now. Don't bewail the past. WHAT'S DONE CANNOT BE UNDONE.
It's no use crying over spilt milk. [S&C: 39]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Un gra no fa graner, però ajuda. [P: VIII, 2101]
 Un gra no fa graner, però ajuda. [S&C: 857]

[De mica en mica s'omple la pica.](#) [P: VIII, 1550]

AJUDAR, FER, GRA, GRANER
 ACCIÓ, CONSTÀNCIA/PERSEVERANÇA, DILIGÈNCIA

Ens recorda que les coses s'aconsegueixen a base de constància.

Un grano no hace granero, pero ayuda al compañero. [DG: IV i XVI]
 Un grano no hace granero, pero ayuda al compañero. [S&C: 857]
Aconseja la constancia en el trabajo y el ahorro, aun en las cosas menos valiosas.
 Muchos pocos hacen un mucho. [DG: V i XIII]
 Muchos pocos hacen un mucho. [S&C: 588]
Recomienda no desaprovechar nada, pues acumuladas llevan a conseguir lo que, en un principio, pudiera parecer imposible.

Les petits ruisseaux font les grandes rivières. [DG: V i XIII]
 Les petits ruisseaux font les grandes rivières. [S&C: 857]
 Il n'y a pas de petites économies. [DG: IV i XVI]
 Maille à maille se fait le haubergeon. [S&C: 857]

One grain fills not a sack, but helps his fellows. [S&C: 857]
 Many a little makes a mickle. [S&C: 857]
 Every little helps. [EPE: 178]
 Every little helps. [S&C: 857]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

118

Val més enginy que força. P: IX, 1204]
És més eficaç.
Val més enginy (o manya) que força. [S&C: 556]
Qui no tingui força, que tingui enginy. [P: IX, 1008]
Qui no tingui força, que tingui enginy. [S&C: 556]

ENGINY, FORÇA, MÉS, VALER
ENGINY, FORÇA, TRACTE, UTILITAT

Ens recorda que en el tracte social, i en general, es treu més profit utilitzant l'enginy que la força bruta.

Más vale maña que fuerza. [DG: XIII]
Más vale maña que fuerza [y más a quien Dios esfuerza]. [S&C: 556]
La habilidad y la destreza pueden obtener más éxitos que la fuerza bruta o la violencia.

Mieux vaut ruse que force. [S&C: 556]
L'adresse surpasse la force. [S&C: 556]
Plus fait douceur que violence. [DG: XIII]

Brain is better than brawn. [S&C: 556]
Better is art than strength. [S&C: 556]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Val més ocell en mà que cent volant.	[P: XI, 652]
Val més pardal a la mà que grua en l'aire.	[P: XI, 652]
Val més un ocell a la mà que cent en el ram.	[P: XI, 652]
Val més un ocell a la mà que una grua a volar.	[P: XI, 652]
Val més un ocell al puny que una grua al cel.	[P: XI, 652]
Val més un pardal a la mà que una perdiu en l'aire.	[P: XI, 652]
<i>Indiquen que és millor la realitat que la ficció.</i>	
Val més un pardal a la mà que una perdiu en l'aire.	[S&C: 559]
Val més un ocell a la mà que cent en el ram.	[S&C: 559]
Val més una alosa al plat que una perdiu volant.	[P: VII, 1414]
<i>Aconsella ser realista.</i>	
Val més una alosa al plat que una perdiu volant.	[S&C: 559]

CENT, MÀ, MÉS, OCELL, VALER, VOLAR
CERTESA, ESPERANÇA, UTILITAT

Aconsella una dosi de realisme davant les expectatives excessives.

Más vale pájaro en mano que ciento volando.	[DG: VIII I XIII]
Más vale pájaro en mano que ciento volando.	[S&C: 559]
Más vale pájaro en mano que buitre volando.	[S&C: 559]
<i>Recomienda conformarse con lo poco, pero seguro, que se tiene y no dejarlo por la esperanza de algo mejor, pero incierto.</i>	

Un tiens vaut mieux que deux l'auras.	[DG: VIII I XIII]
Mieux vaut moineau en cage que poule d'eau qui nage.	[S&C: 559]
Le moineau dans la main vaut mieux que la grue qui vole.	[S&C: 559]

A bird in the hand is worth two in the bush.	[EPE: 52]
<i>If a hunter has shot one bird, he should be satisfied with that and not go off looking for the ones that flew away. We use the proverb to mean that it is better to accept something small than to reject it and hope to get more later on.</i>	
A bird in the hand is worth two in the bush.	[S&C: 559]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

120

Val més prevenir que guarir. [P: VI, 1534]
Recomana ser previngut.
Val més evitar (o prevenir) que curar. [S&C: 566]

GUARIR, MÉS, PREVENIR, VALER
PREVISIÓ, REMEI, SOSTENIBILITAT, UTILITAT

Ens recorda la conveniència de preferir preveure que posar remei a les situacions.

Mejor es preservar que curar. [MK: 52.197]
Más vale evitar que remediar. [MK: 52.203]
Más vale prevenir que lamentar. [MK: 52.203]
Más vale prevenir que curar. [DG: v i xiii]
Más vale prevenir (o prever) que curar (o lamentar). [S&C: 566]
Es mejor poner los medios para evitar que venga el mal que, una vez venido, tratar de poner remedio.

Mieux vaut prévenir que guérir. [DG: v i xiii]
Mieux vaut prévenir que guérir. [S&C: 566]

Prevention is better than cure. [EPE: 566]
It is better to take precaution against a thing happening than to have to repair the damage after it has occurred. For example, if a bicycle tire is badly worn it is better to have a new one fitted than take the chance of a blow-out when you are miles from anywhere.
Prevention is better than cure. [S&C: 566]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

121

Val més tard que mai. [S&C: 567]
Mai és tard quan s'hi arriba. [P: II, 5147]
Mai no és tard quan arriba. [P: II, 5147]

[Del mal el menys.](#) [P: VI, 522]

MAI, MÉS, TARD, VALER
CONVENIÈNCIA, CORONAMENT, MAL MENOR, UTILITAT

Ens recorda la conveniència de no deixar les coses a mig acabar, malgrat sigui tard.

Más vale tarde que nunca. [DG: v i XIII]
Más vale tarde que nunca. [S&C: 567]
Aunque con retraso, siempre es conveniente disponer de tiempo para poner remedio a las cosas. Este refrán anima a finalizar las cosas, pese a haber pasado la verdadera oportunidad. Se puede decir también con ironía a quien llega tarde a una cita, una reunión, etc.

Mieux vaut tard que jamais. [DG: v i XIII]
Mieux vaut tard que jamais. [S&C: 567]

Better late than never. [EPE: 48]
It is better to do a thing after much procrastination than not to do it at all. It is often used as a semi-humorous excuse, e.g. 'Dear Tom, - I'm sorry I've not written for such a long time, but better late than never...' A longer version of the original Latin proverb is: 'Better late than never, but better never late' See PUNCTUALITY IS THE POLITENESS OF KINGS.
Better late than never. [S&C: 567]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

Val més [un] boig conegut que [un] savi per conèixer.	[P: VI, 948]
<i>Recomana malfiar-se dels desconeguts. Una altra interpretació és la inconveniència dels canvis.</i>	
Val més boig conegut que savi per conèixer.	[S&C: 555]
Val més un roí conegut que un bo per conèixer.	[S&C: 555]
Per la dreuera no deixis la carretera.	[S&C: 601]
No deixis les garbes pel rostolls.	[S&C: 601]

BOIG, CONÈIXER, MÉS, SAVI, VALER
CANVI, CERTESA, COSTUM, PRUDÈNCIA, UTILITAT

Recomana la certesa d'allò que es coneix.

Más vale malo conocido que bueno por conocer.	[DG: IV I XIII]
Más vale [lo] malo conocido que [lo] bueno por conocer.	[S&C: 555]
<i>A veces, es preferible no arriesgarse y conformarse con lo que se tiene, a pesar de sus fallos, antes que perderlo por algo mejor, pero incierto.</i>	
No dejes lo ganado por lo que has de ganar.	[S&C: 601]
Más vale un pájaro en mano que ciento volando.	[S&C: 601]
Más vale buena posesión que larga esperanza.	[S&C: 601]
Más quiero huevos hoy que mañana pollos.	[S&C: 601]
No dejes camino viejo por sendero nuevo.	[S&C: 601]
Mieux vaut un mal connu qu'un bonheur incertain.	[S&C: 555]
Mieux vaut moineau en cage que poule d'eau qui nage.	[S&C: 601]
Il ne faut pas lâcher la proie pour l'ombre.	[DG: IV I XIII]
Better the devil you known than the devil you don't know.	[S&C: 555]
Better the harm I know than that I know not.	[S&C: 555]
Never quit certainty for hope.	[S&C: 601]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

123

Vés-te'n, Anton, que el que es queda ja es compon.	[F: I, 1610]
Vesten, Anton, que'l que queda ja's compon.	[F: I, 1610]
Vésten, Anton, que lo qui roman ja's compón.	[F: I, 1610]
Vesten, vesten, Antón, que'l qui's queda ja's compón.	[F: I, 1610]
Ay, morte, morte, Anton, que'l qui queda ja's compón.	[F: I, 1610]
Vesten, si te'n vas, Antón, que'l que's queda ja's compon.	[F: I, 1610]
Vés-t'en, Anton, que qui's queda ja es compon.	[F: I, 1610]
Vés-t'en, Anton, que la que queda ja's compon.	[F: I, 1610]
Ai, multe, multe, Anton, que'l que's queda ja es compon.	[F: I, 1610]
No l'enveges, Abdon, que qui es queda ja es compon.	[F: I, 1610]
Déu te perd (sic), Anton, que el que queda ja es compon.	[F: I, 1610]

El mort al sot i el viu al rebost.	[F: I, 1610]
De marits i de mullers, cada dia en passen pels carrers.	[F: I, 1610]
De qui és això? D'aquell que no ho veu.	[F: I, 1610]
Lluny dels ulls, lluny del cor.	[F: I, 1610]
El mort a la mortalla i el viu a la taula.	[F: I, 1610]
Ni els morts ni els absents tenen amics ni parents.	[F: I, 1610]
Els que es queden, tots s'arreglen.	[F: I, 1610]

**ANAR-SE'N, ANTON, COMPONDRE'S, QUEDAR-SE
ABSÈNCIA, CONTINUÏTAT, MEMÒRIA**

Ens recorda el cicle ininterromput de la vida i la mort.

Èl anoche se murió, ella hoy casarse quiere, ¡guay de quien muere!	[F: I, 1610]
El muerto a la huesa y el vivo a la hogaza.	[F: I, 1610]
El muerto a la fosada y el vivo a la hogaza.	[F: I, 1610]
Váyase el muerto a la sepultura y el vivo a la hogaza.	[F: I, 1610]
A muertos y a idos no hay más amigos.	[F: I, 1610]
Muérete y verás.	[F: I, 1610]
El muerto al hoyo y el vivo al bollo.	[F: I, 1610]
Él anoche se murió, ella hoy casarse quiere, guay del que muere.	[F: I, 1610]
El vivo a la mesa y el muerto a la huesa.	[F: I, 1610]
Hacer de alguna persona el mismo caso que de un muerto.	[F: I, 1610]
Acordarse de alguno como de los muertos.	[F: I, 1610]
Olvidado como muerto.	[F: I, 1610]
El muerto a la sepultura y el vivo a la hogaza.	[F: I, 1610]
Mueran e vivamos.	[F: I, 1610]
A muertos y a idos, pocos amigos.	[F: I, 1610]
A muertos y a idos no hay amigos.	[F: I, 1610]
El amigo a la güesa y el vivo a la mesa.	[F: I, 1610]
El muerto a la güesa y el vivo a la hogaza.	[F: I, 1610]

Quisque sibi consulat.	[F: I, 1610]
Nemoc vel absentí, vel funesto restat amicus.	[F: I, 1610]
Functus it ad fossam, vivas panaria quaerit.	[F: I, 1610]
Donec eris felix multos numerabis amicos/ Tempora si fuerint nubila solus eris.	[F: I, 1610]
Viri infortunati procul amici.	[F: I, 1610]

On oublie vite les absents.	[F: I, 1610]
Les morts passent et son oubliés.	[F: I, 1610]
Loin des yeux, loin du coeur.	[F: I, 1610]
Hors des yeux, hors du coeur.	[F: I, 1610]

Recordatori de suggeriment d'utilització pedagògica: vegi's el punt [1.4.3](#)

ÍNDEX TEMÀTIC²⁶

Absència = Presència / Absència
Abundància
Acció (Activitat, Treball) / Inacció
Activitat = Acció (Activitat / Treball) / Inacció
Adaptabilitat
Adulació
Adversitat = Sort / Dissort
Afinitat (Costum / Família / Hàbit / Tradició)
Agraïment / Desagraïment = Gràtitud / Ingratitud
Ajut / Auxili
Aliment = Vida
Ambició
Amistat
Amor
Aparença / Essència
Aprenentatge / Educació
Assoliment
Atenció / Desatenció
Austeritat = Dificultat
Auxili = Ajut / Auxili
Avarícia / Cobdícia
Benefici = Utilitat / Inutilitat
Brevetat = Diligència
Canvi = Mudança
Casa / Llar
Causa-efecte = Conseqüència
Ceguesa / Sordesa
Certesa / Incertesa
Cobdícia = Avarícia / Cobdícia
Cobejança
Coherència / Incoherència = Conseqüència
Companyia
Compassió / Crueltat
Compliment = Compliment / Incompliment
Compromís = Deure / Obligació
Conegut / Desconegut = Afinitat (Costum / Família / Hàbit / Tradició)
Conformitat / Disconformitat
Conseqüència
Constància / Perseverança
Continuïtat / Mudança
Conveniència = Interès
Coronament = Assoliment / Coronament
Costum = Afinitat (Costum / Família / Hàbit / Tradició)
Crueltat = Compassió / Crueltat
Decisió
Desagraïment = Gràtitud / Ingratitud
Desgràcia = Sort / Dissort
Desgrat = Grat / Desgrat
Desig = Cobejança / Desig
Desinterès = Interès / Desinterès

²⁶ Inclou els proverbis preseleccionats inicialment.

Desproporció = Proporció / Desproporció
Destí
Deure / Obligació
Dificultat = Facilitat / Dificultat
Diligència / Peresa
Discreció = Prudència
Disputa
Dissimulació / Engany
Dissort = Sort / Dissort
Diversitat
Dolor = Plaer / Dolor
Educació = Aprenentatge / Educació
Energia = Esforç
Engany = Dissimulació / Engany
Enginy = Habilitat / Enginy
Enteniment = Saviesa
Error
Escalfor / Fredor
Escrit
Esforç / Felicitat / Lluita / Patiment
Esperança
Essència = Aparència / Essència
Estalvi
Estudi = Aprenentatge / Educació
Èxit / Fracàs = Utilitat
Experiència
Facilitat / Dificultat = Esforç / Felicitat / Lluita / Patiment
Falibilitat / Infalibilitat = Error
Fama = Aparència
Família = Afinitat (Costum / Família / Hàbit / Tradició)
Felicitat = Esforç / Felicitat / Lluita / Patiment
Fidelitat
Final = Assoliment / Coronament
Força
Fortuna = Utilitat / Inutilitat
Fracàs = Utilitat
Fruit = Conseqüència
Generositat
Gosadia = Ambició
Grat / Desgrat
Gratitud / Ingratitud
Guany = Utilitat / Inutilitat
Habilitat / Enginy
Hàbit = Afinitat (Costum / Família / Hàbit / Tradició)
Hipocresia / Innocència
Humilitat / Vanitat
Identitat
Impaciència = Paciència / Impaciència
Imprevisibilitat = Previsió / Imprevisió
Imprevisió = Previsió / Imprevisió
Imprudència = Prudència / Imprudència
Incoherència = Conseqüència
Ingratitud = Gratitud / Ingratitud
Innocència = Hipocresia / Innocència
Intel·ligència

Intenció
Interès / Desinterès
Intolerància = Tolerància / Intolerància
Inutilitat = Utilitat / Inutilitat
Ira = Serenor / Ira
Jerarquia = Ordre / Jerarquia
Laboriositat = Diligència
Llar = Casa / Llar
Lluita = Esforç / Felicitat / Lluita / Patiment
Mal menor
Memòria / Oblit
Mesura = Proporció / Desproporció
Mudança = Continuïtat / Mudança
Necessitat (incloses fam i set)
Obligació = Deure / Obligació
Oblit = Memòria / Oblit
Ocasió = Oportunitat
Oportunitat
Ordre / Jerarquia
Paciència / Impaciència
Paraula
Pas del temps
Participació
Patiment = Esforç / Felicitat / Lluita / Patiment
Peresa = Diligència / Peresa
Perill
Perseverança = Constància / Perseverança
Pobresa / Riquesa
Por
Presència / Absència
Previsió / Imprevisió
Profit = Utilitat / Inutilitat
Promesa
Proporció / Desproporció
Prudència / Reflexió
Qualitat
Quantitat
Reciprocitat
Reflexió = Prudència / Reflexió
Relació de causa-efecte = Conseqüència
Remei
Renovació = Canvi
Resultat = Conseqüència
Risc = Prudència / Risc
Riquesa = Pobresa / Riquesa
Saviesa
Seguretat = Certesa / Incertesa
Semblança = Afinitat
Serenor / Ira
Silenci
Sordesa = Ceguesa / Sordesa
Sort = Sort / Dissort
Sostenibilitat
Tolerància / Intolerància
Tracte

Tradició = Afinitat (Costum / Família / Hàbit / Tradició)
Transparència
Treball = Acció (Activitat / Treball) / Inacció
Universalitat
Utilitat / Inutilitat (Benefici / Profit)
Vanitat = Humilitat / Vanitat
Veritat
Vida / Mort
Vigilància

Abundància

Any de neu, any de Déu.	22
Hivern de gelades, collita assegurada.	62
L'abundància mai no fa nosa.	[F: A, 96]

Acció (Activitat, Treball) / Inacció

Abans de dir que sí, pregunta-ho al coixí.	[LEM: 22]
A cavall donat, no li mires el pèl.	[P: XI, 13]
A ensenyar aprenents i a domar cavalls no hi ha cap ganància.	[F: A, 1856]
A grans mals, grans remeis.	[P: VI, 964]
Aida't i t'aidaré.	[F: A, 300]
Aigua de maig, pa per tot l'any.	[P: II, 2150]
Ajuda't, que ajudat seràs.	[F: A, 594]
Allà a on aniràs faràs com veuràs.	[F: A, 1375]
Altre vindrà que m'abonarà.	[F: A, 872]
A on vages, segons veges fer, faces.	[F: A, 1372]
A pa dur, dent agut.	[P: VII, 24]
Barba ben remullada, barba mig afaitada.	[LEM: 184]
Boig bogeja i coix coixeja.	[P: VI, 496]
Cada ball vol la seva música.	[P: II, 4399]
Cap on el cor s'encamina, el peu camina.	[LEM: 22]
Càrrega a gust, no pesa.	[LEM: 179]
Com sembrareu collireu.	[P: VIII, 1541]
D'aigua passada molí no en mou.	[S&C: 78]
De dilluns a diumenge, qui no fa feina no menja.	[P: II, 138]
Del dit al fet hi ha un gran tret.	[P: IX, 162]
De mica en mica s'omple la pica.	[LEM: 59]
Déu ens dona bones mans, però no ens llaura la terra.	[LEM: 143]
Déu tanca una porta i n'obre una altra.	[P: IX, 1305]
Discorre més un afamat que cent lletrats.	[F: A, 171]
Dues mans per treballar i una boca per menjar.	[LEM: 57]
El ferro, quan és calent, es doblega fàcilment.	[P: XIII, 913]
El morter sempre fa pudor d'all	[LEM: 16]
El que viu d'esperances, mor dejú.	[LEM: 179]
Els tres actes més agradables a Déu: pujar un fill, conrear un camp, plantar un arbre.	[F: A, 125]
És al matí quan s'agafa el peix.	[LEM: 157]
Estirant els fils, se'n treu l'entrallat.	[P: XIII, 934]
Fa més el que vol que no el que pot.	[S&C: 534]
Guineu que dorm no menja gallina.	[LEM: 134]
La fam és mala consellera.	[P: VII, 676]
L'almoïna, quan la faràs, no miris a qui la fas.	[F: A, 825]
La missa de Nadal, per tot l'any val.	[LEM: 108]
Llaura fondo, posa fems i deixa córrer el temps.	[LEM: 142]

No deixis per a demà el que puguis fer avui.	[LEM: 143]
No tothom que sembla cull, però mai no cull qui no sembla.	[LEM: 138]
Obra començada, mig acabada.	[LEM: 53]
Per on aniràs, faràs com veuràs.	[F: A, 1407]
Quan som al ball hem de ballar.	[P: II, 4644]
Quan una porta es tanca, se n'obre una altra.	[P: V, 906]
Qui a dos amos vol servir, l'un o l'altre ha de traïr.	[P: VIII, 222]
Qui bé busca, bé troba.	[P: IX, 831]
Qui bé lliga, bé deslliga.	[LEM: 186]
Qui calla, atorga.	[LEM: 190]
Qui canta, els seu mal espanta.	[P: VI, 844]
Qui canta, els seus mals espanta.	[LEM: 176]
Qui dia (o dies) passa, any (o anys) empeny.	[P: II, 112]
Qui dies passa, anys empeny.	[LEM: 75]
Qui fa un cove, fa un cistell.	[LEM: 62]
Qui juga amb foc es crema.	[S&C: 722]
Qui mal no fa, mal no pensa.	[LEM: 193]
Qui matina fa farina.	[P: VIII, 967]
Qui molt xerra, algunes n'erra.	[LEM: 187]
Qui no plora, no mama.	[LEM: 189]
Qui no s'arrisca, no passa la mar.	[LEM: 62]
Qui no treballa quan és pollí, treballa quan és rossí.	[LEM: 115]
Qui no vulgui ballar que no vagi al ball.	[P: II, 4681]
Qui no vulgui pols que no vagi a l'era.	[LEM: 140]
Qui oli remena, les mans se n'unta.	[LEM: 189]
Qui peix vol menjar la roba s'ha de mullar.	[P: VII, 1232]
Qui vulgui peix, que es mulli el cul.	[LEM: 159]
Sempre val més rodejar que en aigua ofegar.	[F: A 518]
Tal faràs, tal trobaràs.	[LEM: 176]
Tot ballant, se n'aprèn.	[P: II, 4725]
<hr/>	
Una ànima sola no canta ni plora.	[F: A, 1536]
Una cosa és predicar i l'altra donar blat.	[LEM: 143]
Un gra no fa graner, però ajuda.	[P: VIII, 2101]
Vols [és]ser gran? Fes-te petit.	[LEM: 181]

Adaptabilitat

Abans boig amb tots que assenyat a soles.	[B: 24]
Allà a on aniràs faràs com veuràs.	[F: A, 1375]
Altres temps, altres costums.	[P: II, 5090]
A mal temps bona cara.	[P: I, 1046]
A nou mal remei nou.	[P: VI, 975]
Cada ball vol la seva música.	[P: II, 4399]
La fam fa dolç el vinagre.	[P: VII, 677]
Pa dur no fa mal a ningú.	[P: VI, 1360]

Adulació

Qui m'ha lloat més que no calia, o m'ha enganyat o enganyar-me volia,	[LEM: 177]
Qui t'alaba, te la clava.	[F: A, 624]
Qui t'adula, et necessita.	[F: A, 152]

Afinitat (Costum / Família / Hàbit / Tradició)

A cada ocellet li agrada el seu niuet.	[LEM: 34]
Boig amb boig, sempre s'avenen.	[LEM: 190]
Boig bogeja i coix coixeja.	[P: VI, 496]
Cada olleta té la seva tapadoreta.	[S&C: 11]

Cada ovella amb sa (o amb la seva) parella.	[P: XI, 757]
De nit tots els gats són negres.	[S&C: 250]
Digue'm amb qui vas i et diré el que seràs.	[LEM: 48]
El mariner a la mar, el pagès a la terra i el soldat a la guerra.	[LEM: 159]
El morter sempre fa pudor d'all	[LEM: 16]
El que els ulls no vuen, el cor no en dol.	[LEM: 197]
Lluny dels ulls, lluny del cor.	[P: III, 1441]
Lluny dels ulls, prop del cor.	[LEM: 33]
Lluny dels ulls, [a] prop del cor.	[P: III, 1440]
Mai no s'ajunten si no s'assemblen.	[P: IV, 600]
Menjant i bevent se fan les amistats.	[F: A 1131]
No deixis l'amic vell, que el nou no serà com ell.	[LEM: 48]
Per Nadal, cada ovella al seu corral.	[LEM: 42]
On hi ha l'amor, hi ha els ulls.	[P: IV.693]
Qui bé lliga, bé deslliga.	[LEM: 186]
Qui camina mal camí no fa bon pas a la fi.	[S&C: 771]
Qui fa un cove, fa un cistell.	[LEM: 62]
Qui mal no fa, mal no pensa.	[LEM: 193]
Qui no aprofita el poc, no aprofita el molt.	[F: A, 1869]
Qui pren un coix per company, coixeja ja al cap de l'any.	[LEM: 47]
Qui va amb un coix al cap de l'any ho és tant com ell.	[P: VI, 880]
Sap més un boig a casa seva que un savi a la dels altres.	[LEM: 43]
Tal amo, tal criat.	[F: A, 1171]
Tal pare, tal fill.	[S&C: 257]
Tots els antanyys són millors que els enguanys.	[F: A, 1576]
Ulls que no en veuen, cor que no en dol.	[LEM: 197]
Ulls que no hi veuen, cor que no hi sent.	[P: III, 1687]
Ulls que no veuen, cor que no dol.	[P: III, 1687]
Un abisme crida un altre abisme.	[F: A, 29]
Val més [un] boig conegut que [un] savi per conèixer.	[P: VI, 948]

Ajut / Auxili

Una ànima sola no canta ni plora.	[F: A, 1536]
Una cosa és predicar i l'altra donar blat.	[LEM: 143]

Ambició

A gran pujada, gran baixada.	[S&C: 28]
La fortuna és dels atrevits.	[S&C: 40]
Moltes coses començades, altres tantes no acabades.	[LEM: 57]
No vulgues mai apuntar a on no pots arribar.	[F: A, 1876]
Qui molt embrassa, poc estreny.	[LEM: 61]
Qui molt vol fer, no fa res.	[LEM: 56]
Qui tot ho vol, tot ho perd.	[LEM: 56]

Amistat

Amic d'en Pere, amic d'en Bernat, però més amic de la veritat.	[F: A, 960]
Amic de tots, amic de ningú, tot és u.	[F: A, 961]
Com més amics, més clars.	[F: A, 988]
El no conversar desfà les amistats.	[F: A, 1130]
Els amics se coneixen en la desgràcia.	[F: A, 1032]
Entre amics, tot és de tots.	[F: A, 1004]
Menjant i bevent se fan les amistats.	[F: A, 1131]
No deixis l'amic vell, que el nou no serà com ell.	[LEM: 48]
Qui troba ver amic troba tresor.	[P: IV, 1292]

Amor

Allà on és l'amor, el treball no és sentit.	[F: A, 1180]
Amor amb amor se paga.	[F: A, 1182]
Amors, dolors i diners no poden estar secrets.	[F: A, 1220]
Casa, la mia, per pobra que sia.	[P: V, 637]
D'amor i aigua fresca, ningú no en viu.	[F: A, 1236]
L'amor és cec.	[F: A, 1261]
L'amor fa perdre el seny.	[F: A, 1270]
Mans fredes, cor calent.	[P: III, 1450]
Més pot amor que rigor.	[F: A, 1312]
No hi ha amor sense dolor.	[F: A, 1316]
On hi ha l'amor, hi ha els ulls.	[P: IV.693]
Qui bé estima, bé castiga.	[LEM: 41]
Qui estima, defectes no mira.	[P: IV, 810]
Qui pateix per amor, no sent dolor.	[F: A, 1316]

Aparença

Agafa (o Cria) fama i posa't a jeure.	[P: IX, 40]
De nit tots els gats són negres.	[S&C: 250]
No diguis tot el que sents, ni ensenyis tot el que tens.	[LEM: 181]
No és or tot el que lluu.	[S&C: 606]
Vols mentir? Digues el que sents a dir.	[LEM: 181]

Aprentatge / Educació

A ensenyar aprenents i a domar cavalls no hi ha cap ganància.	[F: A, 1856]
Ço que no s'ha prou bé après, mai no pot ésser massa repetit.	[F: A, 1854]
Crieu corbs i us trauran els ulls.	[P: XI, 514]
Discorre més un afamat que cent lletrats.	[F: A, 171]
Fent i desfent, n'aprèn l'aprenent.	[F: A, 1861]
Per a aprendre cal entendre.	[F: A, 1855]
Per a saber parlar, cal aprendre de callar.	[LEM: 181]
Per a saber s'ha de cremar oli.	[LEM: 176]
Qui fa un cove, fa un cistell.	[LEM: 62]
Sembra vents i colliràs tempestats.	[LEM: 63]
Si als fills no vas adreçant, ells t'adreçaran.	[LEM: 39]
Si t'has vençut a tu, no et vencerà ningú.	[LEM: 181]
Tot ballant, se n'aprèn.	[P: II, 4725]
Vols ésser gran? Fes-te petit.	[LEM: 181]

Assoliment / Coronament

Estirant els fils, se'n treu l'entrallat.	[P: XIII, 934]
Fa més el que vol que no el que pot.	[S&C: 534]
Tot consisteix en un bon acabar.	[F: A, 109]
Val més tard que mai.	[S&C: 567]

Atenció / Desatenció

Brams d'ase no arriben (o no pugen) al cel.	[P: XI, 123]
---	--------------

Avarícia / Cobdícia

A gran pujada, gran baixada.	[S&C: 28]
Massa fruit trenca la branca.	[LEM: 139]
No diguis tot el que sents, ni ensenyis tot el que tens.	[LEM: 181]
No vulgues mai apuntar a on no pots arribar.	[F: A, 1876]
Pescar en aigua tèrbola.	[F: A, 496]
Qui molt abarca poc apreta.	[F: A, 6]

Qui tot ho vol, tot ho perd.	[LEM: 56]
Casa / Llar	
A cada ocellet li agrada el seu niuet.	[LEM: 34]
Casa, la mia, per pobra que sia.	[P: V, 637]
Per Nadal, cada ovella al seu corral.	[LEM: 42]
Ceguesa / Sordesa	
No hi ha pitjor sord que el que no vol oir.	[LEM: 184]
Certesa / Incertesa	
Val més [un] boig conegut que [un] savi per conèixer.	[P: VI, 948]
Cobejança / Desig	
Si no t'agrada, no li facis albada.	[F: A, 649]
Si no t'agrada, no t'hi casis.	[F: A, 243]
Tira més un pèl de dona que cent mules.	[LEM: 30]
Tot animal sap deixar el lloc a on no pot campar.	[F: A, 1552]
Companyia	
Digue'm amb qui vas i et diré el que seràs.	[LEM: 48]
Compassió / Crueltat	
Arbre mort, tothom l'estella.	[P: XIII, 1119]
Compliment / Incompliment	
De bones intencions, l'infern n'és ple.	[P: IX, 1382]
Confiança / Desconfiança	
No et fiïs d'aigua [mansa] que no corre ni de gat que no miola.	[P: IX, 642]
Conformitat / Disconformitat	
Qui calla, atorga.	[LEM: 190]
Conseqüència	
A cada ocellet li agrada el seu niuet.	[LEM: 34]
A gran pujada, gran baixada.	[S&C: 28]
A la taula d'en Bernat, qui no hi és no hi és comptat.	[LEM: 16]
Amic de tots, amic de ningú, tot és u.	[F: A, 961]
Amors, dolors i diners no poden estar secrets.	[F: A, 1220]
A nou mal remei nou.	[P: VI, 975]
Any de neu, any de Déu.	[F: A, 1663]
A on van les abelles? A la mel.	[F: A, 19]
Arbre mort, tothom l'estella.	[P: XIII, 1119]
Barba ben remullada, barba mig afaitada.	[LEM: 184]
Béns mal adquirits a ningú fan profit.	[P: X, 80]
Boig amb boig, sempre s'avenen.	[LEM: 190]
Cada olleta té la seva tapadoretta.	[S&C: 11]
Càrrega a gust, no pesa.	[LEM: 179]
Casa de dues portes, fa de mal guardar.	[LEM: 44]
Casa de molts amos, casa de ningú.	[LEM: 62]
Ço que no s'ha prou bé après, mai no pot ésser massa repetit.	[F: A, 1854]
Com més aire, més pols.	[F: A, 558]
Com més mar, més vela.	[LEM: 157]
Creixen els infants i creixen els treballs.	[LEM: 40]

Crieu corbs i us trauran els ulls.	[P: XI, 514]
D'aigua passada molí no en mou.	[S&C: 78]
D'amor i aigua fresca, ningú no en viu.	[F: A, 1236]
De dilluns a diumenge, qui no fa feina no menja.	[P: II, 138]
De poca brasa neix gran foc.	[P: V, 729]
Digue'm amb qui vas i et diré el que seràs.	[LEM: 48]
D'on no hi ha no en pot rajar.	[LEM: 54]
Dues mans per treballar i una boca per menjar.	[LEM: 57]
El bon aliment fa bon enteniment.	[F: A, 775]
El bon amo fa el bon mosso.	[F: A, 1150]
El ferro, quan és calent, es doblega fàcilment.	[P: XIII, 913]
El mariner a la mar, el pagès a la terra i el soldat a la guerra.	[LEM: 159]
El morter sempre fa pudor d'all	[LEM: 16]
El que els ulls no vuen, el cor no en dol.	[LEM: 197]
El que molt es vol inflar, per força ha de rebentar.	[LEM: 180]
Com sembrareu collireu.	[P: VIII, 1541]
Els mals es fan de mica en mica.	[P: VI, 611]
Estirant els fils, se'n treu l'entrallat.	[P: XIII, 934]
Gat escaldat, amb aigua tèbia en té prou.	[LEM: 193]
Gota a gota el mar s'esgota.	[LEM: 160]
La fam és mala consellera.	[P: VII, 676]
L'arbre vell fa més ombra que el novell.	[LEM: 143]
L'ase de molts, el llop se'l menja.	[LEM: 115]
Lluny dels ulls, lluny del cor.	[P: III, 1441]
Lluny dels ulls, prop del cor.	[LEM; 33]
Lluny dels ulls, [a] prop del cor.	[P: III, 1440]
Mai no s'ajunten si no s'assemblen.	[P: IV, 600]
Massa fruit trenca la branca.	[LEM: 139]
Menjant i bevent se fan les amistats.	[F: A, 1131]
Moltes coses començades, altres tantes no acabades.	[LEM: 57]
<hr/>	
No hi ha amor sense dolor.	[F: A, 1316]
No s'ha de posar l'arada davant dels bous.	[F: A, 1886]
No tothom que sembla cull, però mai no cull qui no sembla.	[LEM: 138]
On hi ha l'amor, hi ha els ulls.	[P: IV.693]
Per a aprendre cal entendre.	[F: A, 1855]
Per a saber parlar, cal aprendre de callar.	[LEM: 181]
Per un punt es perd la mula.	[LEM: 119]
<hr/>	
Petita brasa crema una casa.	[P: V, 896]
Quan el gat dorm, les rates ballen.	[P: XI, 1084]
Quan fa aire és quan s'aventa.	[F: A, 570]
Quan l'aire ressona, està a punt de ploure.	[F: A, 571]
Quan som al ball hem de ballar.	[P: II, 4644]
Qui a dos amos vol servir, l'un o l'altre ha de traïr.	[P: VIII, 222]
Qui alça l'anca, perd sa banca.	[F: A, 1439]
Qui bé busca, bé troba.	[P: IX, 831]
Qui calla, atorga.	[LEM: 190]
Qui camina mal camí no fa bon pas a la fi.	[S&C: 771]
Qui dia (o dies) passa, any (o anys) empeny.	[P: II, 112]
Qui dies passa, anys empeny.	[LEM: 75]
Qui és amo, governa.	[F: A, 1163]
Qui estima, defectes no mira.	[P: IV, 810]
Qui juga amb foc es crema.	[S&C: 722]
Qui mal no fa, mal no pensa.	[LEM: 193]
Qui mal va, mal acaba.	[F: A, 1415]
Qui molt embrassa, poc estreny.	[LEM: 61]

Qui molt vol fer, no fa res.	[LEM: 56]
Qui molt xerra, algunes n'erra.	[LEM: 187]
Qui no aprofita el poc, no aprofita el molt.	[F: A, 1869]
Qui no plora, no mama.	[LEM: 189]
Qui no s'arrisca, no passa la mar.	[LEM: 62]
Qui no sembra no agavella.	[P: VIII, 1964]
Qui no té memòria ha de tenir cames.	[LEM: 184]
Qui no treballa quan és pollí, treballa quan és rossi.	[LEM: 115]
Qui no vulgui ballar que no vagi al ball.	[P: II, 4681]
Qui no vulgui pols que no vagi a l'era.	[LEM: 140]
Qui oli remena, les mans se n'unta.	[LEM: 189]
Qui pren un coix per company, coixeja ja al cap de l'any.	[LEM: 47]
Qui sembra alls, no cull murtes.	[F: A, 792]
Qui té mal cerca remei.	[P: VI, 870]
Qui tot ho vol, tot ho perd.	[LEM: 56]
Qui va amb un coix al cap de l'any ho és tant com ell.	[P: VI, 880]
Qui peix vol menjar la roba s'ha de mullar.	[P: VII, 1232]
Qui vulgui peix, que es mulli el cul.	[LEM: 159]
Regla i mesura tot ho cura.	[P: VI, 1441]
Sarna amb gust no pica.	[P: VI, 897]
Sembra vents i colliràs tempestats.	[LEM: 63]
Sense aire no es pot aventar.	[F: A, 572]
Sense fonaments no es fan les cases.	[LEM: 44]
Si no t'agrada, no li facis albada.	[F: A, 649]
Tal amo, tal criat.	[F: A, 1171]
Tal faràs, tal trobaràs.	[LEM: 176]
Tal la vida, tal la mort.	[P: VI, 98]
Tant va el càntir a la font que ve que es trenca.	[P: XIII, 1066]
Tot el bo costa.	[P: XIII, 1422]
Ulls que no en veuen, cor que no en dol.	[LEM: 197]
Ulls que no hi veuen, cor que no hi sent.	[P: III, 1687]
Ulls que no veuen, cor que no dol.	[P: III, 1687]
Un abisme crida un altre abisme.	[F: A, 29]
Un cop fet, ja està fet.	[S&C: 39]
Constància / Perseverança	
A poc a poc se va lluny.	[F: A, 1383]
De mica en mica s'omple la pica.	[LEM: 59]
Els mals es fan de mica en mica.	[P: VI, 611]
Fortuna amunt, un a un; fortuna avall, devessall.	[LEM: 182]
Gota a gota el mar s'esgota.	[LEM: 160]
Molts amens arriben al cel.	[F: A, 928]
Petita brasa crema una casa.	[P: V, 896]
Pluja menuda, a la terra ajuda, i bon ruixat, la terra bat.	[LEM: 148]
Poca ajuda fa gran bé.	[F: A, 593]
Poquet a poquet, va l'aigua al canyet.	[F: A, 499]
Qui bé busca, bé troba.	[P: IX, 831]
Qui camina mal camí no fa bon pas a la fi.	[S&C: 771]
Qui dia (o dies) passa, any (o anys) empeny.	[P: II, 112]
Qui dies passa, anys empeny.	[LEM: 75]
Tant l'aigua a la pedra bat que hi fa forat.	[A 526, F]
Tant va el càntir a la font que ve que es trenca.	[P: XIII, 1066]
Tot ballant, se n'aprèn.	[P: II, 4725]
Un gra no fa graner, però ajuda.	[P: VIII, 2101]

Continuïtat / Mudança

Allò que és de mena, mai no s'esmena.	[S&C: 509]
Altres temps, altres costums.	[P: II, 5090]
Any nou, vida nova.	[P: II, 5009]
Arbre mort, tothom l'estella.	[P: XIII, 1119]
Després d'una tempesta (o del temporal) ve una bonança.	[P: I, 1170]
Fortuna amunt, un a un; fortuna avall, devessall.	[LEM: 182]
No hi ha alegria sense dol.	[F: A, 748]
Quan l'alegria és a la sala, la tristor puja l'escala.	[F: A, 749]
Qui alça l'anca, perd sa banca.	[F: A, 1439]
Tal pare, tal fill.	[S&C: 257]
Val més [un] boig conegut que [un] savi per conèixer.	[P: VI, 948]
Vés-te'n, Anton, que el que es queda ja es compon.	[F: A, 1610]

Decisió

Abans de dir que sí, pregunta-ho al coixí.	[LEM: 22]
A grans mals, grans remeis.	[P: VI, 964]
A nou mal remei nou.	[P: VI, 975]
L'home proposa i Déu disposa.	[P: III, 975]
Qui no s'arrisca, no passa la mar.	[LEM: 62]

Destí

Qui no s'ha de morir, l'aigua el cura.	[F: A, 508]
--	-------------

Deure

Abans és l'obligació que la devoció.	[P: VIII, 4]
Paraula donada, paraula sagrada.	[P: IX, 707]
Paraules volen i escrits canten.	[P: IX, 713]
Prometença és més de mig deute.	[P: IX, 785]

Diligència / Peresa

A bon entenedor, poques paraules.	[S&C: 2]
A grans mals, grans remeis.	[P: VI, 964]
Aida't i t'aidaré.	[F: A, 300]
Ajuda a qui ajudar-s'hi ha.	[F: A, 595]
Ajuda'm i jo t'ajudaré.	[F: A, 596]
Ajuda't i t'ajudaré.	[F: A, 598]
Ajuda't, que ajudat seràs.	[F: A, 594]
Amo que té mossos i no els veu, se fa pobre i no s'ho creu.	[F: A, 1139]
Barba ben remullada, barba mig afaitada.	[LEM: 184]
Cada qual s'ajuda així com pot.	[F: A, 599]
Deixa't d'aixetes, ves a la font.	[F: A, 585]
De mica en mica s'omple la pica.	[LEM: 59]
Déu ens dona bones mans, però no ens llaura la terra.	[LEM: 143]
És al matí quan s'agafa el peix.	[LEM: 157]
Feina feta no fa destorb.	
Guineu que dorm no menja gallina.	[LEM: 134]
Les abelles no coneixen son amo.	[F: A, 24]
Llaura fondo, posa fems i deixa córrer el temps.	[LEM: 142]
No deixis per a demà el que puguis fer avui.	[LEM: 143]
Obra començada, mig acabada.	[LEM: 53]
Per a aprendre cal entendre.	[F: A, 1855]
Per un punt es perd la mula.	[LEM: 119]
Prest és dit el que és ben dit.	[LEM: 178]
Quan passi l'anyell, tira-li el mantell.	[F: A, 1815]

Qui matina fa farina.	[P: VIII, 967]
Qui no aprofita el poc, no aprofita el molt.	[F: A, 1869]
Qui té mal cerca remei.	[P: VI, 870]
Qui vulga beure aigua fresca, ha d'anar a la font mateixa.	[F: A, 511]
Qui vulgui peix, que es mulli el cul.	[LEM: 159]
Una cosa és predicar i l'altra donar blat.	[LEM: 143]
Un gra no fa graner, però ajuda.	[P: VIII, 2101]
Disputa	
Quan un no vol, dos no es barallen.	[P: IV, 1365]
Dissimulació / Engany	
Fer com l'abella, qui porta la mel en la boca i el fibló en la cua.	[F: A, 22]
Qui es burla del burro, aquell el compra.	[LEM: 118]
Qui mal diu de l'ase, comprar-lo vol.	[LEM: 114]
Qui m'ha lloat més que no calia, o m'ha enganyat o enganyar-me volia,	[LEM: 177]
Diversitat	
A casa del ferrer, ganivet de fusta.	[P: VIII, 2189]
A tot arreu se'n fan, de bolets, quan plou.	[P: I, 897]
Tants caps, tants barrets.	[LEM: 190]
Error	
Al millor pescador, li escapa una anguila.	[P: VIII, 448]
Quan una porta es tanca, se n'obre una altra.	[P: V, 906]
Qui molt xerra, algunes n'erra.	[LEM: 187]
Tot bon cavall ensopega.	[P: XI, 469]
<hr/>	
Escalfor / Fredor	
Mans fredes, cor calent.	[P: III, 1450]
Escrit	
Paraules volen i escrits canten.	[P: IX, 713]
Esforç / Felicitat / Lluita / Patiment	
A carn dura, dent aguda.	[P: VII, 6]
A falta de pa bones són coques.	[P: VII, 8]
Agafa (o Cria) fama i posa't a jeure.	[P: IX, 40]
A grans mals, grans remeis.	[P: VI, 964]
A ensenyar aprenents i a domar cavalls no hi ha cap ganància.	[F: A, 1856]
A pa dur, dent agut.	[P: VII, 24]
Aprèn de callar i sabràs molt de parlar.	[P: IX, 81]
Càrrega a gust, no pesa.	[LEM: 179]
Casa de dues portes, fa de mal guardar.	[LEM: 44]
Creixen els infants i creixen els treballs.	[LEM: 40]
De què seràs coronat si no tens adversitat?	[F: A, 155]
Déu ens dona bones mans, però no ens llaura la terra.	[LEM: 143]
El dels altres fa de bon donar.	[F: A, 873]
El que poc costa, poc dol.	[LEM: 178]
Fortuna amunt, un a un; fortuna avall, devessall.	[LEM: 182]
Guineu que dorm no menja gallina.	[LEM: 134]
Pa dur no fa mal a ningú.	[P: VI, 1360]
No és lo mateix predicar que donar almoïna.	[F: A, 828]
No hi ha mal que per bé no vingui.	[P: VI, 795]
No hi ha tall sense treball.	[P: VII, 915]

No ser tot bufar i fer ampolles.	[F: A, 1353]
No tothom que sembra cull, però mai no cull qui no sembra.	[LEM: 138]
Obra començada, mig acabada.	[LEM: 53]
Per a saber parlar, cal aprendre de callar.	[LEM: 181]
Per a saber s'ha de cremar oli.	[LEM: 176]
Qui a dos amos vol servir, l'un o l'altre ha de trair.	[P: VIII, 222]
Qui bé estima, bé castiga.	[LEM: 41]
Qui matina fa farina.	[P: VIII, 967]
Qui no aprofita el poc, no aprofita el molt.	[F: A, 1869]
Qui no plora, no mama.	[LEM: 189]
Qui no sembra no agavella.	[P: VIII, 1964]
Qui no té memòria ha de tenir cames.	[LEM: 184]
Qui pateix per amor, no sent dolor.	[F: A, 1316]
Qui peix vol menjar la roba s'ha de mullar.	[P: VII, 1232]
Qui vulgui peix, que es mulli el cul.	[LEM: 159]
Si t'has vençut a tu, no et vencerà ningú.	[LEM: 181]
Tot ballant, se n'aprèn.	[P: II, 4725]
<hr/>	
Tot el bo costa.	[P: XIII, 1422]
Vols ésser gran? Fes-te petit.	[LEM: 181]

Esperança

Després d'una tempesta (o del temporal) ve una bonança.	[P: I, 1170]
Déu tanca una porta i n'obre una altra.	[P: IX, 1305]
Quan una porta es tanca, se n'obre una altra.	[P: V, 906]

Estalvi

A casa del ferrer, ganivet de fusta.	[P: VIII, 2189]
Gota a gota el mar s'esgota.	[LEM: 160]

Experiència

El diable sap més per vell que per diable.	[P: IX, 1429]
Gat escaldat, amb aigua tèbia en té prou.	[LEM: 193]
L'arbre vell fa més ombra que el novell.	[LEM: 143]

Facilitat / Dificultat

A carn dura, dent aguda.	[P: VII, 6]
A falta de pa bones són coques.	[P: VII, 8]
A pa dur, dent agut.	[P: VII, 24]
Hom no pensa en santa Bàrbara sinó quan trona.	[P: XIII, 417]
Quan una porta es tanca, se n'obre una altra.	[P: V, 906]

Fidelitat

En absència del senyor es coneix el servidor.	[F: A, 83]
---	------------

Força

Val més enginy que força.	P: IX, 1204]
---------------------------	--------------

Generositat

Aigua fresca i bona cara val gran vianda.	[F: A, 356]
Quan plou, plou per tothom.	[LEM: 148]
Qui mal no fa, mal no pensa.	[LEM: 193]

Grat / Desgrat

A cavall donat, no li mires el pèl.	[P: XI, 13]
Càrrega a gust, no pesa.	[LEM: 179]

Qui a dos amos vol servir, l'un o l'altre ha de trair. [P: VIII, 222]
Sarna amb gust no pica. [P: VI, 897]

Gratitud / Ingratitud

Acabats els trons, adéu Santa Bàrbara. [P: XIII, 50]

Habilitat / Enginy

A l'enemic que fuig, fes-li el pont de plata. [P: IV, 1320]
A pa dur, dent agut. [P: VII, 24]
Discorre més un afamat que cent lletrats. [F: A, 171]
Més val aptesa que fortaleza. [F: A, 1879]
Saber nedar entre dues aigües. [F: A, 512]
Val més enginy que força. [P: IX, 1204]

Hipocresia / Innocència

Fer com l'abella, qui porta la mel en la boca i el fibló en la cua. [F: A, 22]
Infants i orats diuen les veritats. [LEM: 40]
Qui t'alaba, te la clava. [F: A, 624]
Una cosa és predicar i l'altra donar blat. [LEM: 143]

Humilitat / Vanitat

El que molt es vol inflar, per força ha de rebentar. [LEM: 180]
Qui molt s'alça, molt s'abaixa. [F: A, 698]
Vols ésser gran? Fes-te petit. [LEM: 181]

Identitat

Casa, la mia, per pobra que sia. [P: V, 637]

Intel·ligència

A bon entenedor, poques paraules. [S&C: 2]

Intenció

De bones intencions, l'infern n'és ple. [P: IX, 1382]
L'home proposa i Déu disposa. [P: III, 975]

Interès / Desinterès

Abans boig amb tots que assenyat a soles. [B: 24]
A boca tancada no hi entren mosques. [S&C: 372]
A cavall donat, no li mires el pèl. [P: XI, 13]
A ensenyar aprenents i a domar cavalls no hi ha cap ganància. [F: A, 1856]
Cadascú tira l'aigua al seu molí i deixa en sec el del veí. [F: A, 399]
Del mal el menys. [P: VI, 522]
La carn que no es cou per a tu, deixa-la cremar. [S&C: 80]
L'almoïna, quan la faràs, no miris a qui la fas. [F: A, 825]
Més val un dolent ajust que el millor plet. [F: A, 602]
Qui t'adula, et necessita. [F: A, 152]
Val més tard que mai. [S&C: 567]

Mal menor

Del mal el menys. [P: VI, 522]
Val més tard que mai. [S&C: 567]

Memòria / Oblit

Acabats els trons, adéu Santa Bàrbara. [P: XIII, 50]
El mort a la terra i el viu a la guerra. [S&C: 347]

Vés-te'n, Anton, que el que es queda ja es compon. [F: A, 1610]

Necessitat

Discorre més un afamat que cent lletrats. [F: A, 171]
La carn que no es cou per a tu, deixa-la cremar. [S&C: 80]
La fam és mala consellera. [P: VII, 676]
La fam fa dolç el vinagre. [P: VII, 677]
Qui t'adula, et necessita. [F: A, 152]

Oportunitat

Aigua de maig, pa per tot l'any. [P: II, 2150]
A la taula d'en Bernat, qui no hi és no hi és comptat. [LEM: 16]
A l'església per a orar, a la plaça per a tractar. [LEM: 54]
Any de neu, any de Déu. [F: A, 1663]
D'aigua passada molí no en mou. [S&C: 78]
Déu tanca una porta i n'obre una altra. [P: IX, 1305]
El ferro, quan és calent, es doblega fàcilment. [P: XIII, 913]
El que els ulls no vuen, el cor no en dol. [LEM: 197]
Hivern de gelades, collita assegurada. [S&C: 119]
Lluny dels ulls, lluny del cor. [P: III, 1441]
Lluny dels ulls, prop del cor. [LEM: 33]
Lluny dels ulls, [a] prop del cor. [P: III, 1440]
On hi ha l'amor, hi ha els ulls. [P: IV.693]
Quan el gat dorm, les rates ballen. [P: XI, 1084]
Quan fa aire, és quan s'aventa. [F: A, 570]
Quan una porta es tanca, se n'obre una altra. [P: V, 906]
Qui alça l'anca, perd sa banca. [F: A, 1439]
Qui fa un cove, fa un cistell. [LEM: 62]
Qui no s'ha de morir, l'aigua el cura. [F: A, 508]
Qui oli remena, les mans se n'unta. [LEM: 189]
Si hi ha maror, peix en abundor. [P: VIII, 885]
Tant va el càntir a la font que ve que es trenca. [P: XIII, 1066]
Ulls que no en veuen, cor que no en dol. [LEM: 197]
Ulls que no hi veuen, cor que no hi sent. [P: III, 1687]
Ulls que no veuen, cor que no dol. [P: III, 1687]

Ordre / Jerarquia

Quan el gat dorm, les rates ballen. [P: XI, 1084]

Paciència / Impaciència

Amb temps i palla maduren les nespres. [P: II, 5091]
A poc a poc se va lluny. [F: A, 1383]
D'un gran mal en surt un gran bé. [P: VI, 513]
Llaura fondo, posa fems i deixa córrer el temps. [LEM: 142]
No hi ha pitjor sord que el qui no vol sentir. [P: VI, 799]
Per manso que sigui el gos, si el trepitgen és rabiós. [LEM: 133]
Una flor no fa primavera. [P: II, 4747]

Paraula

Del dit al fet hi ha un gran tret. [P: IX, 162]
Paraules volen i escrits canten. [P: IX, 713]

Participació

Qui no vulgui ballar que no vagi al ball. [P: II, 4681]
Qui no vulgui pols que no vagi a l'era. [LEM: 140]

Pas del temps

El diable sap més per vell que per diable.
El temps és com la mula; no recula!

[P: IX, 1429]
[P: II, 5114]

Perill

Acabats els trons, adéu Santa Bàrbara.
Hom no pensa en santa Bàrbara sinó quan trona.
Qui juga amb foc es crema.

[P: XIII, 50]
[P: XIII, 417]
[S&C: 722]

Plaer / Dolor

Abans és l'obligació que la devoció.
No hi ha rosa (o roses) sense espines.
Qui pateix per amor, no sent dolor.
Tot el bo costa.
Sarna amb gust no pica.

[P: VIII, 4]
[P: XIII, 1278]
[F: A, 1316]
[P: XIII, 1422]
[P: VI, 897]

Pobresa

Casa, la mia, per pobra que sia.
Qui troba ver amic troba tresor.

[P: V, 637]
[P: IV, 1292]

Por

Com més por té el ca, més lladra.
Qui canta, els seu mal espanta.
Qui canta, els seus mals espanta.

[LEM: 134]
[P: VI, 844]
[LEM: 176]

Presència / Absència

Els absents i morts sempre són culpats.
En absència del senyor es coneix el servidor.
L'absència és parenta del desoblit.
Quan el gat dorm, les rates ballen.
Vés-te'n, Anton, que el que es queda ja es compon.

[F: A, 87]
[F: A, 83]
[F: A, 85]
[P: XI, 1084]
[F: A, 1610]

Previsió / Imprevisió

A gran pujada, gran baixada.
El morter sempre fa pudor d'all
El que no passa en un any, passa en un instant.
Home previngut val per dos (o per deu).
L'home proposa i Déu disposa.
Qui no té memòria ha de tenir cames.
Val més prevenir que guarir.

[S&C: 28]
[LEM: 16]
[LEM: 184]
[P: III, 906]
[P: III, 975]
[LEM: 184]
[P: VI, 1534]

Promesa

Acabats els trons, adéu Santa Bàrbara.
Paraula donada, paraula sagrada.
Prometença és més de mig deute.

[P: XIII, 50]
[P: IX, 707]
[P: IX, 785]

Proporció / Desproporció

A l'església per a orar, a la plaça per a tractar.
A molt aire, poca vela.
Al ruc que no vol sella, dóna-li bast.
Cada ball vol la seva música.
Com més mar, més vela.
Del dit al fet hi ha un gran tret.

[LEM: 54]
[F: A, 557]
[LEM: 117]
[P: II, 4399]
[LEM: 157]
[P: IX, 162]

El que poc costa, poc dol.	[LEM: 178]
L'arbre vell fa més ombra que el novell.	[LEM: 143]
Mai plou a gust de tothom.	[LEM: 148]
Pluja menuda, a la terra ajuda, i bon ruixat, la terra bat.	[LEM: 148]
Quan fa aire, és quan s'aventa.	[F: A, 570]
Regla i mesura tot ho cura.	[P: VI, 1441]
Segons el vent, la vela.	[LEM: 159]
Sempre s'ha de menjar segons la gana.	[P: VII, 1287]
Tal pare, tal fill.	[S&C: 257]
Una flor no fa primavera.	[P: II, 4747]
Veure una palla en els ulls dels altres i no veure la biga en els seus.	[S&C: 872]

Prudència

Abans de dir que sí, pregunta-ho al coixí.	[LEM: 22]
A boca tancada no hi entren mosques.	[S&C: 372]
A cavall donat, no li mires el pèl.	[Tots XI, 13]
A gran pujada, gran baixada.	[S&C: 28]
A l'enemic que fuig, fes-li el pont de plata.	[P: IV, 1320]
Amb la mesura amb què mesureu, se us mesurarà.	[BM: Mc 4, 24]
Animal que no conegues, no li pegues.	[F: A, 1540]
Aprèn de callar i sabràs molt de parlar.	[P: IX, 81]
Brams d'ase no arriben (o no puguen) al cel.	[P: XI, 123]
En tot s'ha de pagar l'aprenentatge.	[F: A, 1862]
Gat escaldat, amb aigua tèbia en té prou.	[LEM: 193]
Home previngut val per dos (o per deu).	[P: III, 906]
No deixis l'amic vell, que el nou no serà com ell.	[LEM: 48]
No diguis ase a ningú que no ho sigui més que tu.	[LEM: 116]
No diguis tot el que sents, ni ensenyis tot el que tens.	[LEM: 181]
No és or tot el que lluu.	[S&C: 606]
No es pot dir blat que no sigui al sac i encara ben lligat.	[LEM: 138]
No vulgues mai apuntar a on no pots arribar.	[F: A, 1876]
Per a saber parlar, cal aprendre de callar.	[LEM: 181]
Per la boca mor el peix.	[P: III, 1526]
Prometença és més de mig deute.	[P: IX, 785]
Qui no s'arrisca, no passa la mar.	[LEM: 62]
Sempre val més rodejar que en aigua ofegar.	[F: A, 518]
Si la dona et mana que et tiris del terrat, fes que no sigui enlairat.	[LEM: 33]
Si vols ésser mariner, no et venguis per això el terror.	[LEM: 154]
Tot animal sap deixar el lloc a on no pot campar.	[F: A, 1552]
Una flor no fa primavera.	[P: II, 4747]
Val més [un] boig conegut que [un] savi per conèixer.	[P: VI, 948]
Vols mentir? Digues el que sents a dir.	[LEM: 181]

Qualitat

Val més poc i bo, que molt i dolent.	[P: IX, 1221]
--------------------------------------	---------------

Quantitat

Val més poc i bo, que molt i dolent.	[P: IX, 1221]
--------------------------------------	---------------

Reciprocitat

Amb la mesura amb què mesureu, se us mesurarà.	[BM: Mc 4, 24]
Amor amb amor se paga.	[F: A, 1182]
Boig amb boig, sempre s'avenen.	[LEM: 190]
Cada olleta té la seva tapadoretta.	[S&C: 11]
Cada ovella amb sa (o amb la seva) parella.	[P: XI, 757]

Creixen els infants i creixen els treballs.	[LEM: 40]
El que els ulls no vuen, el cor no en dol.	[LEM: 197]
Lluny dels ulls, lluny del cor.	[P: III, 1441]
Lluny dels ulls, prop del cor.	[LEM: 33]
Lluny dels ulls, [a] prop del cor.	[P: III, 1440]
Mai no s'ajunten si no s'assemblen.	[P: IV, 600]
On hi ha l'amor, hi ha els ulls.	[P: IV.693]
Qui a l'altar serveix, d'ell ha de viure.	[F: A, 865]
<hr/>	
Tal amo, tal criat.	[F: A, 1171]
Tal faràs, tal trobaràs.	[LEM: 176]
Tants caps, tants barrets.	[LEM: 190]
Ulls que no en veuen, cor que no en dol.	[LEM: 197]
Ulls que no hi veuen, cor que no hi sent.	[P: III, 1687]
Ulls que no veuen, cor que no dol.	[P: III, 1687]
Remei	
Hom no pensa en santa Bàrbara sinó quan trona.	[P: XIII, 417]
Val més prevenir que guarir.	[P: VI, 1534]
Saviesa	
A nou mal remei nou.	[P: VI, 975]
Els adagis són evangelis breus.	[F: A, 131]
No hi ha pitjor abat que el qui monjo és estat.	[F: A, 12]
No saber l'A, B, C.	[F: A, 3]
No hi ha pitjor sord que el que no vol oir.	[LEM: 184]
No hi ha pitjor sord que el qui no vol sentir.	[P: VI, 799]
Per a saber parlar, cal aprendre de callar.	[LEM: 181]
Prest és dit el que és ben dit.	[LEM: 178]
Qui no escolta la raó, escolta el bastó.	[LEM: 180]
Tot animal sap deixar el lloc a on no pot campar.	[F: A, 1552]
Serenor / Ira	
Quan un no vol, dos no es barallen.	[P: IV, 1365]
Silenci	
Qui calla, atorga.	[LEM: 190]
Sort / Dissort	
A mal temps bona cara.	[P: I, 1046]
Arbre mort, tothom l'estella.	[P: XIII, 1119]
D'un gran mal en surt un gran bé.	[P: VI, 513]
El que viu d'esperances, mor dejú.	[LEM: 179]
Quan és bona, mai ve sola.	[F: A, 29]
Qui ho acerta ho endevina.	[F: A, 115]
Un abisme crida un altre abisme.	[F: A, 29]
Sostenibilitat	
Allò que és de mena, mai no s'esmena.	[S&C: 509]
Béns mal adquirits a ningú fan profit.	[P: X, 80]
La carn que no es cou per a tu, deixa-la cremar.	[S&C: 80]
Val més prevenir que guarir.	[P: VI, 1534]
Tolerància / Intolerància	
Mai plou a gust de tothom.	[LEM: 148]
No es pot dir mai d'aquesta aigua no en beuré.	[P: VII, 1730]

Quan plou, plou per tothom.	[LEM: 148]
Quan un no vol, dos no es barallen.	[P: IV, 1365]
Qui estima, defectes no mira.	[P: IV, 810]
Tants caps, tants barrets.	[LEM: 190]
Veure una palla en els ulls dels altres i no veure la biga en els seus.	[S&C: 872]

Tracte

Abans boig amb tots que assenyat a soles.	[B: 24]
Abans de dir que sí, pregunta-ho al coixí.	[LEM: 22]
A cada ocellet li agrada el seu niuet.	[LEM: 34]
A cavall donat, no li mires el pèl.	[Tots XI, 13]
Aida't i t'ajudaré.	[F: A, 300]
Ajuda a qui ajudar-s'hi ha.	[F: A, 595]
Ajuda'm i jo t'ajudaré.	[F: A, 596]
Ajuda't i t'ajudaré.	[F: A, 598]
Ajuda't, que ajudat seràs.	[F: A, 594]
A l'església per a orar, a la plaça per a tractar.	[LEM: 54]
Allà a on aniràs faràs com veuràs.	[F: A, 1375]
Al ruc que no vol sella, dóna-li bast.	[LEM: 117]
Amb la mesura amb què mesureu, se us mesurarà.	[BM: Mc 4, 24]
Amic d'en Pere, amic d'en Bernat, però més amic de la veritat.	[F: A, 960]
Amic de tots, amic de ningú, tot és u.	[F: A, 961]
Amor amb amor se paga.	[F: A, 1182]
Animal que no conegues, no li pegues.	[F: A, 1540]
A on vages, segons veges fer, faces.	[F: A, 1372]
Brams d'ase no arriben (o no pugem) al cel.	[P: XI, 123]
Cada ovella amb sa (o amb la seva) parella.	[P: XI, 757]
Com més amics, més clars.	[F: A, 988]
El que molt es vol inflar, per força ha de rebentar.	[LEM: 180]
Com sembrareu collireu.	[P: VIII, 1541]
Fer com l'abella, qui porta la mel en la boca i el fibló en la cua.	[F: A, 22]
Infants i orats diuen les veritats.	[LEM: 40]
L'almoïna, quan la faràs, no miris a qui la fas.	[F: A, 825]
Menjant i bevent se fan les amistats.	[F: A, 1131]
Més pot amor que rigor.	[F: A, 1312]
No deixis l'amic vell, que el nou no serà com ell.	[LEM: 48]
No diguis ase a ningú que no ho sigui més que tu.	[LEM: 116]
No diguis tot el que sents, ni ensenyis tot el que tens.	[LEM: 181]
No és lo mateix predicar que donar almoïna.	[F: A, 828]
No es pot dir blat que no sigui al sac i encara ben lligat.	[LEM: 138]
No es pot dir mai d'aquesta aigua no en beuré.	[P: VII, 1730]
No vulgues mai apuntar a on no pots arribar.	[F: A, 1876]
Per la boca mor el peix.	[P: III, 1526]
Per on aniràs, faràs com veuràs.	[F: A, 1407]
Prometença és més de mig deute.	[P: IX, 785]
Quan un no vol, dos no es barallen.	[P: IV, 1365]
Qui a dos amos vol servir, l'un o l'altre ha de traïr.	[P: VIII, 222]
Qui calla, atorga.	[LEM: 190]
Qui mal no fa, mal no pensa.	[LEM: 193]
Qui molt s'alça, molt s'abaixa.	[F: A, 698]
Qui no escolta la raó, escolta el bastó.	[LEM: 180]
Qui no vulgui ballar que no vagi al ball.	[P: II, 4681]
Qui no vulgui pols que no vagi a l'era.	[LEM: 140]
Qui pren un coix per company, coixeja ja al cap de l'any.	[LEM: 47]
Qui t'alaba, te la clava.	[F: A, 624]

Qui t'adula, et necessita.	[F: A, 152]
Qui va amb un coix al cap de l'any ho és tant com ell.	[P: VI, 880]
Sembra vents i colliràs tempestats.	[LEM: 63]
Se cal malfiar de les aigües posades.	[F: A, 514]
Si la dona et mana que et tiris del terrat, fes que no sigui enlairat.	[LEM: 33]
Si t'has vençut a tu, no et vencerà ningú.	[LEM: 181]
Tal faràs, tal trobaràs.	[LEM: 176]
Una cosa és predicar i l'altra donar blat.	[LEM: 143]
Val més enginy que força.	P: IX, 1204]
Vols ésser gran? Fes-te petit.	[LEM: 181]
Vols mentir? Digues el que sents a dir.	[LEM: 181]

Transparència

Com més amics, més clars.	[F: A, 988]
Infants i orats diuen les veritats.	[LEM: 40]

Universalitat

A tot arreu se'n fan, de bolets, quan plou.	[P: I, 897]
Tot bon cavall ensopega.	[P: XI, 469]

Utilitat / Inutilitat (Benefici / Profit)

Aigua de maig, pa per tot l'any.	[P: II, 2150]
A l'enemic que fuig, fes-li el pont de plata.	[P: IV, 1320]
A ensenyar aprenents i a domar cavalls no hi ha cap ganància.	[F: A, 1856]
Any de neu, any de Déu.	[F: A, 1663]
	[LEM: 152]
Aprèn de callar i sabràs molt de parlar.	[P: IX, 81]
Béns mal adquirits a ningú fan profit.	[P: X, 80]
Buscar una agulla en un paller.	[F: A, 280]
Fer el seu agost.	[F: A, 213]
Fortuna amunt, un a un; fortuna avall, devessall.	[LEM: 182]
Hivern de gelades, collita assegurada.	[S&C: 119]
La fortuna és dels atrevits.	[S&C: 40]
La missa de Nadal, per tot l'any val.	[LEM: 108]
L'arbre vell fa més ombra que el novell.	[LEM: 143]
Mai plou a gust de tothom.	[LEM: 148]
Més val un dolent ajust que el millor plet.	[F: A, 602]
No hi ha tall sense treball.	[P: VII, 915]
Pluja menuda, a la terra ajuda, i bon ruixat, la terra bat.	[LEM: 148]
Quan plou, plou per tothom.	[LEM: 148]
Qui molt abarca poc apreta.	[F: A, 6]
Qui no aprofita el poc, no aprofita el molt.	[F: A, 1869]
Qui no plora, no mama.	[LEM: 189]
Qui no s'arrisca, no passa la mar.	[LEM: 62]
Qui no sembla no agavella.	[P: VIII, 1964]
Qui peix vol menjar la roba s'ha de mullar.	[P: VII, 1232]
Qui tot ho vol, tot ho perd.	[LEM: 56]
Qui vulgui peix, que es mulli el cul.	[LEM: 159]
Regla i mesura tot ho cura.	[P: VI, 1441]
Sempre val més rodejar que en aigua ofegar.	[F: A, 518]
Si hi ha maror, peix en abundor.	[P: VIII, 885]
Tard o d'hora tot s'aprofita.	[F: A, 1870]
Tota aigua apaga el foc.	[F: A, 531]
Tira més un pèl de dona que cent mules.	[LEM: 30]
Tirar aigua al mar.	[F: A, 528]

Val més enginy que força.	P: IX, 1204]
Val més [un] boig conegut que [un] savi per conèixer.	[P: VI, 948]
Val més ocell en mà que cent volant.	[P: XI, 652]
Val més poc i bo, que molt i dolent.	[P: IX, 1221]
Val més prevenir que guarir.	[P: VI, 1534]
Val més tard que mai.	[S&C: 567]

Veritat

Infants i orats diuen les veritats.	[LEM: 40]
Vols mentir? Digues el que sents a dir.	[LEM: 181]

Vida

Any nou, vida nova.	[P: II, 5009]
De dilluns a diumenge, qui no fa feina no menja.	[P: II, 138]
El bon aliment fa bon enteniment. [primum vivere]	[F: A, 775]
El mort a la terra i el viu a la guerra.	[S&C: 347]
No hi ha millor salsa que la de Sant Bernat.	[F: A, 1822]

Vigilància

(curiosament, associada a l'observació de l'aigua, en alguns casos)	
Deixa passar l'aigua mansa, que la correnta ja passa.	[F: A, 414]
Gota a gota el mar s'esgota.	[LEM: 160]
Home previngut val per dos (o per deu).	[P: III, 906]
Quan el gat dorm, les rates ballen.	[P: XI, 1084]
Se cal malfiar de les aigües posades.	[F: A, 514]

ÍNDEX DE PARAULES CLAU²⁷

abans: 2
 abarcar: 93
 abundor: 105
 acabar: 4
 adquirir: 29
 afamat –ada: 49
 agavellar: 97
 agradar: 5
 agut -uda: 23
 aigua: 40, 59, 73
 ajudar: 11, 117
 ajudar-se: 11
 ajuntar-se: 69
 almoïna: 66
 altre -a: 16, 47, 84, 86, 114
 amanèixer: 78
 amic: 20, 37, 56, 102
 amo: 86
 amor: 21, 74
 anar: 13, 25, 48, 99, 110
 anar-se'n: 123
 anguila: 15
 Anton: 123
 any: 22
 a poc a poc: 24, 25
 aprendre: 26
 apretar: 93
 aptesa: 71
 arbre: 27
 arreu: 28
 arribar: 31
 arriscar-se: 96
 ase: 31
 assegurar: 62
 assemblar-se: 69
 atorgar: 87
 avenir-se: 30
 avui: 72
 baixada: 9
 ballar: 83
 barallar-se: 85
 barret: 109
 bé: 22, 29, 50
 blat: 114
 bo[n] -na: 24, 41, 88, 111, 112
 boig -oja: 30, 122
 bolet: 28
 bonança: 46
 bram: 31

---

²⁷ Remet al corpus (Annex III).

brasa: 45
calent -a: 52, 70
callar: 26, 87
cama: 98
camí: 88
caminar: 34, 88
cantar: 81
càntir: 110
cap: 109
cara: 17
casa: 36
càrrega: 35
cavall: 6, 111
cel: 31
cent: 49, 119
cistell: 90
clar -a: 37
coca: 7
coixí: 1
collir: 38
collita: 62
compondre's: 123
conèixer: 56, 122
cor: 34, 54, 68, 70, 113
corb: 39
córrer: 73
cosa: 114
costar: 112
costum: 16
cove: 90
cremar-se: 91
criar: 8, 39
cul: 104
deixar (ajornar): 72
demà: 72
dent: 23, 95
dentat: 6
després: 46
Déu: 47, 67
deute: 82
devoció: 2
dia: 78
diable: 51
dir: 48, 65
dir que sí: 1
discórrer: 49
disposar: 67
dit: 42
doblegar: 52
doldre: 5, 113
dolor: 74
donar: 80, 114
dormir: 83
dos: 63, 85, 86
dur -a: 23, 79

encaminar-se: 34
enemic: 12
enginy: 118
ensenyar: 95
ensopegar: 111
entenedor -a: 3
entrallat: 57
era: 99
escaldar: 59
escapar: 15
escrit: 81
esgotar-se: 61
esmenar: 14
espina: 76
estar: 89
estirar: 57
falta: 7
fama: 8
farina: 92
fer: 13, 27, 29, 58, 66, 72, 79, 88, 89, 90, 92, 106, 115, 116, 117
fer-se: 28
ferro: 52
fet: 42
fi: 88
fiar-se: 73
fil: 57
fil: 108
flor: 115
foc: 45, 91
font: 110
força: 118
fortalesa: 71
fred -a: 70
fugir: 12
gat: 44, 59, 73, 83
gelada: 62
gos: 60
gota: 61
gra: 117
gran: 9, 10, 42, 45, 50
graner: 117
guarir: 120
guerra: 53
gust: 35
haver de: 98, 101
haver-hi: 42, 74, 75, 76, 77, 105
hivern: 62
home: 63, 67
infant: 65
infern: 41
intenció: 41
ja: 116
jeure: 8
jugar: 91
lladrar: 60

llenya: 27
lletra: 24
lletrat: 49
lluny: 25, 68
mà: 70, 100, 119
madurar: 19
mai: 69, 121
mal: 50, 79
mal -a: 10, 17
mamar: 94
mar: 61, 96
maror: 105
matinar: 92
matinejar: 78
mena: 14
menjar: 101
memòria: 98
més: 37, 58, 71, 78, 82, 89, 118, 119, 120, 121, 122
mesura: 18
mesurar: 18
meu -eva: 36
mica en mica: 43
mig: 82
miolar: 73
mirar: 6, 66
molí: 40
molt: 26, 78, 93
mort: 107
mort -a: 27, 53
mossegar: 60, 95
moure: 40
mula: 55
mullar-se: 104
negre -a: 44
néixer: 45
nespre: 19
neu: 22
ningú: 20, 79
nit: 44
niu: 5
obligació: 2
obligar: 89
obrir: 47, 84
ocell: 5, 119
oir: 75
oli: 100
olla: 32
omplir: 43
orat: 65
orella: 31
ovella: 33
pa: 7, 23, 79
pagar: 21
palla: 19
paraula: 3, 31, 80, 81

pare: 107
parella: 33
parlar: 26
pas: 88
passar: 40, 96
peix: 101, 104, 105
pescador: 15
pèl: 6
pensar: 64
perdre: 102
perill: 56
pesar: 35
peu: 34
pica: 43
pitjor: 75
plata: 12
ple -na: 41
plorar: 94
ploure: 28
pobre -a: 36
poc: 93
poc-a: 45
poder: 58, 72, 89, 95
pols: 99
pont: 12
porta: 47, 84
predicar: 114
preguntar: 1
prest: 78
prevenir: 63, 120
primavera: 115
profit: 29
prometença: 82
proposar: 67
prou: 59
pujada: 9
quan: 83, 84, 85
quedar-se: 123
qui: 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104
rata: 83
regular: 55
remei: 10
remenar: 100
roba: 101
rosa: 76
saber: 26, 51
sagrat -ada: 80
santa Bàrbara: 4, 64
savi -àvia: 122
sembrar: 38
ser: 14, 48, 82
si: 105
sord -a: 31, 75
sortir: 50
sembrar: 97

servir: 86
tal: 106, 107, 108
tall: 77
tancar: 47, 84
tant: 110
tant -a: 109
tapadora: 32
tard: 121
tebi -èbia: 59
tempesta: 46
temps: 16, 17, 19, 55
tenir: 59, 98
terra: 53
tot: 102, 112
tot -a: 111
tothom: 27
tots -otes: 20
trair: 86
treball: 77
trençar-se: 110
tresor: 103
tret: 42
treure: 39, 57
tro: 4
trobar: 103, 106
tronar: 64
u (una cosa): 20
ull: 39, 54, 68, 113
un: 85, 86
untar-se'n: 100
va: 31
valer: 63, 71, 118, 119, 120, 121, 122
vell -a: 51
venir: 46, 110
ver -a: 103
veritat: 65
veure: 13, 54, 113
vida: 107
viu -iva: 53
volar: 81, 119
voler: 58, 75, 85, 86, 99, 101, 102, 104